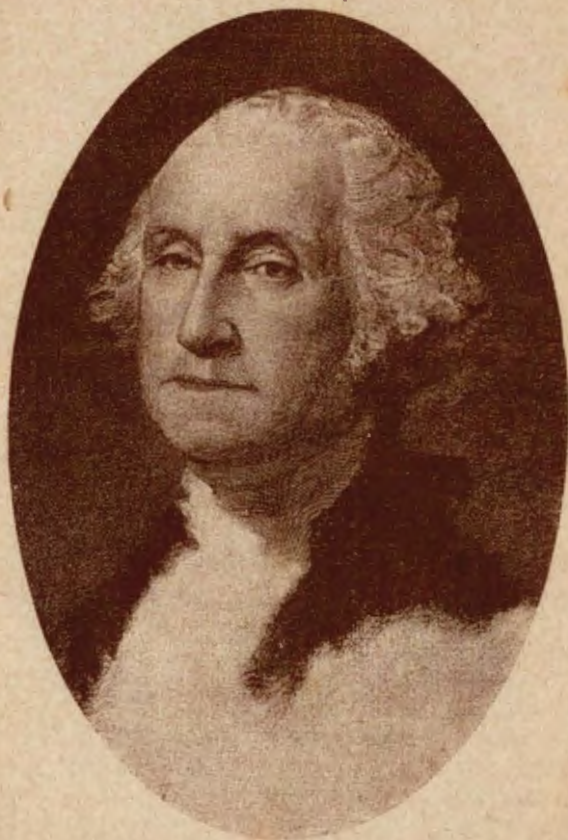
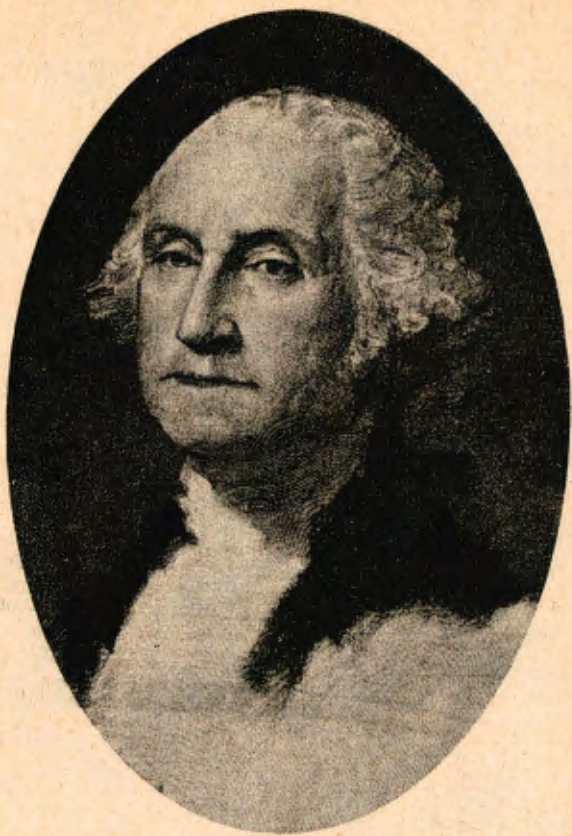

K. F. Kivekäs

YRJÖ WASHINGTON

Kansanvalistusseuran Elämäkertoja 22

Gejō Washington.

YRJÖ WASHINGTON

AMERIKAN VAPAUSSODAN JOHTAJA JA
YHDYSVALTAIN ENSIMMÄINEN PRESIDENTTI

KIRJOTTANUT

K. F. KIVEKÄS

HELSINGISSÄ 1916
KANSANVALISTUSSEURAN ELÄMÄKERTOJA 22

**Painettu 1916
Raittiuskansan
Kirjapainossa
Helsingissä**

Sisällys:

	Siv.
I LUKU.	
Englannin amerikalaiset siirtomaat. I. Virginia siirtomaista vanhin. II. Itsenäisyyden aate itämässä. III. Gentlemanneja.....	7
II LUKU.	
Washingtonin lapsuuden- ja nuoruudenaika. I. Koti- ja koulukasvatus. II. Salomailla maanmittarin ja lähettilään toimessa	26
III LUKU.	
Rajasodassa. I. Ensi laukaus. II. Kenraali Braddockin armeijassa. III. Intiaanein hyökkäystä torjumassa	37
IV LUKU.	
Rauhallisissa toimissa. I. Kosinta ja häät. II. Mount Vernonin isäntänä. III. Englannin suhde siirtomaihinsa muuttuu	52
V LUKU.	
Mielet kuohuksissa. I. Amerikalaisten ^v verottaminen kauppalakien nojalla. II. Leimavero. III. Englantilaisten tavarain tuonti lopetetaan. IV. Teetulli ja Bostonin satamalaki	61

VI LUKU.

Siv.

- Joko** — talkka. I. Filadelfian kongressi. II. Aseisiin!
 III. Washingtonin nimitys ylipäälliköksi 78

VII LUKU.

- Vapaussota.** I. Taistelut Bostonissa ja NewYorkissa.
 II. „Pimein aika“. III. Saratoga ja Germantown.
 IV. Kovan onnen vuosi. V. Yorktown..... 90

VIII LUKU.

- Sotilasvallankumous puhkeamaisillaan** 108

IX LUKU.

- „**Suureksi kasvava valtakunta**“. I. Mount Vernonissa jälleen. II. Käynti lännessä. III. Hajaantumisen ja sekasorron oireita. IV. Uuden valtiosäännön synty 118

X LUKU.

- Presidenttinä.** I. Virkaanvihkiäiset. II. Alustelevia toimenpiteitä. III. Ministerien valinta. IV. Rahaasiain järjestely. V. Ranskan vallankumouksen suosinta. VI. Puolueettomuuden julistus. VII. Jayn sopimus. VIII. Hyvästijättö. IX. Presidentin virasta erottua 134

I LUKU.

Englannin amerikalaiset siirtomaat.

1. Virginia siirtomaista vanhin.

Yrjö Washingtonin syntymävuonna, 1732, elettiin Englannin amerikalaisissa siirtokunnissa hiljaista odotusaikaa. Kulettu, tuttu taival oli takana, edessäoleva häämötti vielä tuntemattomana. Uutisasuntojen perustajat kohdanneet vastukset oli aikoja sitten voitettu; puutteesta ja nälänhädästä, jotka ensi aikoina autiomaita viljelmiksi perkattaissa olivat siirtokuntia perikadolla uhanneet, ei tietty enää mitään. Siitäkin, milloin rohkeiden merimiesten maanlöytöjen jälestä into perustaa siirtokuntia kauan tuntemattomana olleeseen maanosaan oli päässyt oikeaan vauhtiinsa, oli jo kulunut toista sataa vuotta ja Englannin kuninkaan alamaisten luku Atlantin länsirannikolla ehtinyt karttua satoihintuhansiin. Mikäli syyt siirtokuntien syntyyn olivat olleet erilaiset ja olosuhteitten välillä ilmastoon, maanlaatuun ja muihin elinehtoihin nähden oli erotusta, sikäli asukkaat olivat myös eriluontoisiksi kehittyneet. Raivatessaan itsel-

lensä uusia viljelysmaita merenrannoilla ja jokivarsilla olivat he kehittäneet yhteiskuntalaitoksensa kaikkialla Englannissa näkemiensä esikuvien mukaan, mutta omin- takeisesti ja vapaasti silti, kansanvaltaisessa hengessä, omituisten tarpeittensa mukaan, noudattaen tässäkin eroavaisuutta, paikkakuntaista vivahdusta.

Keskimmäisillä siirtomailla Hudson- ja Delaware-jokien varsilla, New Yorkissa ja Pennsylvaniassa semminkin, oli ilmeisestikin sangen yleismailmainen luonne. Vaikka anglosaksilainen kansanaines vei toiskielisestä voiton, oli kuitenkin monien kielten, tapojen, uskontojen ja elinkei- nojen mitä kirjavin vilinä lyönyt niihin pysyvän leiman.

Uuden Englannin yhteisen nimen saaneet, pohjoisem- pana ja idempänä olevat siirtomaat, Massachusetts, Maine, New Hampshire, Connecticut, New Haven ja Rhode Island, olivat piisapakirkon vainoamat protestanttiset lahot, pala- vasta uskoninnostaan kuuluisat puritaanit kansottaneet. »Jumala seului Englannin kansan, voidaksensa kylvää valiosiemennyvät tähän erämaahan», muuan heidän pa- peista oli lausunut. Mutta tuossa seulomisessa olivat he menettäneet moniaat vanhan Englannin elämälle ominai- set luonteenpiirteet. Englannissa puritaanit olivat olleet mitättömän pienenä, halveksittuna vähemmistönä, Ame- rikassa he isännöivät, muodostaen alun pitäen kirkolliset ja yhteiskunnalliset olonsa vapaasti, mieltä myöten. Mo- nessa suhteessa he erosivat muista englantilaisista, olivat hieman jäykempiä ja äkäisempiä, mutta myös hieman itsensähillittäväisempiä ja varovaisempia. Ja tämä oma- laatuisuus oli pysynyt muuttumatonna kautta aikojen, huolimatta uusien toismielisten siirtolaisten asettumisesta

heidän keskuuteensa sekä heidän sangen vilkkaasta kaupankäynnistään ja meriliikkeestään omia rantojaan loitommas.

Eteläisten siirtomaiden ryhmään kuuluva Virginia, Yrjö Washingtonin syntymämaa, oli kaikista siirtomaista vanhin. Virginalaiset eivät eronneet emämaan asukkaista missään suhteessa paitsi siinä, että asuivat valtakunnan rajoilla, kaukana valtiollisen elämän keskuksesta. Heillä oli tosin omat askareensa ja työtapansa, heidän tultuaan maahan, jota nyt kynnettiin europalaisella auralla vasta ensi kerran, mutta sama mieli, sama katsantotapa, sama luonne oli heillä kuin useimmilla muillakin englantilaisilla. Säilyttivät englantilaisen laatunsa kauemminkin kuin itse englantilaiset; kun Englanti oli jo muuttunut, Virginia pysyi vielä entisellään.

Kokonaan toiset olivat olleet syyt Virginian, niinkuin siitä etelämmässäkin olevien siirtomaiden, Pohjois- ja Etelä-Karolinan, asuttamiseen. Täältä ei oltu etsitty turvaa vainolta, vaan ennen kaikkea maallista onnea, parempaa toimeentuloa, rikkautta. Ilmanala oli lauhkea, maa hedelmällistä ja suuret joet oivallisia kulkuväyliä tekemässä vilkkaan kaupankäynnin ja meriliikkeen mahdolliseksi. Tupakanviljelys menestyi mainiosti, varsinkin kun siveydenlain ensi vaatimuksista piittaamaton, häikäilemätön saaliin- ja voitonhimo oli vienyt orjakaupaan, joten työvoimia oli saatavissa yllin kyllin.

Lähes kolmas osa tahi, toisten arvelujen mukaan, suunnille toinen puoli Virginian koko asukasluvusta oli orjia, joista toiset mustia toiset valkeita. Jälkimmäiset olivat Europasta karkotettuja rikollisia, kansalaissodissa saa-

tuja sotavankeja, vararikon tehneitä kauppiaita, kavalukseen syypäitä kauppapalvelijoita, mestariensa tyyliä kohtelua pakoon menneitä oppipoikia ja muita onnettomia seikkailijoita. Edelliset olivat Afrikasta laivalastittain tuotuja neekereitä. Eroa oli siinä, että valkeat olivat kontrahdilla sidotut ja pääsivät määräajan kuluttua vapaiksi, jotavastoin mustat jäivät iäkseen orjuuden tilaan. Maanviljelijäin alkaessa vieroa valkeaa työmiestä syystä, että hänestä tuli helposti tyytymätön työntekijä ja hänen mustain työtoveriensa yllyttäjä tyytymättömyyteen, väheni valkeiden orjain luku vähitellen.

Enin osa valkeaihoisista oli vapaita talonpoikia, s. o. heillä oli oma pikku farminsa. Harvalla oli varoja ostaa orjia, isäntä rehki tavallisesti itse vehnäpellollaan tahi tupakkatarhassaan vaimonsa ja lastensa kanssa. Mutta vaurastumisen mahdollisuus oli useimmalla silti, toivo päästä ahkeruudella ja toimeliaisuudella vaikkapa lopulta pomoksikin, satojen neekerien herraksi. Selvät rajat erottivat kuitenkin kaikitenkin pikkutilalliset suurtilallisten verrattain vähäisestä, mutta äveriäämmästä ja ennen kaikkea tiedon ja taidon puolesta etevämmästä kansanluokasta, jonka käsissä oli Virginian hallituksen ohjaket ja joka pian oli alkanut pitää itseään jonakin melkein pä etuoikeutettuna ylimystönä. »Plantaasit» — joiksi suurtilallisten maita sanottiin — sijaitsivat jokivarilla, jonkun matkan päässä toisistaan, metsä välissä. Isäntäväen isohko asuinrakennus kohosi uljaana hajallaan olevien ulkokuoneiden, pehtorin ja muun palvelusväen asuntojen sekä neekeriorjien mökkirähjain keskeltä; ja laajalti ympäröi tätä pienen kylän tapaista rakennus-

ryhmää talon tupakkamaat, niityt ja laitumet. Hovin herran ruokapöydällä ja kaapeissa saattoi olla hopeakaluja, kellarissa vanhaa viiniäkin ja vierashuoneen seinillä riippui kukaties esivanhempain kuvat. Jonkun toisen plantaasinomistajan oli tyytyminen halpasiin tinasiin pöytäkaluihin ja sahtiin. Varallisuus ei ollut kaikilla tietenkään yhtäläinen; millä oli satoja neekereitä, millä vain kymmeniä.

Vaikka Virginiassa vallitsi monessa suhteessa sangen kansanvaltainen henki, niin että suurtilallisetkaan eivät pystyneet pöyhistelemään ja kovin koppavasti silmäilemään vähävaraisempia naapureitansa, saattoivat varakkaimmat perheet kuitenkin — niinkuin kuninkaan nimittämät kuvernöörit mielipahakseen huomasivat — syystä vaatia että siirtomaan hallituksessa ennemmin otettaisiin varteen heidän mielipiteensä ja neuvonsa kuin muiden kansalaisten. Heidän suuri vaikutusvaltansa tuli semminkin pitäjäänkokouksissa tuntuviin. Kuvernöörillä oli tosin oikeus nimittää seurakuntien papit, mutta seurakuntalaiset pitivät huolen siitä, että hän ani harvoin käytti tätä valtaansa, ja vähitellen tuli tavaksi, että he saivat itse valita itselleen paimenensa. Mutta tietysti pitäjään rikkaimmukset esiintyivät pitäjäänkokouksissa mahtavina miehinä; heilläkö ei olisi sananvaltaa enemmän kuin muilla, kun tärkeät asiat olivat päätettävänä, määrättävä papille palkka, pidettävä köyhistä huolta, uusi kirkko rakennettava tahi vanha korjattava? Hehän maksoivat suurimmat verot ja toisinaan kävi kirkon rakentaminen mahdolliseksi ainoastaan heidän runsaskätisten lahjotustensa kautta. Oli aivan luonnollista,

että yleisten asiain johte oli plantaasinomistajilla; heillä oli suunnille sama asema kuin jalosukuisilla loordeilla Englannin maalaiskunnissa.

Suurtalallisia olivat John ja Lauri Washington-veljeksetkin, jotka olivat tulleet Virginiaan aikana, jolloin Englannissa riehuvat tuimat puolueriidat olivat taas nostaneet alakynteen joutuneissa halun lähteä vainoojiansa pakoon. Jyrkimmät ja tarmokkaimmat puritaanien joukosta, n.s. independentit, jotka olivat parlamentissa päässeet enemmistöksi, olivat syösseet kuninkaan, Kaarlo I:n, valtaistuimelta, jopa mestauttaneet hänet. Monet »rojalistit» eli »kavaljerit» (kuninkaan puoluelaiset) häätyivät etsimään turvallisuutta ja parempaa toimeentuloa Atlantin tuolta puolen, niinkuin aikanaan puritaanit olivat tehneet. Heikäläisiä olivat mainitut veljeksetkin.

Kautta vuosisatojen, Wilhelm Vallottajan ajoilta asti, eläneet Washington-nimiset miehet, Johnin ja Laurin esi-isät, olivat tietävästi kaikki olleet kelpo väkeä, kunnostautuneet mitkä milläkin toimialalla: kirkon ja valtion palveluksessa, munkkeina, pappeina, sotilaina, virkamiehinä, kauppiaina. Mainitut veljekset olivat papinpoikia. Heidän isänsä, Lauri Washington, joka oli jonkun aikaa ollut Oxfordin yliopiston rehtorina, oli menettänyt pappisvirkansa Purleighin seurakunnassa Essexin kreivikunnassa puoluekantansa tähden, uskollisuutensa tähden onnetonta kuningasta kohtaan, kykenemättä kustantamaan poikainsa yliopistossa-oloa. Ja päättivät nämä, isän kuoltua, lähteä Amerikkaan, koskapa muka nyt siltä näytti, että menestyksen tie Englannissa, missä kavaljerien pelkäämä ja vihaama »suurin independentti» Oliver

Cromwell isännöi, oli noussut heiltä pystyyn. Tämä tapahtui v. 1656. Rappahanock- ja Potomac-jokien välissä, upi uudessa Westmorelandin kauntissa Virginiassa oli vielä tähän aikaan saatavissa väki paljo viljelykseen panematonta, hedelmällistä maata. Veljekset katsoivat hyväksi asettua näille seuduille siitakin syystä, että ne näyttivät heistä kaupankäynnille erinomaisen otollisilta; Lontoosta ja Bristolista tulleita laivoja purjehti mahtavia jokia ylös ja alas ehtimiseen ja lisää väkeä tulvehti Westmorelandiin Virginian aikaisemmin asutuista kaunteista ja muualta, läheltä ja kaukaa. Washingtonien ei tarvinnut pelätä joutuvansa elämään yksitoikkoista ja ikävää erakkolaiselämää; naapureita, joilta sai neuvoja tarvittaissa, oli heillä alun pitäen eikä outoihin oloihin tutustuminen ollut vaikeatakaan; molemmat olivat vielä nuoria, vasta kolmannella kymmenellä, ja vaikutteille herkkiä. Toimeliaalla ja järkevällä taloudenhoidolla heidän onnistui Westmorelandin raivaamattomilla metsä- ja ruohomailla verrattain vähässä ajassa melkoisesti laajennella uutisviljelyksiänsä.

II. Itsenäisyyden aate itämässä.

Muutamia vuosia Washingtonin veljesten vanhasta kotimaasta muuton jälkeen siellä tapahtunut kuningasvallan palauttaminen entiselleen antoi uuden käänteen siirtolaisuudelle. Hudsonin jokivarsi oli tällöin vielä hollantilaisten hallussa, mutta nyt englantilaiset vallottivat NewAmsterdamin ja ristivät sen NewYorkiksi (v. 1664), joten koko Atlantin rannikko, Mainesta Geor-

giaan asti, oli yhtenäisenä englantilaisena alueena. Kymmenkunta vuotta myöhemmin Englannissa vainonalaiset kveekarit alkoivat etsiä turvapaikkaa Delaware-joen suulta eikä aikaakaan, niin heidän perustamansa Fildelfian kaupunki ja uusi siirtoma Pennsylvania hiiliseen, rautamalmeiseen ja öljyiseen houkuttelivat uutisasukkaita puoleensa kaikista maanääristä. Mutta erikansaisia ja erikielisiä uutisasukkaita tulvehti muuallekin eikä yksin New Yorkiin ja Pennsylvaniaan, vaikka ei kohta yhtä suuressa määrässä. Etelä-Karolinaan asetui hugenotteja, Ludvig XIV:n peruutettua Nantesin uskonvapausasetuksen. Amerikalaiset itsekin alkoivat muutella toisesta siirtomaasta toiseen. Uudesta-Englannista muutti, mainitaksemme vain yhden esimerkin, moniainden seurakuntien kaikki väki New Jerseyhin. Seuraus tästä yhä vilkkaammaksi yltyneestä muuttelemisinnosta ja toimeliaasta yrittelyisyydestä oli, että välimatkat tähän asti erillään olevien ja toisistaan jotenkin välinpitämättömien siirtokuntien väliltä alkoivat jonkun verran lyhetä ja yhteistunto, joskin vielä heikonpuoleinen, elähyttää kaikkia Englannin alamaisia Amerikassa; luotiin katseet oman kodin nurkkia ulommas, tiedusteltiin toistenkin oloja ja huomattiin, että oli olemassa yhteisiä etuja ja harrastuksia.

Nyt, kun työlle ja toimelle avara ala oli avoinna, ryhdyttiin erinomaisen menestyksen toivossa yhä uutterampiin ponnistuksiin, sitkeän jäntevään taisteluun täysisännyyden saavuttamiseksi suurimmaksi osaksi vielä villien intianien vallassa olevassa mailmassa. Viljelykselle voitettava maanosa oli uusi, raakaa ja koskema-

tonta luontoa, mutta itse uutisviljelijät olivat sivistynyttä väkeä, vuosisatoja vanhan kulttuurin aseilla ja keinoilla varustetut. Saalis miestä yllyttää. Näillä kaukaisilla äärillä uudet urat urkenivat kaupankäynnille ja mikä estäisi täällä teollisuudenkin nousemasta kasvulle ja rikasvesaisena versomasta? Maa kätki helmassaan aavis-tamattomia aarteita, jotka odottivat vain hetkeä, milloin ihmissilmä heidät keksisi, ja kättä, joka nostaisi heidät päivänvaloon.

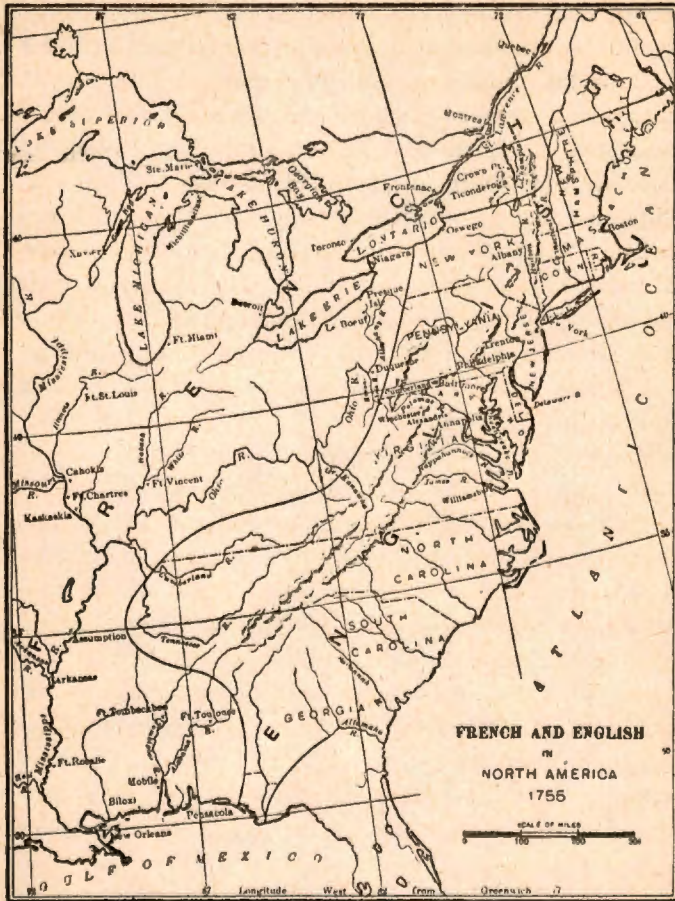
Toivehikkaisiin yrityksiin ryhdyttiin suurella tarmolla ja innolla huolimatta siitä, että hallitus ei kannattanut niitä. Kuuluisan, v. 1651 säädety n. s. purjehdussään-nön mukaan, jolla Hollannin välityskaupalle annettiin ankara isku, oli merenkulku harjotettava yksin Englan-nin laivoilla. Amerikasta lähteneen laivan ei sallittu pur-kaa lastiaan muualla paitsi englantilaisessa satamassa, samoinkuin vain Englannista tulevilla laivoilla oli lupa laskea ankkurinsa Amerikan satamiin. Siirtomaat eivät saaneet käydä vapaasti kauppaa keskenänsäkään. Sekä tuonnin että viennin tuli suoriutua Englannin kautta. Jos massachusettsilaiset ja virginialaiset esim. tahtoivat Englannin kauppiaitten välityksettä vaihtaa tavaroita keskenään, oli heidän suoritettava niistä samat tullimaksut kuin jos ne olisi englantilaiseen satamaan kule-tettu. Hallitus tahtoi tehdä emämaan teollisuudelle haitallisen kilpailun synnyn mahdottomaksi. Eivätkä siirtomaat paitsi sitä olisi enää olleet yhtä suuressa mää-rässä Englannista riippuvaisia kuin ennen, jos olisivat tulleet omalla teollisuudellaan toimeen. Ainoastaan raaka-aineita siirtomaat saivat viedä Englantiin, mutta

valmiit teollisuustavarat, kankaat, rauta-aseet, taloustarpeet y. m. olivat kaikki englantilaisilta ostettavat.

Englannin parlamentilla oli epäämätön oikeus järjestää kaupankäynti tavalla, minkä se katsoi valtakunnalle edullisimmaksi. Ja muuallakin Europassa hallitukset supistivat siirtomaiden elinkeinovapauden sen aikuisten kansallistaloudellisten periaatteiden mukaan, arvostelukykynsä erehtymättömyyteen luottaen. Eikähän kiellettävissä ollut, että purjehdussääntö oli omansa turvaamaan Suur-Britannialle ylivallan merellä ja voimakkaasti edistämään sen teollisuutta ja kauppaa. Mutta yhtä selvä oli, että kaikki tämä tapahtui emämaan hyväksi siirtomaiden kustannuksella. Ja mikäli nämä, väkiluvun kasvaessa, tulivat varttuvasta voimastaan tietoisiksi, sikäli uhkeni nurkumielikin.

Salakulettus ja tullivarkaus pääsi rehentelemään. Merenrannikko lahtineen ja salmineen oli pitkä ja kruunun virkamiesten silmät eivät yltäneet joka paikkaan. Europan vallat kävivät paitsi sitä sotaa keskenään Amerikan vesillä melkein lakkaamatta ja laivanomistajan kenen hyvänsä oli helppo saada kaapparikirja, minkä nojalla vihollisvallan laivoja saattoi ryöstää ilman muuta ja tuoda lasteineen satamaan tarvitsematta suorittaa tullimaksuja. Ajoittain kaappaukselle läheistä sukua oleva, julkea merirosvouskin, jolta ei Englannin paremmin kuin Ranskan, Hollannin tahi Espanjankaan kauppalaivat olleet turvassa, menestyi mainiosti.

Vihamielisyys emämaan hallitusta kohtaan yltyi niin suureksi, että »siirtomaat ikävöivät jo päästäkseen itenäisiksi valtioiksi», niinkuin selvitettiin eräässä v. 1701

Pohjois-Amerikan kartta v. 1755.

julaistussa virallisessa asiakirjassa. Itsenäisyyden aate oli jo tällöin itua lykkäämässä Amerikan miesten mielessä. Mutta sen toteuttamiselle otollinen hetki ei ollut vielä tullut. Suurin osa Amerikan mannerta, sen sisäosa mahtavine vesineen ja laajoine metsineen oli vielä ranskalaisten ja näiden tahdolle alamaisten intianiheimojen hallussa. Mutta näistä metsistä ja näiden vesien varsilta meren rannikon asukkaat saivat muutaman tärkeimmistä kauppatarvike- ja metsäelävien nahat näet. Eihän toki ennen saattanut tulla kysymykseenkään parlamentin kanssa virinnee riidan ratkaisu, ennenkuin ranskalaiset oli karkotettu noilta metsästyksmailta ja Englannin alamaiset päässeet herroiksi niissä, osottaen todellakin omistavansa ne.

Englannin siirtomaat kasvoivat mikäli uutisasukkaiden kuokat ja aurat ehtivät perata metsämaita ja rämeitä viljelmiksi. Ranskalaisilla oli toinen tapa laajentaa vaikutusalaansa; maanviljelyksestä piifittämatta he ottivat vesien varsilta haltuunsa kaupankäyntiin nähden tahi sotilaallisessa suhteessa tärkeät paikat, rakennuttaen muutama linnakkeetakin. Kaupanteossa he voittivat kilpailijansa; osasivat näet mielistellä intianeja, opettelivat heidän kieltään, jopa jotkut omistivat heidän tapan-sakin, jota vastaan englantilaiset, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, kohtelivat punaihoisia »veljiään» sangen kopeasti ja halveksivaisesti. Verrattain vähässä ajassa Ranskan onnistui saada vaikutuspiiriksensä Kanada, s. o. paitsi Lawrencen suuta myöskin tämän mah-tavan joen rinta ja latvat suurine järvineen ja metsäisine rantoineen. Eikä sillä hyvä, pian aikaa ovelat tur-

kiskauppiaat ja intoisat jesuiitat, tunkeutuen sydänmaihin yhä syvemmäs, keksivät kautta koko Pohjois-Amerikan juoksevan »jokien isän», Mississipin epäluokuisine haaroinensa, sirottaen näillekin jokivarsoille kauppasemiaan ja linnotuksiaan.

Kansoilla on riittävä väli silloinkin kun valtakuntain raja on sepo selvä, saati milloin eivät luonnonesteet eivätkä edes ihmiskäden pystyttämät kivipyykitkään erota niitä toisistansa. Englantilaisilla ei ollut linnakkeita eikä sotaväkeä turvanaan; yhtä kaikki he pyrkivät samoille metsästysmaille ja kalavesille kuin ranskalaiset; usein tapasivat erikieliset erämiehet tahi uutisasukkaat toisensa intianiteltassa. Uuden-Englannin rajantausta vilisi villoja vihollisia, joita ranskalaiset alinomaan yllyttivät hävittämään toiskielisten naapuriensa uutistalot maan tasalle ja syöksemään surman suuhun kaikki asukkaat, naisia ja lapsiakaan surkumatta. Newyorkilaiset saivat mitä paraimpia turkiksiä sotaisilta, Ontario-järveä etelämpänä, heidän siirtomaan rajaseuduilla asuvilta irokesi-heimoilta, jotka vuorostaan saivat metsänelävain nahkoja kaukaisemmilta, ranskalaisten kanssa hyvissä väleissä olevilta heimoilta. Virginian rajalaiset ja metsämiehet niinikään joutuivat heti Blue Ridgen- ja Allegany-vuorten välisissä ja takaisissa sydänmaissa tekemisiin epäluotettavien, milloin englantilaisia milloin ranskalaisia ystävystelevien villien tahi itse ranskalaisten kanssa. Kahnavuksia siis joka haaralla erikielisten ja erikansaisten välillä, katalaa kateutta, veristä vihaa ja vainoa; harvoinpa sivutusten päästiin törmäämättä yhteen.

Ranska oli Englannin pelottavin vihollinen Euroopassa.

Ja luonnollista oli, että siirtomaatkin kietoutuivat keskenään kilpailevien valtojen taisteluun. Oltuaan näihin asti jotenkin välinpitämätön merentakaisten alamaisensa kohtalosta, Englannin hallitus havahti nyt huomaamaan siirtomaiden arvon ja vaatimaan kaikkia yhteisiin ponnistuksiin Ludvig XIV:n ministerien Amerikassa virittämien juonien torjumiseksi. Mutta siirtomaatpa eivät mielisuosin alistuneet emämaan hallituksen käskettäviksi ja olivat kerrassaan tottumattomia ja halluttomia yhteistoimintaan. Kullakin oli oma luonteensa, omat tapansa, erikoisetunsa ja pyrintönsä; yhteistunto oli idulla tosin, mutta ei ollut vielä ehtinyt elähyttämään kaikkia. Ei sotaväkeä eikä rahoja sodankäyntiä varten Ranskaa vastaan ollut missään saatavissa asianomaisen siirtomaan kansaneduskunnan suostumuksetta. Englannin lakimiesten intoksia, että Amerika on »vallotettu maa, jossa kuningas säätää lait, mitkä hyväksi katsoo», ei otettu kuuluviin korviin; kuninkaan nimittämät kuvernöörit häytyivät kuitenkin kaikitenkin olemaan kansanedustajain kanssa hyvissä väleissä. »Jos kuvernöörin tekee mieli kiristää meiltä rahoja, hänen täytyy ensinnä ahkeroida ansaitakseen niitä, eikä hän kykene kukistamaan meitä, jollei viekkaudella voita», etevä virginialainen valtiomies William Byrd kehäsi, arvelleen että muka Englannin amerikalaiset alamaiset ovat kaikki »siksi ylpeitä, etteivät alistu, siksi tarmokkaita, etteivät ole pakotettavissa, ja siksi valistuneita, etteivät voi olla näkemättä, mitä seurauksia siitä olisi», jos he empimättä siivosti suostuisivat noudattamaan kaikkia, mitä milloinkin kuningas näkee hyväksi kärkeä ja parlamentti

päittää. Saattoivatpa olla korkealle kruunulle kuuliaisia hyvinkin, mutta vain omin ehdoin; jollei heidän mieltään noudatettu, äkäytyivät ja väittelivät vastaan, neuvoille ja käskyille kovakorvaisina. Kuvernöörit puuskuivat vihassa ja puhkuivat uhkaa, mutta vähäpää eduskunnat siitä huolivat.

Näin ollen, Englannin täytyi sodissaan Ranskaa vastaan, joita käytiin yh'taikaa Amerikassa ja Europassa, lähettää osa sotaväkeään siirtomaihinsakin saamatta näiltä enempää ja tehokkaampaa apua kuin sen kovin niukan, minkä mikin ilmeiseen etuunsa nähden vapaasta tahdostaan katsoi hyväksi myöntää. Eivätkä siirtomaat tosin suuresti kostuneetkaan noista taisteluista, ei »Wilhelm-kuninkaan sodasta» eikä »Anna-kuningattaren sodasta», joista edellinen päättyi Ryswickin ja jälkimmäinen Utrechtin rauhantekoon (v. 1697 ja 1713); rajariidat jäivät ennalleen, ratkaisemattomiksi. Hyväksi onneksi rauha, joka nyt seurasi, kesti koko kolmisenkymmentä vuotta. Niin pitkä aselepo oli omansa selvittämään ei ainoastaan suhdetta Ranskan siirtomaihin, vaan itse Englantiinkin. Väkiluvun ja eteenpäinrientämisen kiireen kasvaminen kaikkialla ja kaikilla aloilla saattoi yhteiset edut tajunnalle selvemiksi ja vahvasti voimantunteen.

III. *Gentlemanneja.*

Elämä oli Virginiassakin vilkastumaan päin. Plantaa-sit purjelaivojen kulettavien jokien varsilla eivät olleet kokonaan eristettyinä muusta mailmasta, ulkoda tulevia herätteitä vailla. Tosin kävi maassa sangen harvoin

matkustajia kaupantekoa varten ja huvittelemaan tahi utelemaan tulleet vieraat olivat yhä harvinaisemmat, sillä kunnan maanteitä ei ollut eikä siltojakaan; ensimmästi kulettiin joko vesitse veneessä tahi metsäpolkuja ratsun selässä. Posti saapui pohjoisesta vain kahdesti, etelästä kerran kuukaudessa. Ensimmäinen sanomalehti alkoi ilmestyä Virginiassa v. 1734, Yrjö Washingtonin ollessa kahden vuoden vanhana, ja ensimmäinen näyttelijäseura esiintyi siellä vasta hänen ollessaan 20 vuoden ikäisenä. Mutta plantaasinomistajan täytyi, jos mieli pitää laajat viljelmänsä hyvässä kunnossa, olla ahkerasti liikkeellä, ratsunsa selässä ajaa porottaa toiselta tupakka-maalta toiselle; pian kai olisi pankolla vetelehtiminen saattanut hänet häviöön. Milloin neekerit olivat taitavien työnjohtajien katsannon alaisina, liikenä häneltä kuitenkin yllin kyllin aikaa muihin toimiin, käynteihin naapuritaloissa, pitäjäänkokouksissa, käräjätuvalla y.m. Olihan aina asiaa, jotain näkemistä ja kuulemista, pyrittävä ehkä jonkun uuden naapurin tuttavuuteen, nähtävä, oliko mikä laiva kukaties saapunut ja jollekin laiturille ankkuroinut purkamaan Englannista tuomansa rihkamalastin ja ottamaan lastikseen varastoon pantua tupakkaa ennen paluumatkalle lähtönsä, kysyttävä merimiehiltä rahtipalkat ja tähellisimmät Lontoon tahi Bristolin kuulumiset, tiedusteltava hevosten ja karjan hintoja, oliko jalorotuisia metsäkoiria saatavissa jms.

Williamsburg ja Norfolk James-joen suulla olivat Virginian ainoat kaupungit; edellisessä oli kuvernöörin palatsi, jälkimmäinen oli laivain pysäys- ja lastauspaikka. Molemmat olivat kuitenkin enemmän maakylän kuin

kaupungin näköisiä. Mutta vaikka sitä vilkkautta, mikä suurille kaupungeille ja kylille on ominaista, puuttui, niin toiselta puolen ei ollut haittaa kaupunkilaiselämän varjopuolistakaan, tympeän pintapuolisista, hienostelevista ja ylellisistä tavoista, joitten sileän somaan pakkoröijyyyn vaaditaan jokaista pukeutumaan ja jotka tekevät melkein mahdottomaksi kaiken yksilöislaatuisen kehityksen. Plantaasinomistaja sai järjestää taloutensa mielensä mukaan, pitää omat tapansa, vapaasti isännöidä, olla ja elää perheensä ja muun väkensä keskuudessa, naapurin syyttä suotta hänen yksityisasioihinsa sekaantumatta. Eikä tämä hänen vapautensa ja itsevarainen toimintansa eksynyt vallattomuuteen silti, sillä suuren talon hoito kysyi henkistä hallintoa ja hillintöä, älyä ja taitoa.

Lukemiseen ei oltu yleensä hyvinkään halukkaita: paljoko tarvitaan kirjaviisautta tupakkamaan viljelykseen ja hevoshoittoon? »Virginialainen gentlemanni pyrkii mieluummin ihmisten ja asiain kuin kirjain tuttavuuteen», vakuutti eräs sen aikainen, virginialaisten tapoja ja luonteenlaatua kuvaileva kirjailija. Koulunkäyntiin eipä ollut paljon tilaisuutta; ei kai kouluja kannattanut perustaa ja ylläpitää niin harvaan asutussa maassa; pitäjään papilta sai nuoriso nouseva ne vähäiset tiedon- alkeet, mitkä se välttämättä tarvitsi toimeen tullakseen. Jotka halusivat oppia vieraita kieliä, voivat nauttia opetusta kotiopettajilta, mikäli semmoisia oli saatavissa, ja jatkaa opintojaan Englannin yliopistoissa tahi Williamsburgissa, ainoassa Virginian kaupungissa, johon lopulta-kin perustettiin yläalkeiskoulu. Mutta jos virginialaisten kirja- ja koulusivistys saattoikin jäädä vaillinaiseksi, oli

heillä silti monta tilaisuutta ponnistaa ja harjottaa ajatustaan, ei ainoastaan yksityisessä taloudessaan ja pitäjäänkokouksissa, vaan myöskin omistaessa harrastusta, huolta ja lämpöä koko siirtomaan hallinnolle sen eduskunnan jäsenenä. *The House of Burgesses*'issa, joksi Virginian kansaneduskuntaa kutsuttiin, vallitsi sama valpas ja virkeä yhteishenki kuin konsanaan kuuluisassa *House of Commons*'issa, Englannin alahuoneessa, ja sama tavaton kyky toimia koko kansan puolesta ja ohjata kaikki asiat parhainpäin. Kilpa-ajoon, ketustamiseen, linnustamiseen ja kalastamiseen plantaasinomistajat olivat hyvin ahneita, pyrkivät miehellään toisinaan synkimpään sydänmaahankin, europalaisen kirveen iskuja koskemattomaan aarniometsäänkin, missä villipedot ja intiaanit väijyivät outoja tulijoita, heidän ampuma-aseittensa pauketta säpsähtämättä. Reipas ja uljas, toisinaan hie-
man vaarallinenkin urheilu sekä melkein alituinen liik-
kuminen ulkosalla kasvatti terveen ja voimakkaan suvun; virginialaiset eivät olleet veltoja raukkoja ja nahjuksia, vaan rotevaa ja rohkeaa väkeä, miehiä, jotka pystyivät niin hyvin sodan- kuin rauhanaikana tosi tarpeessa suuriakin urostöitä toimittamaan. Heidän rintansa kohoili uljaasta itsetunnosta ylpeänä, heidän keskuudesta kun nousi sangen monta todellakin etevää soturia, opettajaa, liike-, laki- ja valtiomiestä.

»Maassa maan tapa» — se sana toteutui Washingtoniinkin nähden. Oli kulunut seitsemänkymmentä kuusi vuotta John Washingtonin asettumisesta Bridges Creekin maalle Westmorelandin kauntiin. Hän oli sangen pian kotiutunut Virginiassa, tottunut sen oloihin; ja niinkuin

hän itse, olivat hänen vanhin poikansa Lauri ja tämän vanhin poika Augustinekin omistaneet virginialaisten tavat ja luonteenlaadun, sanalla sanoen »virginialaistuneet». Kaikki olivat kunnan miehinä voittaneet naapuriansa mitä suurimman luottamuksen. John oli ollut vasta kymmenen vuotta Virginiassa, niin he valitsivat hänet edusmieheksi House of Burgesses'iin. Hänelle uskottiin myös nostoväen päällikön virka ja sille seurakunnalle, jossa hänen plantaasinsa oli, annettiin hänen kunniaksensa, hänen vielä eläessään, Washingtonin pitäjään nimi. Ranskan ja Englannin väliset sodat eivät aikaansaaneet mitään muutosta Washingtonien asemassa. Heidän omaisuutensa ja vaikutusvaltansa yhäti kasvoi niinä rauhanvuosinakin, joista edellä on ollut puhe. Kesellä tätä näköjään hiljaista, tapauksista köyhää aikakautta, jolloin kuitenkin kummallakin puolen Atlanttia suuremmoisia suunnitelmia tehtiin vastaisuuden varalle, syntyi Bridges Creekillä John Washingtonin jo mainitulle pojanpojalle neljäs poika Yrjö helmik. 22 p. 1732.

II LUKU.

Washingtonin lapsuuden- ja nuoruuden- aika.

I. Koti- ja koulukasvatus.

Nostoväen kapteeni Augustine Washington oli yritteliäs ja ihmisten parissa liikkumaan tottunut mailmanmies. Kansaneduskunnassa, jossa hän oli kotipitäjäänsä edusmiehenä, hänen kookas vartalonsa ja uljas ryhtinsä herättivät huomiota. Hän tahtoi antaa lapsilleen hyvän kasvatuksen. Eikä puuttunut häneltä varoja siihen; hän omisti paitsi maita myös vuorikaivoksia ja sulatusuuneja sekä Virginiassa että Marylandissa. Vanhimmat poikansa hän lähetti Englantiin jatkamaan opintoja; Laurin oli määrä astua isänsä sijalle ja Augustinesta piti tulla lakimies. Yrjö olisi arvattavasti myös tullut korkeamman kuin Virginiassa tarjona olevan sivistyksen eduista osalliseksi, jollei, hänen ollessaan vasta 12:nnessä, isältä olisi elämänlanka kesken katkennut. Perinnönjaossakin hänen täytyi tyytyä vähempään osaan kuin minkä isän ensi aviossa syntyneet veljet saivat; täysivaltaiseksi päästyään hän oli perivä erään farmin Rappahanockjoen varrella.

Leskeksi joutunut äiti, Maria Ball omaa sukua, oli vielä nuori. Enempää oppia hän ei ollut saanut kuin useimmat muutkaan hänen aikaisensa naiset; ei tietävästikään osannut yhtään vierasta kieltä ja hänen äidinkielen-oikeinkirjotuksensa oli sangen virheellinen. Piipia ja moniaat hartauskirjat olivat melkeinpä hänen ainoat kirjansa. Mutta järkevä ja jäntevä emäntä hän oli, säikähtämättä turvattoman naisen tielle nousevia vastuksia. Vaiteliaisuuden, mielenmaltin sekä käytännöllisen älyn ja taloudenhoitotaidon kerrotaan olleen hänen huomattavimpia ominaisuuksiaan.

Hyvä tuki oli Yrjöllä myös vanhimmasta veljestään. Vaikkakin Lauri oli isänsä kuollessa ja perheen päämieheksi tullessaan vasta 25 vuoden ikäisenä, oli hän jo ehtinyt kokea mailmaa ja saada mainehikkaita ystäviä. Hän oli näet, opintomatkaltaan palattuaan, ottanut vapaaehtoisena osaa sotaan Espanjaa vastaan ja päässyt englantilaisen sotalaivaston päällikön, Vernonin, suosioon. Olikin niin ihastunut urhokkaaseen amiraliin, että isältään perimänsä suurtilan Potomac-joen varrella Fairfaxin kauntissa risti Mount Vernon'iksi (Vernonin linnaksi). Naimisensa kautta naapuritalon, Virginian kunninkaallisen neuvoskunnan presidentin Wilho Fairfaxin tyttären kanssa hän joutui yhtä sivistyneeseen kuin ylhäiseen seurustelupiiriin. Fairfaxin perhe oli näet Englannin sukuaatelia; 16-sataluvulla olleen ensimmäisen vallankumouksen historiassa usein mainittu, pitkän parlamentin armeijan päällikkönä kunnostautunut loordi Tuomas Fairfax oli Mount Vernonin nuoren emännän esi-isä, Washingtonien ystäviä oli myös Wilho Fairfaxin

serkku, Tuomas-niminen hänkin, joka perinnön kautta jouduttuaan Virginian hedelmällisten jokilaaksojen moniainien sangen laajojen, mutta vielä viljelemättömien maiden omistajaksi, oli päättänyt kääntää Lontoon hienon mailman salongeille selkensä ja lähteä amerikalaista paroninaluettaan katsastamaan. Siihen oli, puheiden mukaan, toinen syy se, että hänen isänsä oli häätynyt velkojainsa tyydyttämiseksi myymään perintömaansa Englannissa, ja toinen se, että eräs kirkassilmäinen tyttöhepsake, joka piti muuatta herttuata paronia parempana, oli hänen hellään poikamiehensydämeensä iskenyt kipeästi kirvelevän haavan. Ikänsä varrella oli hän ollut jos jossakin, elämäntaitoa ja ihmistuntemusta saavuttaen, Oxfordin yliopistossa menestyksellä opintoja harjoitellut ja kuuluisaan Addisonin julkaisemaan Spectator-aikakauskirjaan kirjoitelmia lähetellyt. Vaikka kovaa onnea kokeneena ikämiehenä Amerikkaan tullessaan, ylväs loordi ei ollut silti elämään kyllästynyt, antautuihan päinvastoin reippaalla mielin uutisviljelijän ja uusien urien aukaisijan aina toimehikkaaseen ja vaivaloiseen, mutta usein sangen iloiseenkin luomistyöhön. Viehättyi siihen määrässä, ettei malttanut jäädä kauan majoilemaan serkkunsa plantaasissa, Belvoirissa, jo melko valmiiksi muokattuine maineen ja tarhoineen, vaan rakennuttaa kyhäytti itselleen oman suurehkon asuinrakennuksen, hovintapaisen, »Greenway Courtin», synkkään korpeen Blue Ridge-vuoriharjanteen taakse, missä metsiä samoileva erämies ani harvoin sai vilahdukselta nähdä savupiipun pilkottavan puiden välitse.

Vanhempain veljesten ja heidän vieraanvaraisissa ko-

deissansa usein käyvien kelpo ystävien seurassa vaikutteille herkän pikku Yrjön elämä versoi päivä päivältä, vuosi vuodelta rikkaammaksi ja sisällökkäämmäksi. Augustine-veljensä luona Bridges Creekillä hän sai paraimman tarjona olevan kouluopetuksen. Opettajana oli muuan Mr Williams. Opetuksesta ei ole tarkempaa tietoa kuin että matematiikalle annettiin tavallista suu-
 rempaa arvoa; vieraita kieliä ei opetettu lainkaan. Äitiä, jonka farmi ei ollut suuren suuri, Yrjön tulevaisuus huolestutti ja vähällä oli, ettei hän vanhinta poikaansa, tämän ollessa vasta 14:nnellä, moniainen perheenystävään neuvosta lähettänyt merelle. Lienee Yrjön itsensäkin tehnyt mieli lähteä Atlantia kyntämään; minkäpä pirteän miehenalun mielessä ei olisi väikkynyt ihana unelma: kunhan pääsisin näitä kotonurkkia ulompana käväisemään, vieraita maita ja kaupunkeja näkemään. Ehdotus kuitenkin raukesi, ja Yrjö sai jatkaa koulunkäyntinsä loppuun asti. Kirjojen ääressä istuskeleminen ei ollut kuitenkaan niin tiukka, että se olisi koukistanut hänet köyryseläksi ja ettei poikasten vehkeisiin liennyt aikaa, kaikenlaiseen voimainmittelyyn, kilpajuoksuun, pallonheittoon, uintiin, purjehtimiseen, soutuun y. m. Ratsasteleminen varsinkin oli nuorison mieluisimpia huveja; joko lähdettiin ajaa vilmittämään ilman aikojaan tai metsänriistaa pyydystelemään; Yrjö, ensimmäinen kaimessa, tiesi riistaisimmat paikat ja ovelimmat saaliinsaantikeinot. Ahkera taivasalla reipastelu, satoi tai paistoi, kasvatti hänet isonkookkaaksi, uhkeaksi ja uljaaksi.

Kun merellelähtötuuma oli rauennut, alkoi pojan päässä pyöriä muita suunnitelmia. Muuan kirjotusvihko,

jota hän oli käyttänyt koulunkäyntinsä kahtena viime vuonna, vilisi maanmittausopillisia sääntöjä, kuvioita, merkkejä ja merkkeinselityksiä sekä lainkäyntiasiakirjoja, vekseli-, kauppakirja-, vuokratontrahti-, velkakirja- ja testamenttikaavojen jäljennöksiä. Maanmittariksiko hän opetteli vai kauppiaksi vai lakimieheksi? Miten lie, hän tahtoi päästä selville noista asioista tutkimalla niitä yhtä visusti kuin lintupyssynsä rakennetta tahi miten mukavimmin satulaan noustaan.

II. Salomailla maanmittarin ja lähettilään toimessa.

Koulun käytyään Yrjö muutti Mount Vernoniin Laurille työtoveriksi. Häntä pidettiin täällä erittäin hyvänä. Lauri luotti neljätoista vuotta nuorempaan veljeensä, neuvotteli usein hänen kanssaan ja uskoi hänelle kaikki asiansa, niinkuin pojalleen tahi ystävälleen. Matkoilla, kalaerillä käydessä, metsästäessä, urheiluiissa ja ulkotöissä poikaset voivat olla miehillä oivana apuna. Ei kysytä, kuka vanhempi, kuka nuorempi, vaan kuka vikkelaampi, urheampi, neuvokkaampi; ollaan yhdenvertaisia toveruksia kaikki. Enemmän kuin koulua käydessään Yrjö joutui tietysti nyt myös tekemisiin vanhimman veljensä vaimon sukulaisten kanssa, joiden seurassa oppi minkä mitäkin. Loordi Tuomas Fairfax lähtiessään ketunjahtiin pyysi usein häntä toverikseen. Vanhan herran tähyävä silmä oli keksinyt hänessä kunnan, vieläpä sängen lahjakkaankin miehenalun luonteenpiirteet, vaaroista piittaamattoman uljuuden, terävän havaintokyvyn ja tarmokkaan tahdon. Ja nuorukainen oppi kai-

ken halpuuden luotansa torjuneelta gentlemannilta hienon mailman käytöstapoja ja paljon muuta, jota ei olisi tullut tietämään, vaikka olisi kirjojen kanssa aherrellut ikänsä.

Tuttavuuttaan loordin kanssa Yrjö sai kiittää myös siitä, että pääsi maanmittarina ansaitsemaan elatustaan. Noita Potomac- ja Shenandoah-jokien välisiä maitaan ja metsiään Fairfax, rajariitoja välttääkseen, ei ruyennut viljelyttämään, ennenkuin oli ne mittauttanut, pyykityttänyt ja kartottanut. Yrjö oli vasta äsken 16 vuotta täyttänyt. Mutta maanmittareita ei Virginiassa ollut monta ja loordi oli jo oppinut tuntemaan nuoren ystävänsä, tietäen, että yritti tämä mitä hyvänsä ei hän jättänyt työtään keskeneräiseksi ja että minkä hän otti tehdäkseen, hän teki aina kunnollisesti. Eikä tämä luotamus pettänyt. Nuori maanmittari suoritti tehtävänsä niin hyvin, ettei paremmasta apua. Ensimmäistä menestystä seurasi toinen; Fairfaxin suosituksen nojalla Washington nimitettiin viralliseksi maanmittariksi ja uusia mittauksia uskottiin hänelle nyt niin paljo kuin hän ehti toimittaa. Kun työ oli suoritettava jylhässä sydänmaassa, vietti Washington tavallisesti yönsä teltassa tahi nuotion ääressä, nähden usein nälkää ja vilua. Mutta vaivat ja vastukset hän voitti; hemmottelematon elämä vahvisti hänen ruumiinvoimiansa, terästi ja rohkaisi hänen mielensä.

Metsässä samoilemisen ohella olivat sotaiset harjotukset Washingtonin mieleisimpiä askaroimisia. Alleghanyvuorten takaisissa salomaissa ei ollut tilaa molemmille kansoille, englantilaisille ja ranskalaisille. Yhteentör-

mäystä aavistaen Lauri Washington, jolla oli Virginian nostoväessä majuurin arvo, hankki veljellensä samanlaisen viran, vieläpä kutsui Mount Vernoniin vieraikseen kaksi Espanjan sodassa ollutta asetoveriansa, joista toinen opetti Yrjölle taktiikkaa, s. o. sotajoukkojen käyttämistaitoa taistelussa, toinen miekkailua. Lukemiseen ei liiennyt paljoa aikaa; useammin oli Washington ihmisten kuin kirjain seurassa. Mutta kirjoja hän ei halveksinut; lomahetkinä, varsinkin milloin myrskyisten tahi sateisten ilmojen tähden oli kotosalla oltava, hän otti halusta kirjan käteensä. Greenway Courtissa hän ahkerasti käytti hyväkseen loordi Fairfaxin kirjastoa. Englannin historia oli hänen mielilukujaan.

Yrjön maanmittaustoimet keskeytyivät, kun hänen vanhin veljensä sairastui. Lauri lähti näet, lääkärin neuvosta, Länsi-Intian saaristoon talvea viettämään ja otti matkatoverikseen velipuolensa. Yrjön tällä ensimmäisellä ja viimeisellä ulkomaamatkallaan kirjottamasta päiväkirjasta näkyy, että hän, aina oppimaan halukas, pani tarkoin merkille näkemiään ja kuulemiaan, luoden huomionsa laivaväen elämään ja tehtäviin, Länsi-Intian ilmastoon ja kasvullisuuteen, asukkaiden luonteeseen, elinkeinoihin, tapoihin, huvituksiin y. m. Toivoen sairaa paranevan hän matkusti ilomielin hänen kanssaan, hellästi auttaen ja hoitaen häntä. Matkan tarkotus jäi kuitenkin saavuttamatta. Kotiin tultuaan potilas ummisti silmänsä kuolon uneen (heinäkuussa 1752), määrättyään tyttärensä holhojaksi Yrjön ja, jos tytär kuolisi ennen setäänsä, Mount Vernonin ja muiden maatilainsa perijäksi.

Suuren muutoksen oli tuo arvaamaton kuolemantapaus aikaansaanut Yrjö Washingtonin elämässä. Hän oli joutunut vanhimman veljensä sijalle, kantamaan aikaisen miehen velvollisuuksia ja vastuunalaisuuden taakkaa, vaikka vasta 20 vuoden ikäisenä. Eikä sillä hyvä. Pian aikaa hän oli saava kotinsa piiriä ulompana suurempia-kin miehen mieltä kysyviä tehtäviä suoritettavakseen, — tehtäviä, jotka vaaransivat koko Pohjois-Amerikan kohtaloa. Valtakuntain välisistä rajoista vireillä ollut riitakysymys oli miekaniskulla koht'sillään ratkaistava, niinkuin Lauri-vainaja oli aivan oikein ennustanut, — — kysymys siitä, kumpi kansa, ranskan- vai englannin-kielinen, tulisi isännöimään Ohion ja Mississipin varsilla.

Englantilaiset uutisasukkaat eivät olleet vielä ehtineet viimeksimainitulle joelle asti; sen rannat olivat autiot, vain siellä täällä kohoili sen äyräille jokunen ranskalaisten rakennuttama linnantapainen ja ani harvoin kulki Illinoisista päin Meksikonlahteen menossa viljalla, talilla; tupakilla, öljyllä, vuodilla ja lyijyllä lastattuja aluksia. Mutta aihetta pelkoon ranskalaisilla oli silti. Englantilaiset olivat joskin hitaasti pyrkimässä yhä lännemmäs. Ontario-järven rannalla olivat he ottaneet haltuunsa Oswegon, tehden siitä sataman turkiskaupan käyntiänsä varten intianien kanssa. Ja uutistaloja alkoi syntyä Pennsylvanian ja Virginian takalistoilla vuosi vuodelta suuremmaksi kasvava luku. Ohion varsi oli vielä viljelemätöntä, mutta tuntematonta erämaata se ei ollut enää; kolmisen sataa englantilaista kauppiasta kerrottiin joka vuosi käyvän siellä. Ja Virginian yritteliäät liikemiehet, veljekset Lauri ja Augustine Washington mui-

den muassa, olivat yksissä neuvoin moniainden Lontoon pohattain kanssa perustaneet »Ohio-yhtiön» noiden läntisten sydänmaiden kansottamista ja viljelyskelpoisiksi perkkamista varten, tehneet kauppasopimuksia sikäläisten intianiheimojen kanssa ja niille tienoin rakennuttaneet moniaita kauppatavara-aittojakin. Olihan selvä, että jos tätä menoa jatkua saisi ja Ohion varsille syntyisi pennsylvanialaisten ja virginialaisten uutistaloja useampia, niin koko Mississippikin ts. Meksikonlahteen vievä valtatie lipuisi englantilaisten haltuun.

Äsken virkansa vastaanottanut Kanadan kuvernööri, markisi Duquesne, päätti näin ollen hetimiten ryhtyä mitä pontevimpiin toimiin. Ranskalaiset olivat aikaisemmin rakennuttaneet Niagaran ja Crown Pointin linnan; nyt, keväällä 1753, lähetettiin sotajoukko, puoliväliin toista tuhatta miestä, Erie-järven rannalle, jonne niinikään linna oli rakennettu, ja sieltä Ohion haarajoen Alleghanyn latvoille. Tarkotus oli ilmeinen: Englannin alamaisten karkotus Ohion varrelta kerta kaikkiaan, intianiheimojen houkuttelemineen tahi pakottamineen rupeamaan Ranskan puolelle ja pääsyn kieltäminen Länneen maihin Englannin kauppailta ja uutisasukkailta.

Virginian valpas ja tarmokas kuvernööri Dinwiddie oli yksi niitä harvoja, jotka heti olivat ranskalaisten juonista selvillä. Hän oli Ohio-yhtiön osakkaita, oli ennen kuvernööriksi nimitystään harjottanut kauppiaan ammattia ja oivalsi hyvin, mitä suuren suuria etuja englantilaiset menettäisivät, jollei ranskalaisten vehkeitä tyhjäksi tehtäisi. Englannin hallitus oli samaa mieltä. Kuningas käski Dinwiddien rakennuttaa Ohion varrelle

linnan, vaatia ranskalaisia poistumaan näiltä Englannin vallan alle kuuluvilta mailta ja, jos hé eivät suosiolla lähtisi, karkottaa heidät asevoimin.

Mutta kuka lähtee viemään varoituksen ranskalaisille? Vaikka Dinwiddie ei ollut nuhjustellut, oli kuitenkin jo ehditty syksyyn, kuninkaan käskykirjeen saapuessa Williamsburgiin. Joet olivat raskaista sateista tulvillaan ja kulku niiden yli koettelisi tavattomassa määrässä matkamiehen kärsivällisyyttä ja taitoa. Paitsi sitä vilisi metsissä Ranskan puolta pitäviä, saaliin- ja kostonhimoisia intianeja. Dinwiddienpa onnistui kuitenkin mieluinen mies löytää, nostoväen majuuriksi äsken nimitetty Yrjö Washington, joka maanmittaustoimituksilla käydessänsä noilla jylhillä rajamailla oli oppinut kaikki metsänkävijää kohtaavat vastukset voittamaan.

Kuvernöörin asianomaiselle ranskalaiselle linnanpäällikölle osottama kirje taskussaan Washington hankkiusi heti tuolle puoliväliin toista sataa engl. peninkulmaa pitkälle metsätaipaleelle, tovereinaan hänen miekkailuopettajansa Van Braam ja Ohio-yhtiön asiamies, kauppias Kristofer Gist. Edellisen tuli toimittaa tulkin, jälkimmäisen oppaan virkaa. Myötään satoi vettä tai lunta, kun kulkea talsittiin suorämeitä ja korpinotkoja. Usein ei tarkkakaan silmä erottanut edes intianien tahi kässähärkienkään jälkiä; selvemmästä viitotuksesta ei puhettakaan. Intianien salakavalain ketunkeikkien suhteen piti olla varuillaan öin päivin joka hetki. Saavuttiin, ratsut ja miehet lopen uuvuksissa, vihdoinkin perille, äsken rakennetun Le Boef'in linnan edustalle. Linnanpäällikkö vastaanotti vieraat kohteliaasti, mutta kiel-

täytyi noudattamasta Englannin kuninkaan vaatimusta: yksin Ranskan kuninkaallinen majesteetti on muka Alleghanyn vuoriharjanteiden länsipuolella olevien maiden laillisena valtiaana. Washington sai niine hyvineen palata Virginiaan. Mutta matka ei ollut silti ollut turha. Ranskalaisten suunnitelmat oli saatu selville ja voitiin nyt ryhtyä toimiin niiden tyhjiksi tekemiseksi. Moniaiden intianiheimojen luottamuksen ja suosion Washington oli myös saavuttanut ystävällisellä, taitavalla kohtelullaan. Reippaana ja terveenä hän koteutui, ikäänkuin ei olisi vaivannäköä, nälkää, vilua ja väsymystä kokenutkaan.

III LUKU.

Rajasodassa.

I. Ensi laukaus.

Washingtonin matkansa varrella kirjottaman päiväkirjan Virginian kuvernööri heti painatutti, jotta muutkin vaikutusvaltaiset henkilöt, semminkin kaikki kuvernöörit, saisivat tiedon, mille uusille urille rajaselkkaus oli kiepsahtanut, ja innostuisivat tekemään ranskalaisille vastarintaa. Ranskalaiset olivat jyrkkäkäskeyisen itsevaltiaan johdon alaisia, mikä ei ollut laita englantilaisiin nähden. Englannin siirtomaissa kuvernöörit ja kansaneduskunnat kinastelivat keskenään vallastaan ja oikeuksistaan. Ahdasmielinen nurkkakuntaisuus pyrki vieämään isänmaanrakkaudesta voiton. Kun ei isoon aikaan oltu käyty sotaa, oltiin hitaita käsittämään ripeän ja tarmokkaan toiminnan välttämättömyyttä, kovin äkkinäisiä suunnitelmien keksimisessä ja tohmeroisia niiden toteuttamisessa.

Virginia osotti suurempaa alttiutta ja valppautta yhteisen hyvän puoltamisessa kuin muut siirtomaat, myön-

täen niin ison rahasumman, että voitiin pestata kolmisen-sataa miestä. Kevään tullessa alkoi vähitellen kokoontua tarjokkaita Aleksandriaan, useimmat rutjakkeita, joilla ei ollut kaikilla kenkiä jalassaan eikä aina edes omaa paitaraäsyäkään; kärkkäitä he kyllä olivat saamaan päiväpalkkansa, mutta vastahakoisia minkään kurin alle alistumaan. Ja kuitenkin, kun todentiestä oli taiste-luun mentävä, nähtiin se ihme, että vihollisen katsomi-nen silmästä silmään saattoi ravistella veltoimmatkin valveille ja tehdä heistä urhoja. Rykmentin päälliköksi kuvernööri nimitti eversti Fryn ja, kun tämä sittemmin, jo sotaretken alkupäässä, oli sairastunut ja kuollut, 22-vuotiaan Yrjö Washingtonin.

Vähäinen miesroikka oli jo helmikuussa (1754) lähe-tetty rakentamaan linnotusta Ohio- ja Alleghany-joen yhtymäkohdalle. Mutta hitaasti ja taitamattomasti työ tehtiin, jota paitsi joukon päällikkö hätiköi kesken pa-luumatkalle, jättäen vain osan väestänsä työtä jatka-maan. Ei aikaakaan, niin joki posahti täyteen veneitä, joista toista kymmentä kertaa isompi joukko aseellisia ranskalaisia nousi maihin ottamaan tuon linnotuksen-tapaisen haltuunsa; englantilaisten oli pakko lähteä matkoihinsa.

Kun Washington sai tästä tapauksesta sanoman, oli hän kahden komppanian kanssa taivaltamassa Ohion jokilaaksoa kohti, lähdettyään huhtik. 2 p:nä Aleksand-riasta kulettamaan tykkejä ja muita ampumavaroja. Siinä ähmää ja äherrystä raskaita kuormia kingoteltaessa tiheikössä ja jyrkkävieruisilla rinteillä. Kun päästiin Alleghany-vuorten pääharjanteen länsipuolelle, oli jo

kaksi kuukautta kulunut. Mutta kun jäät Ohion latva-vesiltä olivat lähteneet ja ranskalaiset saattoivat tuoda sitä tietä lisää sotaväkeä, joutui Washington päivä päivältä yhä vaarallisempaan asemaan. Ranskalainen sotaväki mainituilla vesillä oli kevään kuluessa kasvanut 500 miehestä puoliväliin toista tuhatta ja englantilaisten keskentekoisten varustuksien sijalle, joista nämä oli karkotettu, olivat karkottajat rakentaneet oikean linnan ja nimittäneet sitä kuvernöörinsä mukaan Duquesnen linnan nimellä.

Ei Washingtonissa, yhtä vähän kuin kenessäkään muussa virginialaisessa, ollut epäilystä, etteikö sota kohta leimahtaisi ilmiliekkiin; eikä kenenkään mieleen juolah-tanut, että pitäisi vielä vartoa, kunnes joko Europan diplomaatit sovittaisivat riitaiset välit tahi hallitukset julistaisivat sodan. Risukkoon väikkapa vahingossa heitetty kipinä riehahuttaa helteisenä kesäpäivänä koko metsän palamaan. Jo pamahtikin ensi laukaus toukok. 28 p:nä tiedustelijajoukkojen välisessä kahakassa. Ranskalaisia, noin 30 miestä, oli käynyt tiheikköön väijyksiin ja kun Washington 40 miehen kanssa oli heidät yllättänyt, syntyi moniaita minuutteja kestävä tappelu, jossa toiset ranskalaisista, m. m. joukon johtaja, luutnantti Jumonville, kaatuivat ja toiset häytyivät antautumaan vangiksi. Parisissa nostettiin tästä tapauksesta aika äläkkä; väitettiin näet, että Jumonville oli lähettiläänä sovinto mielessä muka pyrkinyt Washingtonin puheille ja näin ollen salakavalasti murhattu. Englantilaisten puolelta vastattiin: tarvittiinko kymmeniä asestettuja miehiä viemään rauhansanomaa perille ja miksikä päivä-

kausia metsän piilossa oleskeltiin? Jumonvillen taskusta löydetyt paperitkin todistivat hänen vakoiluretkelle lähteneen.

Muutamia viikkoja tuon itsessään vähäpätöisen, mutta sen puolesta merkillisen kahakan jälkeen, että siitä monivuotinen sota otti alkunsa, tuli Washingtonin tiedoksi ranskalaisten pääjoukon läheneminen. Oliko hänen perädyttävä, vaiko yritettävä torjua hyökkäystä? Hän oli tosin saanut väkeä jonkun verran lisää, joten englantilaisia oli nyt koolla kaikkiaan puoliväliin neljättä sataa miestä. Mutta ranskalaisten miesluku oli neljä kertaa niin suuri. Siitä huolimatta hän päätti uhallakin antautua taisteluun ja laittoi kiireen kautta Great Meadowissa kohtalaiseen kuntoon »Necessity»-leirinsä juoksukaivantoineen ynnä muine varustuksineen. Eräänä kesäamuna, heinäk. 3 p:nä, haamahti metsänrannassa puiden välistä ranskalaisia punaihoisine seuralaisineen. Washington astui miehineen esiin aukealle kedolle, vetäytyen kaivantojen suojaan vasta huomattuansa, että Coulon de Villiers, vihollisjoukon päällikkö, puolestaan varovasti pysyttelihe metsässä. Ampumisesta, jota oli kestänyt koko päivän sakeassa sumussa ja sateessa, pimeä teki lopun. Uupumuskin oli miehet ennättänyt. Ranskalaisten mieshukka oli mitätön; englantilaisista virui 50 miestä kuolleina tahi haavotettuina tappotanterella, ruoka- ja ampumavarat olivat lopussa ja heidän liittossansa olleet intianit olivat painaltaneet pakoon. Senpä tähden Washingtonin oli pakosta suostuminen Villiersin esitykseen, että jos englantilaiset tahtovat aseineen mennä matkoihinsa, ranskalaiset eivät heitä ahdistele

enää. Ja häviölle joutuneet huomenna läksivätkin talssikelemaan samoja jylhiä taipaleita, joita olivat sotaan lähtiessään kulkeneet, siinä vain eroa, että heidän oli nyt, ratsunsa ja ajoneuvonsa hukattuansa, kävellä hivuttaminen jalkapatikassa ja kantaa retuuttaminen selässään ruhjoutuneita tovereitansa ja pahaisia eväspussejansa.

Nämä ne olivat nuoren everstin kokemat hänen ensimmäisellä sotaretkellään. Oli se kieltämättäkin ollut uhkarohkea yritys. Jo menomatkinsa alkupäässä oli Washington saanut tietoonsa, että metsät vilisivät englantilaisille äreitä intianeja ja että tuhatlukuinen vihollisjoukko oli tulossa, mutta yhtä kaikki ja vaikka Pohjois-Karolinassa, New Yorkissa ja Marylandissa värvätty komppaniat eivät olleet ehtineet saapua hänen pienelle sotajoukolleen avuksi, hän oli äkäisesti marssinut eteenpäin ja päälliseksi aukealla kentällä ryhtynyt taisteluun, joutuen metsän suojasta ampuvan vihollisen kivääritulen alaiseksi. Hänen täytyi tunnustaa käyvänsä vasta opissa ja tunsi nöyryytyksestä kirpeätä kipua sydämessään. Häntä alkoi hieman hävettää, että hän kirjottaessaan veljellensä kahakasta, jossa Jumonville kaatui, oli poikamaisesti ylvästellyt: »Tiedäs, oikein ihastuin, kun kuulat alkoivat lentää suhahtaa korvieni ohitse!» Eipä silti, etteikö taistelu semmoisenaan häntä viehättänyt. Tosi. Mutta saavutetaanko tappotanterella voittoja aina pelkällä pelottomuudella ja onko viisasta milloinkaan halveksia vihollistansa, saati ylivoimaista vastustajaa? Mielihaikeudekseen oli Washingtonin myöntämisen, että vaikkapa kohta vastuksia, joille hän ei ollut mahtanut mitään, oli noussut hänen tielleen, niin paljo

oli hänessä itsessänsäkin syytä häviöön, hänen kokemattomuudessaan ja nuoruudessaan. Vähän hän oli oppinut kirjoista, joita Mount Vernonissa oli lueskellut, enemmän toki tällä sotaretkellä, ja — »oppia ikä kaikki».

II. Kenraali Braddockin armeijassa.

Ei kukaan, jonka arvostelulle Washington jotain arvoa antoi, kaunannut häntä, vaikka hän ei ollut vihollista voittamaan kyennyt. Että hän ei ollut arkalasta kotoisin, sen kaikki tiesivät, ja hänen käskynsä alaiset miehet olivat, kaikesta huolimatta, taistelun rymäkässä tehneet voitavansa. Virginian eduskunta päätti antaa julkiset kiitokset päällikölle ja rahapalkintoja sotamiehille. Retken onneton loppu ei ollut nolostuttanut ketään, kiihotti päinvastoin tekemään taistelusta täyttä totta. Washington palasi rykmenttinsä luo Aleksandriaan, johon Mount Vernonista oli vain muutaman tunnin matka, ja rupesi entisellä innollaan värväämään lisää sotaväkeä, ikäänkuin sota olisi oikeittain alkamassa vasta nyt.

Kun kuninkaan palkoissa oleva Etelä-Karolinan komppanian päällikkö oli ollut vastahakoinen noudattamaan Washingtonin käskyjä syystä muka, että tämän oli hänen virkaansa nimittänyt Virginian kuvernööri eikä kuningas, Dinwiddie päätti, moisen eripuraisuuden välttämiseksi tästä puolin, tehdä kaikki komppanijat »riippumattomiksi»; ei kellään upseerilla saanut olla korkeampaa arvoa kuin kapteenin. Tämä sota-asioihin perehtymättömän kuvernöörin säädös, vaikka se hyvää tarkoitti, ihmetytti Washingtonia ja karvastutti hänen mieltään.

Alentuako hänen nyt pitäisi everstistä kapteeniksi, vieläpä alistua ties kenen epäkelpo upseerin komennettavaksi vain sen tähden, että tämä oli kuninkaan palkoissa? Eihän arvonalennus ollut ennen koskaan tullut kysymykseen paitsi jos ken oli tehnyt itsensä virkavirheeseen tai rikokseen svypääksi. Vai sekö viaksi luetaan, ettei ollut Englannissa syntynyt ja kasvanut, vaan Virginiassa, merentakaisessa siirtomaassa? Washington oli jo kerran ennen osottanut ylvästä omanarvontuntoa. Kun hänen ja hänen rykmenttinsä upseerien ennestäänkin mitättömän pieniä palkkoja oli aiottu vähentää, hän oli tarjoutunut mieluummin palvelemaan palkatta kuin noilla kovin nöyryyttävillä ja häpeällisillä ehdoilla. Keväällä, sodan kestäessä parhaillaan, hän ei ollut katsonut voivansa pyytää eroa virastaan, nyt, syksyllä, kun vihollisuuksia ei oltu ehditty uusia vielä, hän sen teki empimättä.

Siksi mieluinen hänelle sotatoimi kuitenkin oli, ettei hän malttanut kauan pysyä siitä erillään. Ei aikaakaan, niin olot muuttuivat. Äskeisten tapausten johdosta olivat asiat siirtomaissa joutuneet sekä Englannin että Ranskan ministerien vakavan huolen aiheeksi. Amerika oli käynyt kahdelle kansakunnalle ahtaaksi: jommankumman tuli väistyä. Vaikkei sotaa julistettu, ahkerasti silti varustettiin; sotaväkeä kuletettiin salaa, ranskalaista Kanadaan, englantilaista Virginiaan.

Kenraalimajuri Edvard Braddock, joka oli nimitetty englantilaisten sotavoimien ylipäälliköksi, saapui Virginiaan helmikuussa 1755 ja asetti leirinsä Aleksandriaan. »Punatakkien» ilmestyminen Potomac-joen äyräille, lois-

tavat paraatit ja jokapäiväinen rummunpäriä nostivat vanhan siirtomaan asukkaissa tavattoman riemun, virittäen heissä uutta voiton toivoa. Washington ei salannut ikävöimistään päästä sotapalvelukseen takaisin. Saatuaan siitä tiedon, Braddock kutsui urhean virginialaisen ajutantikseen; everstin arvoisena ja ylipäällikön esikuntaan kuuluvana Washington ei tulisi olemaan kenenkään muun kuin hänen käskynsä alaisena. Mielellä hyvällä Washington tähän tarjoukseen suostui. Europalaisen sotataidon viimeisten saavutusten mukaan järjestetyssä ja ankaran kurin alaisessa armeijassa oli hänellä paljon oppimista. Monta ystävää hän sai upseerien joukosta. Hän oli kookas, kerrassaan kuusi jalkaa pitkä; yksin tämä sekä hänen uljas ryhtinsä ilmaisi pelottavia ruumiinvoimia ja vääjäämätöntä tahdontarinoa. Ja sen ohessa kun tuon vilkasilmäisen ja virkeäsilmaisän nuorukaisen katseesta kuului nöyryä ja korskumatonta, vieläpä lempeä ja hellätunteinenkin mieli näkyviin, eipä ihme, että jokaisen täytyi mieltä häneen — vaikkakin hän oli »vain virginialainen». Yleensä näet englantilaiset, varsinkin jotka koreasta kruununtakistaan kopeilivat, väheksivät siirtomaasotilaita, arvostellen heitä, jotka eivät olleet Lontoossa käyneet eivätkä milloinkaan oikeata sotarintaa nähneet, sangen epäkuntoisiksi. Tätä mieltään Braddock ja hänen kekkaniskaiset upseerinsa eivät peitellä yrittäneekään. Washingtonia vain eivät ylönkatsonet; osottivat päinvastoin hänelle mitä suurinta kunnioitusta ja huomaavaisuutta.

Braddock varsinkin kyllästyi kuninkaan amerikalaisiin alamaisiin. Hän oli ehdottomaan kuuliaisuuteen tottu-

nut vanha sotilas, ja se häntä äkäytti, kun ei oltu niin nopeita lähettämään rahoja ja ruokavaroja sotaväen tarpeeksi kuin hän oli toivonut. Uuden väen värväys hänen rykmenttiensä täydennykseksi sujui sekin hitaasti; turhaan hän äyskäsi ja kiroili. Hän sai, sanalla sanoen, taistella samoja vastuksia vastaan kuin ne, jotka olivat olleet Washingtoninkin tiellä. Mutta oli syytä hänessä itsessäänkin. Hän oli tosin tarmonmies, pelkäämätön ja rohkea, kulkien rautaisella jänteveydellä sitä suuntaa päähän asti, jota oli ottanut kulkeakseen, mutta myös raaka, ahdasmielinen ja itsekylläinen jurripää, joka ei hevin kallistanut korvaansa viisaampainsa neuvoille.

Hänen kutsustaan kokoontuivat huhtikuun keskivaiheilla Massachusettsin, NewYorkin, Marylandin, Pennsylvanian ja Virginian kuvernöörit Aleksandriaan neuvottelulle; ja sovittunkin sotasuunnitelmasta: muuttaman sotajoukon tulee Massachusettsin kuvernöörin William Shirley'n johdolla vallottaa Niagaran linnake, toinen NewYorkissa ja NewJerseyssä pestattu väki vallottaapi Crown Pointin linnakkeen Champlain-järven rannalla ja kolmas joukko hyökkää Acadiaan, samoihin aikoihin kun Braddockin johtama pääjoukko marssii Virginiasta käsin, Duquesnen linnan valloitus päämääränään, Ohion latvoille samoja teitä kuin ne, joita Washington oli kulkenut. Tuon suunnitelman suoritukseen oli paikalla ryhdyttävä. Ylipäällikköpä ei kerennyt kuitenkaan taipaleelle hankkiutua, ennenkuin vasta suven tultua. Ja hitaasti edistyi matkakin »jylhissä, ikivanhoissa metsissä». Ennen hät'hätää avattu kaitainen tien tapainen oli huolellisesti levennettävä ja tasotettava, jotta armeija

tykkeineen ja muine aseineen sekä loppumaton ruoka- ja ampumavaroilla sullottujen vaunujen jono pääsisivät kulkea jatustelemaan eteenpäin. Mokomia vastuksia ei ollut Braddockin sotapoluille noussut ennen eivätkä hänen lukemansa sotataitokirjat olleet kertoneet niistä mitään. Lopultakin hän taipui ottamaan varteen jo monta kertaa hylkäämänsä neuvon, minkä Washington, ainoa hänen upseereistaan jolla oli erämaaretkistä kokemusta, oli antanut hänelle, jakamaan näet armeijansa kahteen joukkoon. Toinen läksi kiirehtimään edellä, toisen jäädessä tarpomaan jälempänä kuormaston kanssa. Ja sittenkin marssia hivuteltiin yön hituraisesti. »Jokikinen myyränmätäskin on tieltä kiskottava ja oheen heitettävä», Washington tiuskui, »eikä pienen puropahansenkään sivu päästä rakentamatta ensin siltaa».

Braddockia oli kehotettu olemaan ranskalaisille suosiollisten intianien suhteen visusti varuillaan; nämä viekkaat viholliset käyvät varmaankin metsäpolkujen varjalle väijyksiin rynnätäkseen ties minä hetkenä ja missä paikassa vimmatusti hänen pitkän ja monessa mutkassa kiemurtelevan sotilas- ja kuormastojononsa kimppuun »katkaisemaan sen kuin langan». Nenäänsä nyrpistäen oli Braddock hymähtänyt: »Taitamatonta Amerikan nostoväkeä intianit aina hirvittävät, kuriin tottunutta sotajoukkoa eivät milloinkaan.» Yhtä kovakorvainen oli ylipäällikkö nuoren virginialaisen adjutanttinsakin pyynnöille pitämään akkiyllätyksiin nähden varansa.

Nuo aavistukset eivät olleet aiheettomia. Kun heinäkuun 9 p:nä, auringon helottaessa täydeltä terältä, Braddockin armeija loistavissa puvuissaan ja kiiltävissä asuissaan

oli marssinut lippujen liehuessa Monongahela-joen kahlauspaikan yli ja siitä nyt poikkesi muutamain mailien päässä olevaan Duquesnen linnaan vievälle tielle, kajahti yhtäkkiä räikyvät torventöreykset ja jyrisevät sotahuudot eikä aikaakaan, niin alkoi kuolettavia kuulia tuiskuna suhista metsän siimeksestä, jossa vihollinen, satoja intianeja ja ranskalaisia sotureita upseereineen, lymyili. Washington kehottamalla kehotti Braddockia antamaan väellensä käskyn noudattaa sääntöä: »maassa maan tavalla tahi maasta pois», toisin sanoin kiiruimman kautta myös turvautua metsään ja sen suojassa hyökkääjiä ahdistella. Mutta siihenpä kenraalimajuri ei suostunut; sotilaiden piti järkähtämättä pysyä taajassa rivissä, niinkuin oli käsketty ja sotakuri vaatii, sillä hyvä. Miehet ällämöivät, upseerit hätäilivät. Antautuako maalitaukiksi viholliselle, jota ei voitu nähdä, ammuttavaksi kuin teuraat karsinassa? Kuolemankauhu valtasi mielet, lasien`kurin ohjaket höllälle. Braddockin riehumisista ja älmymisistä ei välitetty enää vähääkään. Vain hänen viime käskynsä — perääntymiskäskynsä, minkä hän antoi, itse hengenvaarallisesti haavotettuna — vielä noudatettiin. Jouduttiin suureen häviöön ja kiukka pako tuli työkse; 83 upseerista 63 joko sai surmansa tahi pahasti haavottui ja 1,300 sotamiehestä ei varsin 500:kaan päässyt vaarasta vahingottomatta. Voittajain lukumäärä ei lie noussut 1000:kaan mieheen; enemmän kuin puolet oli Braddockin halveksimia intianeja. Ja ainoat englantilaisten puolella, jotka tekivät viimeiseen asti vastarintaa, metsän suojassa hiiviskellen niinkuin hekin, ja jotka saivat henkihieverissä makaavalta kenraa-

lilta urhoollisuudestaan kiitokset, olivat virginialaiset, ennen kelvottomaksi nähty »Amerikan raaka nostoväki».

Washington, joka oli kaksi viikkoa sairastanut kuumetta, oli niin heikkona vielä, että tuskin pysyi satulassa tappelupäivän aamuna. Mutta kun taistelu oli liekkiin lehahtanut, riehahti hänenkin sotaintonsa palamaan, silmät iskivät tulta tuimuudesta ja kussa telme tuhoisin, siinä hänkin uhmistamassa »pelkureita», joiksi hän jälemin nimitti Braddockin punatakkeja, ja neuvomassa omia sinitakkejansa, s. o. virginialaisia sotilaitaan. Kuumat läpäisivät hänen vaatteensa neljästä kohti ja ratsu ammuttiin kolmasti hänen altansa, mutta hänpä oli kuin noiduttu, suoriutuen melskeestä saamatta naarmuakaan nahkaansa.

Ei Washingtonin tarmo ja into kuitenkaan kyennyt malttinsa menettäneitä sotilaita järkiinsä palauttamaan; kerkeämättä korjaamaan taistelutanterelta haavottuneita tovereitaan ja paiskaton maahan kantamuksensa, aseensakin, he sukaisivat hurjaan pakoon, ranskalaiset ja intianit kiljuen kintereillä. Eikä sillä hyvä. Äkkipelästys tapasi menomatalla pääjoukosta erilleen jättytyneen, eversti Dunbarin komennossa olevan, kuormastoa kulettavan jälkijoukonkin, joka, hävitettyään tykistön ja vaunut sekä kaadettuaan ruutivaraston jokeen, sekin lähti pakoon eikä rohjennut pysähtyä, ennen kuin Filadelfiassa. Vasta Alleghanyn vuoriharjanteet kauas taakseen jätettyään, Dunbar-raukka uskoi olevansa turvassa. Näin kiireelliseksi, päättömäksi paoksi armeijan peräytyminen sukeusi. Vain väki suurin väkivoin Washingtonin onnistui moniaiden uljaiden upsee-

Kenraali Braddock haudataan.

rien ja virginialaisten soturien kanssa korjata onneton ylipäällikkö taistelukentältä ja, kun tämä oli neljäntenä päivänä tappelun jälkeen heittänyt henkensä, toimittaa ruumis maan poveen. Hauta kaivettiin kulkutiehen, jotta intianit eivät sitä keksisi ja häväisemään pääsisi.

III. Intianien höykkäyksiä torjumassa.

Ylipäällikön johtaman sotajoukon häviöstä oli seurauksena, että samaan aikaan toisilla tahoilla, mutta vähemmillä voimilla ranskalaisia vastaan tehdyiltä hyökkäysretkiltäkin palattiin tyhjin toimin, vaikka ne eivät yhtä häpeällisesti päättyneetkään. Osat vaihtuivat: hyökkääjistä tuli puolustajia, puolustajista hyökkääjiä.

Kovin ahtaalle joutuivat varsinkin rajalaiset, ranskalaisen läheisimmät naapurit, Englannin siirtomaiden takalistolle, vuorenrinteille ja jokilaaksoihin, viimeksikuluksena vuosikymmeninä asettuneet uutistalolliset. Minä hetkenä hyvänsä, päivällä tai yöllä, saattoivat metsissä kuleksivat intianit kohahtaa kartanolle, sotakirves tahi tuliluikku kourassa käydä naapureistaan kaukana asuvan farmarin kimppuun, surmata hänet vaimoineen lapsineen ja polttaa kaikki vaivalla raketun talon rakennukset savuavaksi tuhkaläjäksi.

Washingtonin, joka oli suostunut jälleen vastaanottamaan Virginian nostoväen päällikön viran, tuli puolustaa tämän siirtomaan raja. Se oli kovin vaikea tehtävä — tuo raja oli näet 350 mailin pituinen — ja kävi yhä vastuksellisemmaksi sen kautta, ettei kansaneduskunta aina arvannut tahi voinut antaa Washingtonin ponnistuksille tehokasta kannatusta. Milloin kysymys nousi sotaväen palkkaamisesta ja varustamisesta, oltiin useimmiten sangen kitsaita, josta oli seuraus, että niin upseerit kuin sotilaat kävivät tyytymättömiksi. Ja asianomaisten puuttumiset sota-asioihin, joita he eivät ymmärtäneet, olivat perin kiusalliset. »Suunnitelmiani tänään hyväksytään, huomenna hylätään», Washington pahoili. Oli hetkiä, jolloin hän oli vastuksiin tuskautua. »Rajalaisten vaimoparkojen parkumiset ja miesten niinkään sydäntäsärkevät anomiset surettavat minua kovin; antaisin henkeni verenhimoiselle viholliselle alttiiksi, kunhan hätäantyneelle kansalle moinen uhri helpotukseksi koituisi.»

Käännös näissä oloissa tapahtui vasta kun Englannin pääministeriksi oli (v. 1758) nimitetty nerokas William

Pitt, joka osasi vikeyttää sekä sotalaivastoa että armeijaa toimimaan suurella ripeydellä ja tarmolla. Armhorstin johtama sotajoukko vallotti Louisbourgin. Toinen armeija uhkasi Quebeciä. Se antoikin ratkaisevan iskun; piirittäjain päällikkö, urhea Wolfe, kaatui väkiryssä, mutta kaupunki joutui englantilaisten haltuun. Tämä tiesi Ranskan vallan kukistusta Amerikassa lopultakin. Virginiaan saapui kenraali Forbes, joka oli saanut käskyn suorittaa Braddockilta keskenjääneen tehtävän. Matka, jolle hankkiuduttiin pitkin kesää ja syksyä 1758, kulki nytkin sydänmaiden poikki. Washingtonista, jonka mielessä paloi halu päästä taisteluun kuta pikemmin sitä parempi, kävi kaikki tälläkin kertaa kovin vitkaan. Mutta pitkälliset varustukset ja matkalla viipymys koituivat lopulta hyväksi. Kun näet armeija saapui perille, oltiin jo talven suussa ja intianit, haluttomat enää taisteluun antautumaan, olivat hajautuneet mikä minnekin eikä linnanväki, peläten joutuvansa Ranskan muista sotajoukoista erilleen, rohjennut jäädä Forbesin armeijaa vartoelemaan. Englantilaiset, Washingtonin johtama etujoukko, tapasivat Duquesnen linnan tyhjänä ja nimittivät sen, nostettuaan Englannin lipun liehumaan, tästä puolin Pittin linnaksi.

IV LUKU.

Rauhallisissa toimissa.

I. Kosinta ja häät.

Forbesin majotusmestari oli toukokuussa 1758, kenraalin itsensä saavuttua Filadelfiaan kuukautta aikaisemmin, tullut Winchesteriin, jossa sotaväkeä oli Duquesnen valloitusta varten värvättävä ja varustettava. Kun kaikesta oli puute: vaatteista, aseista, ajoneuvoista ja rahasta, Washington läksi Williamsburgiin hallitusmiesten puheille. Eräs tien varrella asuva hyvä ystävä sai hänet houkutelluksi kiireestä huolimatta poikkeamaan taloon päivällisille. Talonväellä osui olemaan muitakin vieraita, joukossa nuori kaunotar, leskirouva Martta Curtis. Washingtonin palvelija, joka ulkona odotteli jo tuntikausia turhaan herransa paluuta matkaa jatkaamaan, ihmetteli, mikä mahtoi olla syy viipymykseen, kunnes hämärän tultua sai käskyn viedä ratsun talliin. Washingtonia ei vain näkynyt. Oli keijahtanut niin, että »noiduttu» eversti, johon vihollisen kuulat eivät olleet pystyneet, oli nyt vihdoinkin pahasti haavottunut:

lempi, veitikka verevä, oli tulisen nuolensa ampua sätkäyttänyt ja osannut oikeaan paikkaan, sydämeen. Olihan Akilleellakin, väkevällä sankarilla, rautapaitaan verhotussa ruumiissaan hellä kohta, miksikä ei Washingtonilla? Hänen sisimpänsä lävitse oli sävähtänyt värjysä sulouden ja onnen hurma, hänen arvaamatta jouduttuaan pöytäkumppaniksi naiselle, joka viehätti yhtä hyvin terävällä älyllään ja viehkeällä lempeydellään, kuin kauneudellaan ja nuoruudellaan. Martta Curtis oli muutama vuosi sitten kuolleen plantaasinomistajan leski ja samanikäinen kuin Washington itse, 26-vuotias. Washington ei malttanut erota paikasta, missä oli arvaamatta aarten keksinyt, ennen kuin huomispäivänä; vieläpä, toimitettuansa asiansa Williamsburgissa, poikkesi nuoren lesken kotiin White Housessa Pamunkey-joen varrella. Ja kosinta suoritettiin, tietää sen, harvasanaisesti ja uhmakkaasti, sotamiesten tapaan. Eikä rukkasia tullut.

Olipa nyt uusi syy muiden syiden lisäksi pahoilemiseen, että sotaretkelle hankkiutumiset sujuivat kovin hitaasti. Ja niinpiankuin Duquesne oli uskottu englantilaisen linnueen huostaan ja retken tarkotus saavutettu, lähti Washington heti kotimatkalle. Tammik. 6 p:nä seuraavana vuonna vietettiin häät. Aurinko paistaa hehloitti täydeltä terältä pilvettömällä taivaalla. Kirkko, jossa vihkimys toimitettiin, oli väkeä täynnä, sulhasen taistelutovereita, itsekukin kultanauhaisessa, punaisessa sotatakissa, muu kansa niinikään juhlapukuisena, joukossa kuvernööriksi äsken nimitetty Francis Fauquier. Kirkolle mentäessä ja sieltä palatessa morsian istui ke-

netti kuuden hevosen vetämissä vaunuissa ja vaunujen vieressä ratsasti ylkä uljaan ratsun selässä, morsiuspiikojen, edeskävijäin ynnä muun hääjoukon seuraamana.

II. Mount Vernonin isäntänä.

White Housen rauhallisessa kodissa, missä nuorikot olivat toisilleen ikuisen lemмен vannoneet, Washington sai monivuotisen sotahälinän jälkeen vaivoistaan vihdoin levähtää. Kuitenkin vain vähän aikaa. Frederickin kauntissa, jossa hän oli takavuosina maanmittauksia toimittanut ja jossa Braddockin häviön jälkeen hänen päämajansa oli ollut ranskalaismielisiä villedä vastaan taisteltaessa, hän näet valittiin Virginian kansaneduskunnan jäseneksi. Mielellään hän vaimonsa kanssa Williamsburgiin lähti; eduskunnan istuntokautena oli siellä aina suuri väenvilinä ja vilkas seuraelämä. Esiintyminen isoissa kokouksissa ensimmälti ujustutti uljasta sotaurosta. Heti eduskunnan ensi istunnossa, johon hän otti osaa, puhemies nousi eduskunnan ja koko Virginian puolesta kaunopuheliain sanojin lausumaan hänelle kiitokset hänen mainehikkaista teoistaan. Washington yritti puhua, lausuaksensa kiitoksen kiittämästä, mutta joutui hämilleen, lensi punaiseksi ja jäi seisoa ällistelemään, saamatta sanaakaan sanotuksi. »Häveliäisyytenne, herra eversti, on yhtä suuri kuin urhoollisuutenne», puhemies ehätti vastaamaan, »ja se se koituu teille suuremmaksi kunniaksi kuin kauniimmat kiitokseni».

Myöhemmin, kun Washington oli saanut enemmän

Mount Vernon.

kokemusta, tutustuen asioihin ja ihmisiin, hän osotti kyllä eduskunnassa ja muualla sekä rohkeutta että kykyä tuoda selvin sanoin ajatuksensa julki. Hänen toimintapiirinsä laajeni ja vaikutusvaltansa kasvoi suuremmaksi päivä päivältä. Martta-rouvan ensimmäinen mies oli jättänyt leskelle ja heidän aviossaan syntyneille kahdelle pienelle lapselle suuret maatilat ja sitäpaitsi rahaa 45,000 puntaa. Washington nimitettiin nyt lasten holhoojaksi. Aikaisemmin perittyään, Lauri-veljensä tyttären kuoltua, Mount Vernonin, oli hän nyt Virginian äveriäimpiä miehiä. Mutta suuren omaisuuden koossapitäminen ja kartuttaminen kysyy aina ja missä hyvänsä suurta taitoa. Virginiassa semminkin oli kehnon taloudenhoitajan helppo menettää varansa. Maanviljelys kannatti vain mikäli maanomistajan onnistui saada palveluk-

seensa neekerien työtä johtamaan pystyviä vouteja, ja kauppa menestyi vain mikäli laivurit, joille maantuotteiden kuletuks Englantiin oli uskottava, olivat luotettavia, jota paitsi Virginian tuotava tehdastavara oli Lontoossa ostettava asiamiesten kautta. Tulivatko ulkoa tuotavat tahi sinne vietävät tavarat perille vai upposivatko merenpohjaan, oli sattuman nojassa. Hinnoista, tulleista, satamamaksuista, rahdeista, kurseista oli saatava selko kirjevaihdon kautta, mikä kysyi niin suurta taitoa ja täsmällisyyttä, että nuo yhtaikaiset maanviljelijän ja kauppiaan huolet kävivät veltoille miehille ylön raskaiksi, sitä raskaammiksi kuta suuremmat heidän maatilansa olivat. Washingtonia eivät mitkään hankaluudet pelottaneet. Käytännöllinen äly, joka oli ilmennyt hänessä jo poikavuosina, varttui kaikki vastukset voittavaksi voimaksi. Kuka hyvänsä hänen palvelukseensa joutuikin, vouti, laivuri, asiamies, kaikki saivat pian kokea, ettei ollut helppo häntä pettää. Oikeudentunto oli Washingtonilla lahjomaton; ja se, jota hänellä oli syytä luulla vilpilliseksi, joutui heti tekemään tiukan tilin toimistansa. Eikä aikaakaan, niin merkillä »Yrjö Washington, Mount Vernon» leimatut viljasäkit ja tupakkakääryt pääsivät Englannin satamissa hyvään huutoon ja hintaan; tarkastusta katsottiin tarpeettomaksi, sillä ilmankin tiedettiin tavara moitteettomaksi.

Metsäisiä taipaleita samoamaan tottunut Mount Vernonin nuori isäntä olisi ikävystynyt aikojaan, jollei olisi heti ilmaantunut hänelle työtä yllin kyllin. Enimmästi hän nytkin oleili ulkosalla; oli aamuvarhaisesta iltamyöhään liikkeellä väkensä askaroimisia pellolla ja niityllä

katselemassa, pehtoreitaan neuvomassa, tahi Tapion karkaa tapaelemassa, milloin hirvestämässä, milloin ketustamassa, tahi Vellamon viljaa pyytelemissä. Turhan tähden ei mihinkään yritykseen rüvettu, vaan aina tarakan harkinnan perästä. Eikä yksikään hetki päivästä saanut mennä hukkaan. Ja tämä toimeliaisuus ylty kauas ulommas omaa kontua. Paremmiin kuin kukaties kukaan virginialainen Washington tiesi olevansa englantilainen, niin velvollisuusistansa kuin oikeusistansa selvillä oleva, valveutuneen kansan jäsen. Iloiten naapuriensa ilosta ja surren heidän suruansa, hän piti onneaan seurakunnan, kauntin, siirtokunnan, koko valtakunnan menestystä ja hyvin myös oivalsi, millä tehokkaimmalla tavalla milloinkin yhteinen hyvä oli edistettävä.

Washington ei ollut valtavia intohimoja vailla. Velvollisuutensa unohtaneiden sotilaiden yli, jotka eivät olleet noudattaneet selvää käskyä tahi olivat tehneet pelkurin työn, hän oli, äkkiä kiihkoihinsa lehahtaen ja kovia sanoja käyttäen, saattanut vuodattaa koko säihkyvän suuttumuksensa. Mutta sota, jossa epäluuku vastuksia oli ollut voitettavana, oli myös kouluuttanut hänet, opettaen hänelle ennen kaikkea kärsivällisyyttä, henkistä hallintoa ja hillintöä. Hänen ollessaan joka päivä tekemisissä mitä eriluontoisimpien ihmisten kanssa, hänen oli täytynyt harjottaa itsekuritusta, malittaa mielensä ja hillitä kielensä. Hänen läheisimmät ystävänsä saivat harvoin hekään luoda katseen hänen sydämensä sopukoihin. Tunteensa hän osasi visusti salata; asioista teki selvän tarvittaissa, omasta itsestään ei virkannut

sanaakaan. Vieraat, jotka vain sattumoilta näkivät hänet, ihmettelivät miellyttävää mielentyyneyttä ja arvollisuutta, mikä ilmeni hänen puheessansa ja käytöksesssä. Itsensähillitsemys oli sukeutunut hänen luonteensa ehkäpä ilmeisimmäksi piirteeksi.

Siitä, miten kotiamme koristelemme, voi suunnille päätää, minlaiset ovat harrastuksemme. Washingtonin odottaessa vaimonsa tuloa Mount Vernoniin, hän tilasi Lontoosta Aleksanteri suuren, Kaarlo XII:n, Julius Cæsarin, Fredrikki II:n, Marlboroughin ja prinssi Eugenin rintakuvat sekä »kahden pedon» pystykuvaset. Mainiot sotilaat ja valtiomiehet olivat ilmeisestikin hänen ihastuksensa esineitä; ja pystykuvien tilaus tiesi väkevää mieitymystä Nimrodin urotöihin. Harras metsänkävijä Washington todella oli. Hänen pyydystettäväkseen kelpasi pienempikin metsänriista, mutta hirvien ja varsinkin kettujen takaa-ajo huvitti häntä; ratsun selässä ajaa poukottaminen, jota jatkettiin useinkin uupumukseen asti, sekä vaaroille alttiiksi antautuminen tenhosi hänen mieltään. Ratsujen, vaunu- ja muiden hevosten tuli olla puhdasrotuisia ja mitä oivallisimpia, samoin metsäkoirien. Ensi tehtävä aamuisin oli tallissa pistäytyminen hevosia katsomaan ja päiväkirja vilisi metsästystä koskevia muistiinpanoja. Metsällä oltaessa oli tavallisesti joitakin naapureita seuralaisina; toisinaan naisiakin, oman talon emäntä etunenässä. Puku oli Washingtonilla sama kuin Virginian metsästäjillä: sininen takki, punainen liivi, samettilakki ja pukinnahkaiset housut.

Metsästämästä palattua kokoonnuttiin yhteisille päivällisille, Belvoiriin, Greenway Courtille tahi johonkin

muuhun naapuritaloon, useimmiten kuitenkin Mount Vernoniin pakinoimaan päivän tapauksista ja seikkailuista. Vierasvaraisuus oli rajaton. Milloin Mount Vernonissa ihmeeksi oli vain kotiväkeä päivällispöydässä, merkittiin se päiväkirjaan. Talon isäntä, vaikka itseensä nähden vaitelias, viihtyi puheliassa seurassa ja katsoi mielisuosin, kun nuoret ilakoivat leikkien, tanssien, laulellen. Vaikka toista sataa lehmää oli talossa, täytyi toisinaan ostaa lisää voita naapurista.

Milloin maalaiselämän yksitoikkoisuus alkoi Washingtonin mieltä raukaisuttaa, hän pistäysi vaimonsa kanssa Williamsburgissa tahi Virginiaa edempänäkin, Annapolissa, Filadelfiassa y. m., kilparatsastusta, teatteri näytäntöä tahi muuta näkemisen arvoista katsomaan, pysyen täten aina virkkuna ja pirteänä.

III. Englannin suhde siirtomaihinsa muuttuu.

Oli hetkiä, jolloin Washingtonin mieli hehkui väljemmillekin vesille, ahtaita siirtomaa-oloja ulommas, Englantiin semminkin. Tilaisuutta tyydyttää tuota halua ei vain ilmaantunut. Oliko vahinko korvaamaton? Tuskin; siirtomaat olivat niin vaurastuneet, että kykenivät jo itsekin, emämaan apua enää kaipaamatta, kasvattamaan sotilaansa ja valtiomiehensä. Sota oli näköalat avartanut; siirtomaiden väliset asiat eivät enää olleet riidan aiheena, vaan valtakuntien. Amerika oli joutunut Europan politiikan pyörteisiin, taistelutantereksi, missä kansainkeskiset pulmat purettiin. Ristiriita puhkesi nyt myös ilmi emämaan ja siirtomaiden välillä, Englannin

parlamentin arvaamatta ryhdyttyä viimeksimainittujen vapautta kahlehtiviin toimiin, — toimiin, jotka olivat omansa yhtä suuresti suututtamaan kuin hämmästyttämään niiden asukkaita. Näiden tapausten keskellä avautui Washingtonille ja muille Amerikan miehille laaja toimiala arvokkaine, kasvattavine tehtävineen.

Rauha — se tehtiin Parisissa v. 1763 — toi matkassaan suuren muutoksen Englannin ja sen Atlantin takaisten siirtomaiden väleihin. Rajakahakkain kestäessä, ranskalaisten ahdistuessa englantilaisia siirtokuntia, olivat ahdistetut emämaasta riippuvaisia. Nostoväki ei yksinään kyennyt tekemään loppua hyökkäyksistä, saamatta kuninkaan palkoissa olevaa, europalaiseen tapaan harjoitettua sotaväkeä avuksensa. Mutta kun Ranskan valta oli kukistettu ja tuo suuri kysymys, mille kansakunnalle Amerikan manner on kuuluva, oli kerta kaikkiaan ratkaistu, niin siirtomaat eivät enää tarvinneet punatakkien apua ja tunsivat olevansa emämaasta riippumattomia kuin ennen milloinkaan. Nostoväki oli paitsi sitä osottautunut sotakuntoon nähden varsinkin intianeja vastaan taisteltaessa kuninkaan väen veroiseksi, ja sen mieltä karvastutti Englannin upseerien kopeus ja kaikkea »amerikalaista» kohtaan osottama ylenkatse. Englantilaisia ei kunnioitettu yhtä nöyrästi kuin ennen ja ranskalaisia ei tarvinnut enää pelätä; ihmekö, että amerikalaiset näin ollen alkoivat uskoa tulevansa tästä puolin toimeen omin neuvoin.

V LUKU.

Mielet kuohuksissa.

I. Amerikalaisten verottaminen kauppalakien nojalla.

Vaikka emämaalla arveltiin olevan ehdoton valta järjestää kauppaa ja teollisuutta, olivat valtiomiehet, väis-
tomaisesti tuntien, että englantilainen on vapaudestansa
arka, missä paikassa maapalloa hän asuneekin, katsoneet
»viisaaksi ja hyödylliseksi huolettomuudeksi» olla puut-
tumatta ylimuistoisista ajoista itsehallintoon tottuneiden
siirtomaiden asioihin. Tuomarinsa ja muut virkamie-
hensä kansa itse sai valita; tosin kuningas nimitti kuver-
nöörit, mutta heidänkin täytyi, koska he saivat kansan-
eduskunnalta palkkansa, pyrkiä sopuisaan suhteeseen
ympäristöönsä. Ja kansaneduskunnilla oli lainsäädäntö-
vallan ohella oikeus mielensä mukaan hoitaa raha-
asiansa.

Vasta Ranskan sota muutti Englannin politikkojen
mielen, antaen tapauksille äkkijyrkän käänteen. Heistä
alkoi näyttää kohtuulliselta, koska siirtomaat ovat muka-
niittäneet sodan parhaimmat hedelmät, että osa valta-

kunnan velkatakaasta säilytetään niiden kannettavaksi. Parlamentti ei ollut tosin koskaan ennen niitä verottanut. Mutta oliko se silti verotusvaltansa menettänyt?

Luultiin siirtomaiden suostuvan verotukseen, jospa ei nurkumattakaan, niin kuitenkin melutta ja vastarinnasta. Jäykkäniskaisten Massachusettsin puritaanien vapaudenrakkaus, mikähän usein leyhähti esivallan kaikkia käskyjä halveksivalta julkeudelta, oli tosin maan kuulu, mutta harva tiesi Pennsylvanian hitaissa farmareissa ja Virginian ja Karolinain kuninkaallismielisyydestänsä tunnetuissa suurtilallisissa asuvan yhtä ylvään, kaikkea sortoa hyleksivän hengen; siirtomaat olivat heidänkin mielestään itsenäisiä valtakuntia, jotka vain yhteinen kuningas yhdistää Suur-Britanniaan, piti-vätpä kiellon käymästä vapaasti kauppaa missä mailman-ääressä tahansa ilmeisenä väärytenä.

Armollisen esivallan holhousta ei kuitenkaan arvattu kovin pahana pitää, syystä että se oli monasti sangen leväperäinen, asetustensa turhan tarkkaa noudattamista valvomatta. Salakuletus, josta olletikin Bostonin, New Yorkin ja Charlestonin rohkeat merimiehet kostuivat, tuli yleiseksi tavaksi. Ja vaikka ranskalaisia, espanjalaisia ja hollantilaisia laivoja ehtimiseen purjehti Amerikan satamiin, tavaroita tuoden ja vieden, eivät virkamiehet, haluten olla naapuriensa kanssa hyvissä väleissä, olleet kauppalakien rikkomuksista tietävinään. Heidän ja kansalaisten välillä vallinnut rauha rikkoutui vasta v. 1761, kun kauppaministeriö arvaamatta päätti tehdä sokerin, sokerisiirapin ja rommin salakuleuksesta jyrkän lopun. Noita tavaroita oli jo kauan tuotu siirtomaihin,

Uuteen-Englantiin varsinkin, tulliasemia sivuuttamalla. Nyt velvotettiin oikeudet antamaan tullivirkamiehille virka-apu-määräyksiä (*writs of assistance*), joiden nojalla he saattoivat tunkeutua jopa väkisinkin mihin huoneeseen tahii myymälään hyvänsä etsiskelemään tullaamattomia tavaroita ja ottamaan ne takavarikkoon. Kun luuloa ei tarvinnut vierailta miehillä edes todenmukaiseksi näyttää ja kun siis ken hyvänsä syytönkin kansalainen saattoi joutua rettelöiden alaiseksi, nostivat Bostonin ja Salemin kauppiaat asiasta tuiman riidan ensinmainitun kaupungin ylioikeudessa ja James Otis, erottuaan virallisen syytäjän toimesta, rupesi heidän asianajajakseen. Rohkea lakimies ei empinyt, vaikkapa Hänen Majesteettinsa palvelijanakin, vastustaa vallan väärinkäyttämistä, joka oli saattanut yhden kuninkaan mestauspölkylle ja syösyt toisen valtaistuimelta; Englannin, samoin kuin kunkin siirtomaankin perustuslaki takaa jokaiselle englantilaiselle vapaiden kansalaisten oikeudet. »Näistä oikeuksista on kotirauha yksi. Englantilaisen talo on hänen linnansa.» Ja siihen nähden, että siirtomailla ei ollut eikä etäisyytensä tähden voinutkaan olla Englannin parlamentissa edusmiehiä, Otis pani vastalauseensa hallituksen toimenpidettä vastaan sen ruvetessa kauppalakien nojalla amerikalaisilta veroja kiskomaan, sorroksi leimaten verotuksen, johon verotettavat itse tahii heidän valitsemansa eduskunta ei ole suostunut.

Kymmeniä vuosia oli kulunut Otiksen esiintymisestä Bostonin ylioikeudessa, kun John Adams, joka oli ollut jutun käsittelyä kuulemassa, siitä kirjotti innostunein sanoin: »Otis oli kuin tuli ja leimaus. Suurella lukenei-

suudellaan ja opillaan, kyvyllään luoda yleiskatsauksia historian tapauksiin, vetoamisillaan arvokkaiden lakimiesten lauselmiin, profetallisella ennustuslahjallansa ja hehkuvalla kaunopuheisuudellansa hän kaadahteli kumoon kaikki vastaväitökset. Sinä päivänä Amerikan itsenäisyys syntyi.»

II. *Leimavero.*

Otis oli lausunut julki yleisen, ei yksin Bostonissa, vaan koko Amerikassa vallalla olevan mielen, ja hänen sanois-
sansa oli selvä uhka kajahtanut. Mutta aikakautensa
valtiovarainhoito-aatteisiin ihastuneet ministerit eivät
olleet keinolla millään palautettavissa väkivalta-politiikan
tieltä, jolle olivat eksyneet. Astuttiinpa aimo askel
eteenpäinkin. V. 1765 parlamentti sääsi näet uuden lain,
minkä mukaan kaikki vekselit, oikeudessa käytettävät
asiakirjat, lentolehtiset ja sanomalehdet olivat kartta-
merkeillä varustettavat. Ja leimaverosta valtionrahas-
toon karttavat tulot olivat käytettävät »siirtomaiden
puolustamiseksi, suojelemiseksi ja varjelemiseksi».

Jos parlamentti oli toivonut tällä päätöksellään lujit-
taneensa emämaan ja siirtomaiden yhteyttä, sen täytyi
pian ikäväksensä huomata, että liitokset todellisuudessa
päinvastoin arveluttavasti höltyivät. Yksin pääministe-
rin uhkaus esittää leimaveroa koskeva lakiehdotus parla-
mentin vahvistettavaksi oli saanut amerikalaiset laillisen
vastarinnan tekoon; pelottava paheksumisen myrsky oli
heti noussut tuolla puolen Atlanttia ja satelemalla oli
alkanut Englantiin saapua kirjeitä, vastalauseita, ano-

muksia ja lentolehtisiä, joissa innokkaasti siirtomaiden perustuslainmukaisia oikeuksia puolustettiin. Etunenässä ei ollut tällä kertaa uppiniskaisuudestansa kuulu Massachusettsin, vaan uskollisuudestansa Englantia kohtaan tunnetun Virginian eduskunta.

Kun parlamentti oli, vastalauseista huolimatta, kuitenkin leimaverolain säätänyt, näytti siltä, kuin mieltenkuohu olisi asettunut. Yleinen mielipide, Amerikassakin, oli että uusi laki on ilman muuta noudatettava. Vastarinta tästä puolin olisi kapinaa eikä perustuslain mukaista mielenilmausta. Siirtomaat saattaisivat vasta kaukaisessa tulevaisuudessa kukaties ryhtyä vastarintaan. Benjamin Franklinin, joka parlamentin tehdessä päätöksensä oli Lontoossa, kerrotaan piloillaan lähettäneen eräälle ystävälleen Amerikkaan nämä terveiset: »Neuvo kansalaisiamme hankkimaan itselleen niin monta lasta kuin suinkin ja niin joutuun kuin mahdollista.» Työteliäs, tervejärkinen ja malttavainen kansa ei hevin antau verisen vallankumouksen arvaamattomille vaaroille alttiiksi. Mutta hiljaisuus oli sittenkin vain hetkellinen, tyyni joka myrskyä ennustaen käy suurten taapausten edellä.

Virginiasta singahti kipinä, joka jälleen sytytti kaikki tuleen.

Alussa oltiin sielläkin hiljaa. Tuon vanhan siirtomaan vanhimmat miehet, johtajat kaikki, olivat varovaista ja maltillista väkeä. Useimmat heistä kuuluivat niihin perheisiin, jotka samoihin aikoihin kuin Washingtonit, puritaanien saatua, vallan ohjat käsiinsä, olivat lähteneet »tyranneja» pakoon ja asettuneet Virginiaan. Kunin-

kaalle uskollisesta mielestä, joka oli kulkenut perintönä polvesta toiseen, he vieläkin kehahtelivat, vaikka Cromwellin päivät olivat jo aikoja sitten olleet ja vaikka vanhaan kunnioitukseen korkeaa kruunua kohtaan oli yhtynyt rakkaus uutta kotimaata kohtaan. Heistä oli kunnianasia esiintyä kaikissa toimissaan perustuslaillisina valtiomiehinä; kansanvillitsijöistä he eivät millään muotoa tahtoneet käydä. Tosin sapetti heitä kovasti, että heidän kalliita oikeuksiaan oli loukattu, mutta toiselta puolen he eivät mielellään ruvenneet valtakunnan parlamentin kanssa kinastelemaankaan. Rauhallisin keinoin olisi pyrittävä sovintoon.

Mielialan ollessa tällaisen, hämmästyksen hyrähdyksellä kävi läpi eduskunnan kokoushuoneen, muutaman vasta äskettäin edusmieheksi valitun, nuoren asianajajan pyytävässä istuntokauden lopussa toukok. 30 p:nä 1765 puheenvuoroa ja ehdottaessa, että eduskunta tekisi eräitä sangen rohkeita päätöksiä, — päätöksiä, jotka yhdellä iskulla rikkoisivat siirtomaiden ja emämaan välit.

Patrick Henry — se oli tuon edusmiehen nimi — oli yrittellyt jos jotakin, minkään, mihin hän ryhtyi, kuitenkaan menestymättä. Kahdesti hän oli ollut kauppiana, kahdesti tehnyt vararikon. Oltuaan maanviljelijänä hän oli häätynyt myymään omaisuutensa suoriutuakseen veroistansa. Lopulta, lakikirjoja katseltuaan, rupesi toimeentullakseen asianajajaksi ja löysikin siinä lahjoihinsa nähden sopivan toimialan. Tavoiltaan talonpojallinen ja puvussa sangen huolimaton hän oli vuoroin velto vuoroin virkku, miten sattui. Eipä paljolla työllä eikä lukemisella vaivannut päätään, mutta havaintokyky oli

hänellä terävä ja puhetaito aivan erinomainen; kansa nimitti hänet »luontaispuhujan» kunnianimellä, s. o. hänen puheensa ei ollut teennäistä, pinnisteltä, vaan suoraa ja luontevaa, mieliä kiehtovaa; harvat jutut, joissa hän asianajajana esiintyi, päättyivät oikeuden valamiehistöön suostumatta hänen puoltamaansa käsitykseen.

Vaikka ensikertalaisena kansaneduskunnan jäsenenä Patrick Henry rohkeni kehottaa tätä suostumaan seuraavaan: »koska *ensinnäkin* jo Virginian ensimmäiset uutisasukkaat toivat mukanaan ja jättivät jälkeläisilleen perinnöksi samat vapaudet ja etuudet, mitkä aina ovat Suur-Britannian kansoilla olleet, koska *toiseksi* nämä vapaudet ja etuudet on Virginian perustuslaissa asukkaille vahvistettu, koska *kolmanneksi* englantilaisen vapauden ominaisena tuntomerkkinä on, että kansaa saapi vain sen itsensä valitsema eduskunta verottaa, ja koska *neljänneksi* Virginian eduskunta on ammoisista ajoista nykyaikoihin asti verottanut tämän siirtomaan asukkaita, minkä vallan Suur-Britannian kuningas ja kansat aina ovat tunnustaneet sillä olevan, niin kaikkeen tähän nähden siis, *viidenneksi*, on yksin Virginian eduskunnalla oikeus ja valta verottaa tämän siirtomaan asukkaita ja jokainen yritys jättää tätä valtaa yhdelle tahi useammalle tähän eduskuntaan kuulumattomalle hengelle, olkoot ne keitä hyvänsä, ilmeisesti tarkoittaa sekä englantilaisen että amerikalaisen vapauden hävittämistä.»

Viimeinen pykälä tiesi, että siirtomaalaiset eivät ole velvollisia noudattamaan parlamentin säätämää lakia. Vilkkaassa keskustelussa Rikhard Bland, Peyton Randolph, Edmund Pendleton y. m. vanhoilliset eli malttil-

liset edusmiehet tekivät voitavansa estääkseen eduskuntaa hyväksymästä tuota jyrkkäsanaista pykälää semmoisenaan; heidän arvatakseen olisi siinä ilmaistu ajatus jätettävä julki lausumatta. Mutta Henry osasi tulisella innollaan tempaista nuorempain edusmiesten mielet mukaansa. Kiivas oli sananvaihto. Henryn lausuttua uhkaavasti: »Cæsarilla oli Brutuksensa, Kaarlo I:llä Cromwellinsa ja Yrjö III:s. . .» huudettiin hänelle: »Kavallusta! kavallusta!» Mutta hänpä ei hämilleen joutunut, lausuihan vain, tyyneesti puhemiestä silmiin katsoen: »Yrjö III:s on viisas, jahka johdattaa mieleensä noiden tyrannien kohtalon.»

Patrick Henryn puolelle asettuva enemmistö ei ollut tosin suuren suuri, — ainoastaan yhtä ääntä vähemmistöä lukuisampi viidennestä pykälästä äänestettäissä; ja sama pykälä — ainoa, josta oikeittain eri mieltä oltiin — sittemmin, seuraavana aamuna kun mieltenkuuhu oli ehtinyt jonkun verran asettua, päätettiin pöytäkirjasta poistaa. Mutta vähätpä siitä. Sillä ei aikaakaan, niin »Virginian päätökset», semmoisinaan kuin Henry ne alkuaan kirjottanut oli, olivat tulleet tunnetuiksi muissakin siirtomaissa. Tyytymättömyys Englannin hallituksen toimenpiteisiin levisi kulovalkean tavoin kaikkialle, kaukaisimpiinkin uutistaloihin. Yrmeys kävi sängen yleiseksi, olipa ärtymys yltyessä valtakunnan rauhaa uhkaavaksikin. Siirtomaiden eduskunnat, kaikki, joita asianomaiset kuvernöörit eivät olleet hajottaneet, lähettivät Massachusettsin eduskunnan kehotuksesta lokaan alussa asiamiehensä New Yorkiin yhteiseen neuvotteluun, »kongressiin». Englannin kansalle lähetettiin

täältä julistus, kuninkaalle adressi ja parlamentin kummallekin huoneelle anomus — ei siirtomaiden nimissä, vaan »kaikkein amerikalaiden» puolesta; siirtomaat olivat unohtaneet keskinäiset kinansa. Yksityisiä yhdistyksiä, joiden tarkoituksena oli kaikin laillisin keinoin estää leimaveron kantoa, perustettiin sitä paitsi useampia. Näin yksimielisestä ja pontevasta mielenilmauksesta parlamentti ei saattanut heittäytyä välinpitämättömäksi ja jo maaliskuussa 1766 se paheksitun veron peruutti.

III. Englantilaisten tavarain tuonti lopetetaan.

Patrick Henry ei kuulunut Virginian ylvääseen ylimystöön, suurtilallisten joukkoon, jotka sisustivat asuntoja Englannista tuoduilla huonekaluilla ja pukeutuivat Lontoon-kuosisiin vaatteisiin. Mutta hänen karhea ulkoasunsa ja suorasukainen käytöksensä ei kumminkaan ylipääsemätöntä aitaa nostanut hänen ja heidän välillensä. Washington ainakin, joka oli ollut tekemisessä monenkaltaisten ihmisten kanssa, osasi katsoa pintaa syvemmälle ja sarkatakinkin takaa keksiä kykyä ja kuntoa. Hän oli saanut huolellisen kasvatuksen sivistyneessä kodissa ja ympäristössä, Henryn kasvatusta oli ollut sattuman varassa; mutta molemmat olivat Virginian lapsia, kummankin povea paisutti yksi rakkaus, yksi toivo. Henryn rohkean esiintymisen aiheuttamaan kinasteluun Washington ei ollut sekaantunut; tyynenä hän oli istunut paikallaan, tarkkaan kuunnellen ja asianmenoa seuraten. Oikea sotilas ei vimmatuimmissakaan taistelun telmeissä menetä mielenmalttiaan. Eikä hän, toi-

sekseen, oikea sotilas empimättä eikä ensi hädässä kansaa kapinaankaan nostattamaan rupea. Mutta vaikka otaksuttava onkin, että [Washington kallistui vanhain johtajain käsityskannan puolelle, mahtoi kuitenkin säkenöivä into välkähtää hänen silmissään »Henryn äänen soidessa kuin sotatorvi, kutsuen virginialaisia lippujen luokse».

Fauquier, Virginian kuvernööri, oli kiirehtinyt hajottamaan parlamentin arvovaltaa vastaan niskotelleen eduskunnan. Mutta virginialaisilla, jotka tapasivat toisensa joka päivä milloin ruokapöydässä, milloin pitäjäänkokouksessa tahi käräjätuvalla, milloin metsästysretkellä tahi kilpa-ajoissa, oli yllin kyllin tilaisuutta ajatusten vaihtoon ja neuvotteluun toistensa kanssa, yhdentekevä oliko eduskunta koolla vai hajallaan. Ilmoille kuohahantanut erotus »vanhain» ja »nuorten» mielipiteillä ei todellisuudessa ollut niin suuri, että välit olisivat rikkuneet. Älyttiin kummallakin puolen, että voiton toivo vapauden sortajista olisi turha, jos eripuraisuuden kyy pääsisi puolustajain joukon hajottamaan. Uusia riidanaiheita vältettiin ja pyrittiin keskinäiseen ymmärtämiseen. Thomas Jefferson, joka kaikkea vanhoillisuutta kammoksui, selvitti nuoruutensa aikoja muistellestaan: »Vaikka useinkin olisimme halunneet parantaa kulkumme, niin koetimme hillitä kiihkoamme, jotta maltilliset jaksaisivat pysyskellä rinnallamme; ja he puolestaan, ollen pääasiassa samaa mieltä kuin me, jouduttivat askeleensa, vaikka heidän arvatakseen ei hopulla hyvää saada». Vanhat johtajat saivat takaisin heidän taitoonsa ja kokemuksiinsa perustuvan vaikutusvallan. Mutta Patrick Henrylle ensi sija sittenkin! Tuo »uusi mies» oli nostanut

vapauspyrintöjen lipun liehumaan ja herätysshuudollaan saanut amerikalaiset miehissä kertymään sen ympärille. Eivätkä vanhat myöntäneet olevansa kalseasydämisempiä vapauden puoltajia kuin innokkaimmat nuoretkaan. Harmajahapsinen lakimies Rikhard Bland, jota muuan irvihammas oli nimittänyt »homeiseksi nahkapaperiksi», julkaisi »Brittiläisten siirtomaiden oikeuksista» lentokirjan, väittäen parlamentin »ilmeisellä vääryydellä vieraannuttaneen Virginian Englannista».

Virginalaisilla oli ilmeisestikin sama mielenlaatu kuin Englannin jaloimmilla valtiomiehillä; he, vaikka vastustivat toispuoluelaisten politiikkaa, eivät vihottelleet heille silti. Mieskohtaiset välit pysyivät niin ehyinä, että Washington saattoi usein käväistä »palatsissa» kuvernöörin puheilla ja häntä kutsuttiin, samoin kuin etevimpiä muitakin kansanedustajia, milloin päivällisille, milloin tanssiaisiin tai muihin huveihin. Mielipiteet olivat kuitenkin aivan vastakkaisia. Kuvernöörin ollessa sitä mieltä, että parlamentilla oli kieltämätön verotusvalta siirtomaihinkin nähden, Washington oli selvillä siitä, että parlamentti, leimaverolain säätäesssänsä, oli menetellyt yhtä laittomasti kuin typerästi ja että, jos se pysyy vääressä politiikassaan, niin siirtomaat nousevat asevoimin puolustamaan oikeuksiansa. Ja mitä vilpittömimmin hän iloitsi leimaveron peruutuksesta, koska seuraukset peruuttamattomuudesta olisivat olleet »onnettomat», »hirveät».

Todellisuudessa ei parlamentin katsantokanta ollut muuttunut. Jo kumotessaan paheksitun lain se oli julaissut »selityksen», jossa sanoi pitävänsä kiinni »vallastansa vaatjia siirtomailta kuuliaisuuden kaikessa». Ja

heinäk. 29 p:nä 1767 se päätti, että Amerikassa oli kannettava tullit lasista, väreistä ja teestä.

Olemmeko todella — niin kysyivät toisiltaan tästä parlamentin vallanhimon uudesta ilmauksesta hämmästyneet amerikalaiset — velvolliset »alistumaan kaikessa» ja eikö ole keinoa, millä särkeä sietämätön ies? Eivät vain äskeiset säädökset joutuneet vilkkaan pohdinnan alaisiksi, vaan kaikki aikaisemmatkin, joilla kaupalle ja teollisuudelle oli kaiteita asetettu, sanalla sanoen koko 17-sataluvun siirtomaapolitiikka. Oivallettiin, niinkuin Samuel Adams lausui eräässä julistuksessaan, että tuo politiikka oli itse asiassa »verotusjärjestelmä, josta yksin emämaa kostui, muuan tapa panna siirtomaille kuinka raskaita rasituksia hyvänsä». Ja asianajaja John Dickin-son lausui lentokirjasessa, jota mielihyvällä lueskeltiin, suorat sanat: »Jos Suur-Britannia voi pakottaa meidät ostamaan itseltään tarpeellisimmat tavaramme ja niistä suorittamaan tullimaksuja, joita se katsoo hyväksi määrätä, niin olemme totta tosiaan yhtä kurjia kuin Puolan talonpojat, joilla on puukengät jalassa ja joiden hiuksiin ei kampa ole koskaan kajonnut.»

Englannin hallitus piti siitä huolen, että mielenkuohu ei päässyt asettumaan. Bostonin satamassa sotalaivat ankkuroivat ja kaupunkiin majotettiin rykmentti sotilaita; amerikalaiset olivat säikäytettävät ja pakotettavat kuuliaisuuteen. Jännitys nousi ylimmilleen, kun tuli tiedoksi aikomus turvautua tavattomaan keinoon hallituksen politiikan vaarallisimpien vastustajien suun tukkimiseksi, kanteen nostamiseen näet heitä vastaan valtiopetoksesta ja heidän viemiseensä Englantiin muutaman

Raleighin ravintolassa kokoonnutaan.

erikoisoikeuden tuomittaviksi. Yksin uhkaus syrjäyttää siirtomaiden omat oikeudet valamiehineen kauhdutti ja suututti. Virginian eduskunta lähetti kuninkaalle anomuksen, jossa se osotti, kuinka räikeässä ristiriidassa perustuslakien kanssa vallanpitäjien epäsuosioon joutuneiden amerikkalaisten »vieminen vieraan maan tuomarien tuomittavaksi» on ja mihin onnettomaan tilaan he joutuvat, »riistettyinä pois maastaan, erilleen perheistään ja ystävistään». Tyly vastaus saatiin, sama, minkä kaikki muutkin jäykkäniskaiset kansaneduskunnat olivat saaneet vastalauseisiinsa: kuvernööriltä käsky hajaantua. Mutta useimmat edusmiehet, kokoonnuttuaan Mr Anthony Hayn taloon, Raleighin ravintolaan, päät-

tivät liittoutua keskenään, luvaten toisilleen olla kerrassaan ostamatta niitä tavaroita, joista parlamentti oli määrännyt tullimaksut suoritettaviksi. Päätösehdotuksen oli Washingtonin pyynnöstä hänen ystävänsä Yrjö Mason kyhäillyt ja Washington sen myös kokoukselle esitti. »Aikana, jolloin hyvät herramme Suur-Britannian valtamiehet ovat päättäneet keinolla millä hyvänsä riistää meiltä vapautemme», — niin kuului Washingtonin sanat kirjeessä, minkä hän oli Masonille lähettänyt — »näyttää tuiki tarpeelliselta, että jotain tehdään isiltämme perimämme vapauden hyväksi. Minun arvatakseni ei ketään amerikalaista epäilytä aseisiin käyminen niin arvokkaan ja siunatun edun puoltamiseksi, josta kaikki hyvämmme ja koko elämämme riippuu. Tahdon kuitenkin lisätä, että aseet ovat viimeinen turvamme.» Tämä ei ollut tyhjää suunkopua; Washington tarkotti sitä, minkä sanoi: englantilaisten tavarain ostamisesta kieltäytyminen on viimeinen vakava varotus; jollei se Englantia järkeensä saa, tulkoon sota.

IV. Teetulli ja Bostonin satamalaki.

Loordi Northin nimitys pääministeriksi (v. 1770) antoi kiistalle uuden käänteen. Esittämällä parlamentille, että muiden Amerikassa tyytymättömyyden nostaneiden tullimaksujen kanto lakkautettaisiin, paitsi teetullin, hän luuli keksineensä oivan keinon ristiriidan selvittämiseksi. Teetulli näet ei suuresti kartuttaisi valtionrahas-toa, siksi mitätön se oli, mutta siitäpä olisi se hyvä, että amerikalaiset eivät riitelisi vastaan, vaan maksaisivat

sen, tunnustaen parlamentin ylivallan. Parlamentti niinkään hyväksyi ministerin lakiehdotuksen. Mutta tullimaksujen suuruudesta, verojen laadusta ja määrästä amerikalaiset eivät olleekaan englantilaisten kanssa kiistelleet, kysymys oli ollut siitä, onko parlamentilla lainkaan valta siirtomaita verottaa. Niitä englantilaisia tavaroita, joista ei enää tarvinnut tulla maksaa, alettiin taas ostella, mutta sitä vastaan terotettiin mitä innokkaimmin itsekunkin mieleen isänmaallinen velvollisuus nyt, jos milloinkaan, visusti karttaa emämaasta tuotu tee; ja vatukanlehdistä keitetty tahi Ranskasta, Hollannista y. m. varkain kuletettu tee otettiin käytäntöön. Parlamentinpäätöksestä ei ollut yhtään haittaa Amerikalle, mutta sitä suurempaan vahinkoon joutui Englanti, jonka yksin vähäpätöisen teetullin kannon tähden täytyi palkata Amerikassa tullivirkamiehiä ja ylläpitää, mielenkuuhunnan asettamiseksi, sotaväkeä ja sotalaivoja. Ei käynyt laatuun majottaa sotaväkeä Virginiaan, koska olisi pitänyt ensinnä koko maakunta vallottaa; mutta kyllä Massachusettsiin, vilkasliikkeiseen Bostoniin, jossa kuumeentapainen vapaudeninto oli vallannut kansan. Kuvernöörin ja kansaneduskunnan välillä oli myötäänsä hankauksia. Perimmäiset vakaumukset lausuttiin kansaneduskunnan päätöksissä julki häikäilemättä: siirtomaat ja Englanti ovat yhdenvertaisia, eikä parlamentilla ole perustuslaillista lainsäätämisoikeutta Amerikkaan nähden. Ja suurissa kansankokouksissa esitettiin vaatimuksia Amerikan ja koko mailman välisestä vapaasta kaupankäynnistä, vieläpä ehdotuksia siirtomaiden julistamisesta Hollannin malliseksi tasavallaksikin.

Massachusettsilaisten into sai muutkin amerikalaiset tulistumaan. Ja oivaltaen, että siirtomaat kykenisivät vain yhteistoimin ajamaan asiansa perille, mutta eristetynä pian sortuisivat, Virginian eduskunta valitsi komitean, antaen sen tehtäväksi ruveta kirjevaihtoon muiden siirtomaiden kanssa ja kehottaa näitä valitsemaan samanlaisia »kirjevaihtokomiteoja». Tämä tärkeämerkityksinen päätös tehtiin Patrick Henryn ystävän ja hänen jyrkän politiikkansa hartaan kannattajan Rihhard Henry Leen alotteesta maaliskuussa 1773. Uudet tapaukset puhuivat voimakkaasti nekin yhteenliittymisen tarpeellisuuden puolesta. Myöntämällä Itä-Intian kauppayhtiölle erikoisia etuja, tullimaksujen helpotusta y. m., Englannin hallitus päätti tehdä sille mahdolliseksi myydä teetä amerikalaisille niin huokeaan hintaan, että salakuletus kävisi kannattamattomaksi, toisin sanoen: amerikalaiset häätyisivät kaikesta huolimatta maksamaan vihatun tullin ja tunnustamaan, että parlamentilla on valta heitä verottaa. Mutta hepä tenän tekivät: Delaware-joen suussa kiellettiin luotsit luotsaamasta satamiin »orjuuden myrkyllä» lastattuja laivoja, New Yorkissa huhuiliin, että laivat eivät tuo matkassaan teetä, vaan Englannissa taottuja kahleita, ja laivat pakotettiin niine hyvineen lähtemään Englantiin takaisin, Charlestonissa lasti purettiin, mutta jäi makasiineihin mätänemään, sillä ostajia ei ilmautunut, ja Bostonissa kolme roikkaa intianeiksi naamiotettuja miehiä karkasi satamassa ankuroitujen laivojen kimppuun, paiskasi rikki neljättä sataa teelaatikkoa ja kaatoi sisällön kalojen ruuaksi.

Nämä väkivaltaiset teot olivat ilmeistä niskottelua,

jopa Suur-Britannian leijonan silmille heitetty taisteluhansikas. Ihmekö, että parlamentti päätti ankarasti rangaista Bostonia, vastustuksen pesäpaikkaa; sen satama oli sulettava, ei yksikään laiva saisi sen laitureilla lastata eikä lastiaan purkaa, siihen asti kunnes rauha on palautettu ja kaupunki maksanut Itä-Intian yhtiölle kohtuullisen vahingonkorvauksen, jonka ohessa Massachusettsin perustuslaki julistettiin mitättömäksi ja kuvernöörille annettiin pelottava vallanenenys.

Isku oli tähdätty kaikkia amerikalaisia eikä yksin bostonilaisia kohtaan. Virginian eduskunta päätti, että kesäk. 1 päivä (1774), jolloin »Bostonin satamalaki» oli voimaan saatettava, on vietettävä yleisenä katumus-, paasto- ja rukouspäivänä; on rukoiltava, että Amerikan kansa säästyisi sodan kauhulta ja pystyisi yksimielisesti kaikin laillisin keinoin puolustamaan oikeuksiaan. Ja kun kuvernööri, kreivi Dunmore, oli tämän johdosta hajottanut eduskunnan, kokoonnuttiin Raleighin ravintolan avaraan Apollo-saliin ja käskettiin kirjevaihtokomitean ryhtyä asianomaisiin toimiin kongressin kokoontumiseksi, johon kaikki siirtomaat lähettäisivät edusmiehensä. Määräpäivänä niinkään pidettiin kaikissa Virginian kirkoissa julkiset jumalanpalvelukset; Washington kirjotti päiväkirjaansa koko tuon päivän paastonneensa ja rukoilleensa. Ja elok. 1 p:nä hän oli jälleen Williamsburgissa, jonne laillisen eduskunnan sijaan oli kokoontunut n. s. »konventti» valitsemaan seitsemän Virginiasta lähetettävää kongressin jäsentä. Valituksi tuli muiden muassa hän itsekin. Ja syysk. 5 p:nä kongressin oli määrä kokoontua Filadelfiaan.

Washingtonin lähtö Mount Vernonista Filadelfian kongressiin.

VI luku.

Joko — taikka.

I. Filadelfian kongressi.

Uskonto, elinkeinot, tavat olivat siirtomaissa sangen erilaiset, mutta yksi ajatus elähytti kaikkia Filadelfiaan kokoontuneita: emämaan vallanhimo on saatava hillityksi. Tietämätöntä oli vielä kyettäisiinkö missä määrässä ristiriitaisia ja vastakkaisia etuja sovittamaan keskenään ja kuinka tiukasti pitämään kiinni yhteisestä päämäärästä.

Uuden-Englannin siirtomaiden valitsemista kongressinjäsenistä Samuli ja John Adams olivat kieltämättä

etevimvät. Massachusettsin eduskunnan istunnoissa ja lukuisissa kansankokouksissa, missä Englannin amerikapoliitikka oli pohdinnan alaisena ollut, Samuli Adams oli ollut keskustelujen johtajana ja päätöslauselmien suunnittelijana. Eräs sen aikuinen valtiomies kuvaili hänen luonnettaan näin: »Ruualleen ja juomalleen ylen kohtuullinen ja nukkumiseen aikaansa tuhlaamaton, vaan ajattelemaan sitä ahneempi; ja tarkotuksen perille, minkä saavuttaa tahtoo, päättäväisesti pyrkii, hellittämättä». Hänen ystävänsä ja vihamiehensä kilvan kiittivät häntä epäitsekkääksi; aina oli vain yhteinen hyvä hänen silmämääränään, oman edun jäädessä syrjään. Vilpittömästi hän oli valmis uhraamaan tavaransa, henkensä, kaikkensa hyväksymänsä periaatteiden toteuttamiseksi. Rahaton oli melkein aina, mutta neuvotonpa ei milloinkaan. Yhtä mahdoton oli lahjuksilla taivuttaa häntä, kuin uhkauksilla pelottaa. Toista maata oli John Adams, Samulin serkku. Samuli oli karkeapintainen kansanmies, John sitävastoin paljon lukenut, hienosti sivistynyt, ylimys käytökselleen ja tavoilleen. Samulin mielessä pyöri vain julkiset asiat, itsestään hän puhui harvoin; John ei unohtanut itseään milloinkaan, mutta toimi silti erinomaisella innolla, taidolla ja alttiudella yhteisen hyvän eteen, jahka vain ei kateus päässyt hänen mieltään karvastuttamaan.

Pensylvaniaa olivat kongressissa edustamassa m. m. »Amerikan Demostenes», edellä mainittu John Dickinson, ja jo useat vuodet sanotun siirtomaan kansaneduskunnassa puhemiehenä ollut, tarmokas ja oppinut Joo-seppi Galloway. NewYorkin edusmiesten joukossa oli

Nantesin julistuksen peruuttamisen jälkeen uskonvainoa Amerikkaan paennut ranskalainen, loistavista valtiomiehen ominaisuuksistansa ennen pitkää maankuuluksi tuleva John Jay.

Virginia oli lähettänyt seitsemän miestä kongressiin. Niistä puheenjohtajaksi valittiin Peyton Randolph, mainitun siirtomaan ylimmäinen lainvalvoja. Hän oli mieleltään ja käytökseltään kuin ruhtinas tahi kuin mikähän vanhan Rooman arvokas senaatori, »oppinut, jalomielinen, kokenut, tervejärkinen, vilpitön». Pohjan periltä, Bostonista y. m., Filadelfiaan tulleilla, jotka vasta nyt tutustuivat virginialaisiin, menivät silmät levälleen; he olivat kuvitelleet mielessään, että Etelän suurtilalliset olivat pöyhkeitä, karkeapintaisia maanmoukkia, vaan saivatkin nyt nähdä taitavasti ja hillitysti käyttäytyviä gentlemanneja. Suur-Britannian ja siirtomaiden lait, historian, valtiosäännön, kaupan ja olot kaikki he tunsivat yhtä tarkoin kuin bostonilaisetkin. Etelän miesten joukossa oli kongressin loistavimmat puhujatkin, Edvard Rutledge, Patrick Henry ja Rikhard Henry Lee.

Päätä korkeampi kuin vertaisensakin oli Washington. »Washington on kongressin jäsenistä etevin milloin seikkaperäinen perehtyminen yhteistä hyvää vaarantaviin asioihin ja niiden järkevä arvosteleminen on kysymyksessä» — niillä sanoilla Patrick Henry ilmaisi mielensä. Mutta lahjat eivät Washingtonilla olleet varsin samat kuin mieliä kiehtovin lausein kuulijakuntaansa viehättävillä parlamentarisilla puhujilla. Hän oli harvasanaisempi kuin he, enemmän tarmon ja toimen kuin puheen mies. Tunteensa osasi pitää kurissa, ankarammassa kuin

kukaan, mutta milloin hänen sydämessään hehkuva into puhkesi sanoiksi, se sai pelottavan uhkauksen muodon. »Haluaisin pestata vaikkapa omalla kustannuksellani tuhannen miestä ja lähteä vapauttamaan Bostonin englantilaisten käsistä», hän oli kiivastellut; »jota kaunopuhe-
 liaampaa puhetta ei ole vielä koskaan pidetty», muuan kongressinjäsen arveli. Unhottumattoman vaikutuksen teki virginialainen eversti niihin, jotka olivat kuulleet maineen hänen kaksikymmentä vuotta sitten Ohion varrella käymistään taisteluista, mutta nyt näkivät hänet ensi kerran. Kovin he ihastuivat »hänen luontevaan käytökseensä ja sotilaalliseen, uljaaseen ryhtiinsä sekä tyyneen, vakaaseen ja säntilliseen puhetapaansa». Saivat senkin kokea, että hän oli sangen juoniton, suorasukainen mies. Muuan Englannin sotaväessä palveleva, entinen virginialainen sotatoveri, kapteeni Mackenzie, oli kirjottanut hänelle, synkin värein kuvaillen Bostonin »isänmaanystävien vallanhimoa», »kansan villitsemistä» y. m. Washington läksi paikalla Adamsien luo silmitysten puhuttelemaan parjattuja, tutustumaan heidän mielipiteisiinsä, ja tulikin ennen pitkää vakuutetuksi siitä, että massachusettsilaisten ja virginialaisten harrastukset sopeutuivat mainion hyvin yhteen. Mackenzielle hän vastasi: »Olet, veikkoseni, erehtynyt, suuresti erehtynyt.»

Jotain perää noissa »parjauksissa» kuitenkin kaikitenkin oli. Samuli Adams oli itse myöntänyt vuodesta 1768 asti asettaneensa Amerikan itsenäisyyden pyrintöjensä määräksi. Mutta hänelle, niinkuin muillekin, jotka olivat suositelleet räikeitä keinoja ja jyrkkää välien rikkomista Englannin kanssa kuta pikemmin sitä parempi, alkoi

selvitä, kongressin oltua moniaita päiviä koolla, että otollinen hetki moisten suunnitelmien toteuttamiseksi ei ollut vielä tullut. Amerikan kunnokkaimpien miesten joukossa oli paljon niitä, jotka paheksuivat suuntaa, mihin nyt oltiin menossa. Heidän nähdäkseen siirtomaiden tosin tulisi panna pontevat vastalauseensa jokaista Englannin hallituksen yritystä vastaan tehdä tyhjäksi amerikalaisien oikeudet ja vapaudet, mutta — erikseen kunkin, riippumatta toisistaan: mikäli yhteisiin toimiin ruvetaan, sikäli tähdätään vallankumousta, jopa kerrassaan irtisanoutumistakin Englannista. »Kirjevaihtokomiteain» asettaminen oli jo ollut hieman arveluttava, »kirjevaihtokomiteain kongressin» kokoontuminen oli yhä arveluttavampi, semminkin kun kongressin jäseniä ei edes kaikkialla oltu valittu laillisessa kansaneduskunnassakaan; kumpikin toimenpide tiesi siirtomaiden yhteistä vastarintaa emämaan hallitusta vastaan. Parlamentin arvovallan järkytystä tarkottavia hankkeita kammoksuitvat Massachusettsinkin kunnianarvoisimmat asukkaat, ja kansan enemmistö New Yorkissa ja Pennsylvaniassa ehdottomasti puolsi maltillista politiikkaa. Useimmat muidenkin siirtomaiden varallisimmat ja vaikutusvaltaisimmat miehet olivat samaa mieltä; heidän arvatakseen saattaisi vain varattomin, kädestä kärsään elävä joutoväki, moniaiden tunnettomien politikkojen johtamana, kostua siitä yleisestä sekasorrosta, joka olisi seurauksena hallituksen kukistumisesta.

Mutta kongressipa ei ollut mikään salaliittolaisten kokous, vaan joukko rauhanmiehiä, Amerikan asianajajia niin sanoaksemme, jotka olivat saaneet toimekseen

neuvotella keskenään ja sitovin todistein osottaa, että emämaa oli siirtomaittensa kanssa virinneessä riidassa väärällä puolella. Sula sovinto oli edellämainitun Gallo-wayn mielessä, hänen ehdottaessaan, että pyydetäisiin Suur-Britannian hallitusta myöntämään Amerikalle täysi itsehallinto, — oma parlamentti näet, siirtomaiden kansaneduskuntain valitsema, ja oma, kuninkaan nimittämä kenraalikuvernööri. Ehdotus sai harrasta kannatusta ja vähällä oli, ettei kongressinjäsenten enemmistö sitä hyväksynyt. Riidan ratkaisuun laillisin keinoin tähtäsi kolme adressiakin, joista yksi osotettiin kuninkaalle, toinen »Suur-Britannian kansalle» ja kolmas »Amerikan brittiläiselle kansalle», sekä muuan juhlallinen »oikeuksien julistus», mitkä kirjoitukset seitsemän viikkoa kestäneellä, melkeinpä yhtämittäisellä työllä saatiin sepitetyiksi. »Lukekaa, hyvät herrat, näitä amerikalaisia asiakirjoja ja pankaa merkille, mikä viisaus, mielenmalti ja -lujuus niissä ilmenee», näillä sanoilla loordi Chatham ylähuoneessa alkoi muutamaa puhettaan; »en tosiaankaan tunne yhtään kansaa, en yhtään kokousta, joka niin vaikeissa ja sekasortoisissa oloissa olisi toiminut sellaisella viisaudella kuin Filadelfian kongressi». Ainoastaan päätös kehottaa siirtomaita valitsemaan edusmiehet ensi toukokuussa kokoontuvaan uuteen kongressiin ja »tuonnin lopettaminen», kaikkien amerikalaisen velvottaminen toistaiseksi olemaan Englannista tuotuja tavaroita ensinkään ostamatta, tiesivät aikomusta vielä jatkaa kiistaa, kunnes englantilaiset huon' aisivat parhaaksi muuttaa amerikapoliittikkansa, jollei muusta syystä, niin oman etunsa tähden kuitenkin.

II. Aseisiin!

Vaikka kongressin neuvottelut olivat tavotelleet sovinnon aikaansaamista, ei tarvinnut olla profeetta nähdäkseen kokonaisuudeksi yhtyneen, yksimielisen, aseistetun ja oikeuksiensa puolesta taisteluun nousseen Amerikan häämöttävän niiden takana. Englantiko tunnustaisi olevansa väärässä! Siksi selvänäköisiä olivat useimmat kongressin jäsenet, etteivät turhiin toiveisiin antautuneet. »Pitääkö meidän istua raukkoina ristissäkin toisen maakuntamme toisensa jälkeen joutuessa sokean sortovallan polettavaksi?» oli Washington jo aikaisemmin, ennenkuin kongressia kutsuttiin kokoon, muutamalle ystävälleen kirjottanut. Eikäpä hänen tutustumisensa taistovalmiisiin Adamseihin ollut suinkaan hänen mieltään masentanut.

Pahan ilman uumojat olivat oikeassa. Parlamentissa oli tosin muutamia innokkaitakin vapauden puoltajia ja lämminsydämisiiä Amerikan ystäviä. Loordi chatham pääasiassa hyväksyi Filadelfian kongressin selitykset ja vaatimukset, esittäen että sotaväki ja laivasto kutsutaisiin pois Bostonista ja että parlamentti peruuttaisi amerikalaisissa mielipahan nostaneet päätöksensä. »Oikeus, politiikka, omanarvontunto, viisaus, kaikki kehoittaa ojentamaan amerikalaisille sovinnon kättä», hän huudahti, »Englannin valtiosäännön mukaan ei yhtään englantilaista saa verottaa hänen suostumuksettaan, on turha yrittääkään tekemään amerikalaisista orjia, he kyllä osaavat pitää puoliaan ja ulkomaat, Ranska ja Espanja, jotka mielihyväkseen ovat panneet merkille Englannin

ja siirtomaiden riitaiset välit, uhkaavat valtakuntaa sodalla, perikadolla.» Kauppiaatkin — huomautti puhuja — tuonnin lopetannasta säikäyksissään toivovat hallituksen siirtomaapolitiikan muuttuvan sovinnolliseksi. Mutta kuningas, ministerit ja parlamentin enemmistö päättivät, amerikalaisille äreinä, että »kapina» oli kukistettava, maksoi mitä maksoi; Uuden-Englannin kaikki satamat olivat sulettavat, sen asukkaat kiellettävät Newfoundlandin vesillä kalastamasta ja lisää sotaväkeä oli lähetettävä Bostoniin.

Sanoma näistä päätöksistä tuli kuin salamanisku niille amerikalaisille, jotka olivat uneksineet kapinaannousun olevan vältettävissä. Toiset, kaukonäköisimmät ja tarmokkaimmat, katsoivat tyynellä mielin todellisuutta silmiin, uskoen aseelliseen vastarintaan varustautumisen hetken nyt tulleen. Vastarinnan luvallisuus ei ketään epäilyttänyt, yhtä vähän kuin Seldeniä, Englannin valtakunnan aikana 16-sataluvulla elänyttä kuuluisaa lakimiestä, joka kysymykseen, missä lainpykälässä säädetään, että oli oikeus tehdä vastarintaa tyranniutta vastaan, oli vastannut: »Englannissa on kautta aikojen ollut tapana tyranniin vastustaminen ja kansan tapa on sen laki.»

Moniaat siirtomaat, vaikka varustautuivatkin aseelliseen vastarintaan, kokivat kapinaa kammoksuville todistaa syyttömyyttään mikä milläkin verukkeella, luulotellen että muka sulasta sovinnosta vielä oli kysymys, eikä verisen kansallissodan kauhuista. »Vapautemme vahvin turva on omavaraisista tilallisista ja muista vapaista miehistä muodostettu, hyvin harjoitettu ja aseis-

tettu nostoväkemme» — niin esim. Marylandin eduskunta oli päätellyt — »siispä Englannin ei tarvitse meitä verottaa majottaakseen sotaväkeään tähän maahan.» Virginian konventissa, joka maalisk. 20 p. 1775 uudellen kokoontui, oltiin suorasukaisempia. Ehdottaessaan, että »siirtomaa olisi paikalla puolustuskuntoon pantava», Patrick Henry lausui kaunistelematta: »On mieletöntä vielä toivoa rauhaa ja sovintoa. Ei muuta neuvoa enää ole kuin tarttuminen aseisiin ja turvautuminen sotajoukkojen Jumalaan. Kahleemme on jo taottu; Bostonin lakeuksilta kuuluu niiden kalina. Sota on oikeittain jo alkanut. Pohjoistuuli saattaa lennättää aseitten kalskeen korviimme minä hetkenä hyvänsä.» Samoin kuin takavuosina, jolloin leimavero oli nostanut mielet kuohuksiin, maltilliset yrittivät asettua jarruksi tapausten kululle nytkin, mutta yhtä turhaan.

Henry oli oikeassa. Huhtik. 19 p:nä, ei montakaan viikkoa siitä, kun Virginia oli hänen kehotuksestaan julistettu sotatilaan, tapahtui jo ensimmäinen verinen yhteen-törmäys, n. s. Lexingtonin taistelu. Joukon englantilaisia sotilaita lähdettyä sieppaamaan haltuunsa Massachusettsin nostoväelle Concorden kaupunkiin kootun asevaraston, hyökkäsi joka haaralta hätään rientävä nostoväki heidän kimppuunsa; menetettyään kolmisen sataa miestä punatakit häätyivät kiireen kaupalla pakenemaan Bostonissa majotetun pääjoukon turviin. Ja ensi menestyksestä rohkaistuneena vähäinen, mutta uskalias kapinoitsijain joukko anasti »suuren Jehovan ja Amerikan mantereen kongressin nimessä» pohjan perillä, lähellä Kanadan rajaa olevat Ticonderogan ja Crown Pointin

linnat. Etelänkin kuohunta puhkesi väkivaltaisuuksiin. Virginian kuvernöörin, kreivi Dunmoren, oli pakko paeta Williamsburgista kansan vihan ja vainon pelosta. Sodantuli oli riehahtanut leveälle.

III. Washingtonin nimitys ylipäälliköksi.

Määräpäivänä, toukokuun 10:nä 1775, josta siirtomaiden yhteinen kongressi oli ennen hajaantumistaan sopinut, kokoontui toinen kongressi, sekin Filadelfiaan. Se oli valtuutettu vielä koettamaan saada sovintoa toimeen Englannin kanssa, mutta asianhaarain pakosta soljahti vallankumouksen johto sen käsiin. Washington oli, merkillistä kyllä, saapunut kokoukseen puettuna everstin virkapukuun. Nyt kun oli kysymyksessä siirtomaiden saattaminen puolustuskuntoon, sotaväen aseisiin kutsuminen, rahan ja muonan hankkiminen y. m., olivat hänen neuvonsa verrattoman kallisarvoiset. Uuden-Englannin siirtomaiden toimesta oli Cambridgeen, Bostonin tienoille, koottu armeija, puoliväliin toista kymmentätuhatta miestä. Mutta se oli harjaantumaton ja ylipäällikköä vailla; oli pelättävä, että se pian hajoaisi. Se loi katseensa kongressiin, toivoen että tämä nimittäisi sille päällikön, tunnustaisi sen koko Amerikan armeijaksi ja velvottaisi kaikki siirtomaat hankkimaan lisää väkeä siihen. John Adams kehottikin kongressia »omakseen omistamaan Cambridgen armeijan» ja nimittämään ylipäälliköksi Washingtonin. Huomautettuaan kaikkien kunnioittaman Virginian everstin jo saavuttamasta urotdiden maineesta, toimeliaisuutena ja tarmona ilmen-

neestä lahjakkuudesta, terävästä arvostelukyvystä ja itsenäisestä luonteesta, Adams arveli Washingtonin varmaankin paremmin kuin kenenkään muun amerikalaisen upseerin pystyvän suostuttamaan kaikkia siirtomaita yhtymään ja kutakin kohdaltaan tekemään voitavansa yhteisen asian hyväksi. Moniaista Washingtonin omista ystävistä näytti epäiltävältä tokko virginialainen sopisi Uuden-Englannin armeijan päälliköksi, mutta uusenglantilaiset itse kannattivat Adamsin ehdotusta, joka niinkään yksimielisesti hyväksyttiin.

Washington suostui, vaikka hänen tosin teki mieli kieltäytyä. »Kantamus on liian suuri, minun hartiani liian heikot», hän kirjotti vaimolleen; »mutta koska tuntuu kuin jonkinlainen kohtalo vaatimalla vaatisi minua vastaanottamaan tämän viran, toivon kuitenkin suostumukseni koituvan joksikin hyödyksi.» Hänen vastauksessaan kongressille oli sama ylvästelemätön sävy. »Jos hullusti kävisi» — niin hän lopetti lyhyen puheensa — »muistakaa, että olen tänään vilpittömin mielin lausunut, etten usko pystyväni päällikkyyteen, jolla olette minua kunnioittaneet.» Kieltämättä olikin syytä hänellä näin lausua. Oliko milloinkaan mikään sotapäällikkö ollut vaikeammassa asemassa? Oliko menestys ollut koskaan epävarmempi? Englannilla oli oivasti harjotettu sota-väki, Amerikan nostoväelle oli sotataidon ensi alkeet vasta opetettavat. Mistä aseet? Mistä rahat? Eikö pian laimenisi kapinaan nousseiden innostus, minkä ensi voitot olivat synnyttäneet? Washington vastaanotti päällikkyyden kuitenkin. Vapautensa puolesta taistelevaa kansaa, jonka väkiluku nousee kolmeen miljoonaan henkeen

ja jonka valtameri erottaa sortajasta, ei ole helppo kukistaa — siihen suuntaan lienevät hänen miehekkäät ajatuksensa juosseet. Patrick Henryn sanat Virginian konventissa olivat varmaankin syvälle hänen mieleensä painuneet: »On olemassa oikeudellinen Jumala, jonka käsissä on kansojen kohtalot. Hän on herättävä meille ystäviä. Voitto ei kuulu yksin voimalle ja väkivallalle, vaan valppaudelle, toimitarmolle, urhokkuudelle.» Eikä hän enää ollut valikoimisen varaakaan. Kun Englannin parlamentti kerta kaikkiaan oli päättänyt riistää siirtomailta vapauden, näiden täytyi joko taipua taikka tarttua aseisiin. »Joko Amerikan tasangot ovat verivirroilla kostutettavat taikka orjilla asutettavat», Washington oli kirjottanut, Lexingtonin tappelusta sanoman saatuaan. »Paha niin, paha näin. Mutta saattaako urhoollinen mies epäröidä valikoimaan joutuessaan näiden kahden mahdollisuuden välillä?»

VII luku.

Vapausota.

I. Taistelut Bostonissa ja New Yorkissa.

Bostonin meteleistä keskusteltaessa eräässä parlamentistunnossa loordi Sandwich oli juljennut soimata amerikalaisia »pelkureiksi, jotka ovat helposti ketun luoliinsa karkotettavissa». Washington piti englantilaisiin osuneita ensi iskuja vastauksena mokomaan puheeseen, Lexingtonin tappelua ja Bunkers Hillin kahakkaa (kesäk. 17 p. 1775), jossa viimeksimainitussa he menettivät toista tuhatta miestä.

Armeija tervehti Washingtonia, hänen saapuessaan, riemullisin eläköönhuudoin ja kunnialaukauksin. Pelko, että kansanvaltaisista mielipiteistään ja tavoistaan ylvästelevät Uuden-Englannin asukkaat eivät kukaties suostuisi virginialaiseen päällikköön, hän kun ei ollut heikkäläisiä, olihan sitäpaitsi rikas ylimys, neekeriorjain omistaja, vieläpä muuan noita kammottuja piispakirkkoisiakin, joita puritaanit pitivät miltei paavilaisina ja kuningasmielisinä yltiöpäinä, osottautui turhaksi; sotij-

laat, yhtä hyvin kuin muukin kansa, ylhäiset ja alhaiset, suuresti suosivat häntä, ollen aina, kaikissa onnen vaiheissa, hartain mielin häneen kiintyneitä, hänelle ehdottomasti uskollisia.

Sotatarpeilla hyvin varustettu brittiläinen armeija, jossa nyttemmin oli, kenraali William Howen saavuttua lisäväen kanssa, 12,000 miestä, oli Bostonista karkotettava. Mutta Washingtonin armeija oli »kirjava joukko, jolta suuressa määrässä puutui kuria, järjestystä ja johtoa»; se tuskin ansaitsi armeijan nimeä. Upseerit, joita miehistö itse valitsi, eivät olleet paljo taitavampia kuin miehetkään, nuo aseitten käyttämiseen aivan harjaantumattomat farmarit ja kalastajat. Tarkoin kun laskettiin miesten luku, huomattiin, että se ei noussutkaan 20,000:nteen henkeen, niinkuin oli luultu, vaan ainoastaan 14,000:nteen. Mutta ei montakaan kuu-kautta kulunut, ennenkuin Washingtonin oli onnistunut saada se melko parempaan kuntoon. Toivomasta hän ei laannut missään tapauksessa, nousivat mitkä vastukset tahansa tielle. Kongressille hän saattoi kirjottaa näin-ikään: »Olen suureksi ilokseni huomannut, että täällä on taisteluun pystyviä armeijan aineksia, melkoinen joukko yhteistä asiaamme harrastavia, toimihaluksia, rohkeita ja vahvoja miehiä.» Mutta armeija ei tarvinnut ainoastaan sitä järjestämään ja kurissa pitämään pystyvää päällikköä; siltä puuttui sängen usein milloin mitäkin sodankäyntiin välttämättömiä välineitäkin: tykkeitä, ruutia, muonavaroja, sotilaspukuja y: m. Sotatarvevirastoa kun ei ollut, Washington häätöi itse ryhtymään kirjevaihtoon kongressin jäsenien ja muiden vaikutus-

valtaisten henkilöjen kanssa. Toimeliaana, valppaana ja kaikesta huolta pitävänä hän jakeli joka haaralle neuvojansa, esittäen armeijan tilaa ja tarpeita, viitaten toimiin, mihin olisi ryhdyttävä, huomauttaen vältettävistä erehdyksistä, vuoroin kieltäen, vuoroin käskien, milloin kehottaen ja yllyttäen, milloin varottaen ja nuhdellen.

Suurin vastus oli siitä, että sotilaat, niin upseerit kuin miehistö, oli sotapalvelukseen otettu vain muutamiksi kuukaussiksi. Kun tuo lyhyt aika oli päättynyt, he heti menivät matkoihinsa. Washington teki voitavansa saadakseen lyhytaikaisen sotapalveluksen vaihdetuksi pitkäaikaiseen. Hänen neuvostaan niinkään kongressi antoi kaapparikirjat moniaille nopeakulkuisille laivoille, jotka eivät jättäneet yhtään tilaisuutta käyttämättä siepatak-sensa aseita tahi muita sotatarpeita kulettavia brittiläisiä laivoja saaliiksensa.

Kului kuukausia, ennenkuin Bostonin piiritys oli edistynyt niin pitkälle, että voitiin ryhtyä väkiryynnäkköön. Piiritystykit olivat retuutettavat metsäpolkuja myöten aina Ticonderogasta asti. Niiden saavuttua perille vihdoin, heti Washington, joka jo uskalsi luottaa armeijansa taistelukykyyn ja kuuliaisuuteen, miehitti pimeään yön suojassa Bostonin yli kohoavat Dorchesterin kukkulat. Aamulla varhain englantilaiset, joilla oli ollut sama aikomus mielessään, mutta jotka olivat, typerästi kyllä, lykänneet sen toteuttamisen tuonnemmas päivästä toiseen, näkivät hämmästykseseen, että amerikalaiset olivat ehtineet edelle, vieläpä kyhäisseet jommoisia linnoituksiakin tuolle mäenharjulle. Ankan myrskyn tähden ei käynyt laatuun kohta hyökätä rakentajain kimppuun,

ja seuraavana päivänä oli jo myöhäistä tehdä se. Luoteja, kranaatteja, pommeja alkoi pelottavan sakeasti tuis-kuta alas kaupunkiin ja satamaan. Punatakeille tuli hätä käteen; pommituksen kestettyä viikon toista, he häättyivät turvautumaan sotalaivoihinsa ja kiireen kautta poistumaan (maalisk. 17 p. 1776). Eivät joutaneet sota-tarvevarastojansakaan korjaamaan talteen; Washingtonin saaliiksi joutui m. m. kolmatta sataa tykkiä ja runsas määrä ampumavaroja. Voitto oli täydellinen.

Mutta sota ei ollut tietysti Bostonin vallotuksella ratkaistu. Varmana siitä, että englantilaiset suven tultua yrittävät ottamaan haltuunsa Hudsonin jokivarren, katkaistakseen yhdellä iskulla yhteyden Pohjan ja Etelän välillä, Washington kiirehti panemaan joensuussa sijaitsevan New Yorkin kaupungin puolustuskuntoon. Suuren suuret vaikeudet nousivat hänen tielleen. Armeija oli melkein kokonaan uusi ja yhtä harjaantumaton, huonosti varustettu ja epäluotettava kuin Bostonin sotaväki ennen hänen tuloaan sen päälliköksi. Mahdoton oli estää englantilaisia sotalaivoja purjehtimasta New Yorkin satamaan, sillä amerikalaisilta puuttui sotalaivastoa, millä vastarintaa tehdä. Ja suuri joukko asukkaista kuului »tory»-puoluelaisiin, joiksi sodan alkamista pahaksuneita kansalaisia sanottiin.

Washington piti salassa vehkeileviä torylaisia, »mokomia ruttopaiseita», kohtapa vaarallisempina kuin julkisia vastustajia. Mutta kysymykseen, miten he olisivat vaarattomiksi saatettavat, liittyi toinen verrattoman tärkeämpi ja laajakantoisempi kysymys, se näet, kumpiko parempi: silloinenko epämääräinen tila, mikähen ei ollut

oikeittain sotaa eikä rauhaa, vaan ennemmin uhittelevaa puolustusta, aseellista vastarintaa, vaiko selvä Suur-Britannian vallasta irtisanoutuminen kerta kaikkiaan? Sovinnon aikaansaamisesta emämaan kanssa ei ollut enää mitään toivoa. Sillä tyly ja töykeä vastaus oli saatu viimeiseen »nöyrään ja alamaiseen anomukseen». Sotaväki — vieläpä osaksi muukalainen, Saksassa pestattu — oli lähetetty kukistamaan amerikalaiset ja kaikki kauppa heidän kanssaan lopetettu, toisin sanoin: heitä oli kohdeltu kuin vihollisia kohdellaan, eikä niinkuin veljiä, saman kansan jäseniä. Mutta näin pitkälle kun oli jouduttu, toki oli selvä ero parempi kuin paha yhteys. Englanti oli itse leppymättömyydellään purkanut välit. Moinen kaksimielisyys, kun miekka kädessä vastustetaan kuninkaan tahtoa ja samaan aikaan vakuutetaan olta- van hänen uskollisimpia alamaisiansa, on omansa kasvattamaan sodankäynnin menestykselle sangen haitallisen mielialan kansassa, vahvistamaan epävarmuuden ja haparoimisen tunteen. Jos sitävastoin Amerika ilmoittaa luopuvansa Suur-Britannian vallan alaisuudesta tyk- känään, kaikki häätävät yhtymään järkähtämättömään päätökseen jatkaa taistelua voiton saavuttamiseen asti. Semmoinen oli vastarinnan johdon käsiinsä ottaneiden miesten ajatuksenjuoksu, ja Washington älysi paitsi sitä, että siirtomaat olisivat vasta sanottuansa itsensä emä- maasta irti suostutettavissa vaihtamaan lyhytaikaisen sotapalveluksen pitempiaikaiseen, jota ilman sota ei voisi päättyä voittoon.

Kongressi niinkään ryhtyikin asianmukaisiin toimiin. Se näet kehotti siirtomaita antamaan itselleen oman

vapaan valtiosäännön, Englannista kokonaan riippumattoman hallituksen. Ja heinäk. 4 p:nä (1776) — »Amerikan muistorikkaimpana päivänä», joksi John Adams sitä kiitteli — allekirjotettiin Tuomas Jeffersonin kirjottama yhteinen julistus, joka päättyi juhlalliseen selitykseen, että »Amerikan Yhdysvallat ovat päästetyt Suur-Britannian vallanalaisuudesta ja oikeutetut tästä puolen alkamaan sotaa, tekemään rauhaa sekä rupeamaan liittoon ja kauppayhteyteen muiden valtain kanssa, sanalla sanoen, toimimaan kaikessa, niinkuin itsenäisten valtojen tapa on». Washington oli vasite matkustanut Filadelfiaan taivuttamaan kongressin vaikutusvaltaisia jäseniä tuon suurmerkityksellisen julistuksen puolelle. Kun sitten julistus armeijan tiedoksi tuli, tervehdittiin sitä mitä vilkkaimmilla mieltymyksenosotuksilla.

»Itsenäisyys» kieppui tietysti vielä Washingtonin miehen kärjessä. Pahat olivat enteet. Kenraali Howen komennon alaisen armeijan miesluku nousi 30,000 mieheen ja sen onnistui ensi ryntäyksessä vallata osa Washingtonin Brooklynin mäkirinteille rakennuttamista varustuksista (elok. 27 p. 1776). Amerikan armeijaa uhkasi saaros. Mutta peräytyminenäkään ei ollut helppo tehtävä, 10,000 miestä kun näet oli kuletettava leveän salmen yli. Se suoritettiin kuitenkin, yöllä sakeassa sumussa, ihmeen taitavasti ja sukkelaan; koko armeija pääsi onnellisesti toiselle rannalle, ylipäällikkö itse viimeisessä veneessä. Päivän sarastaessa oli toivottu saalis jo livahtanut englantilaisten käsistä.

II. »Pimein aika».

Uudet vastukset olivat edessä. Paon tavalliset seuraukset tulivat tuntuviin: sotilaissa synkkä alakuloisuus ja vastahakoisuus. Suureksi haitaksi oli myös epäröinti armeijan johdossa; kongressin valitsema sota-asiaain valiokunta näet tyrkytteli Filadelfiasta asti Washingtonille hyväntahtoisia, mutta usein sangen typeriä neuvojaan. Lopuksi, erään linnakkeen päällikön ryhdyttyä vastoin Washingtonin neuvoa ylivoimaista vihollisjoukkoa vastaan taisteluun, joutui lähes 3000 miestä sen vangiksi. Tähän asti, koko syksyn, oli Washington tilapäisten, lapiolla ja kirveellä kyhättyjen vallitusten turvissa torjunut hyökkäykset. Nyt, talven suussa, tuli Hudsonin rannoilta peräytyminen etelämmäs, New Jerseyhin, hänelle pakoksi.

Elettiin »Amerikan pimeintä aikaa». Washingtonin sotavoima suli ehtimiseen kokoon; joukottain karkasi miehiä ja kokonaiset pataljonat läksivät kotiin empimättä heti kun palvelusaika oli päättynyt. »Ryysymekkoarmeijassa» ei ollut lopulta enää varsin kolmeakaan tuhatta miestä, nekin pakenemassa heitä takaaajavien punatakkien alta. Pakkasten tultua Howe alkoi uskoa, että koht'sillään nuo Amerikan armeijan rippeetkin hajaantuvat ja käski pääjoukkonsa peräytyä New Yorkiin talvehtimaan.

Millä mielellä Washington oli näinä ahdingon päivinä, näkyy hänen veljelleen kirjottamastaan kirjeestä: »Et voi kuvitellakaan mielessäsi tielleni nousseita vastuksia niin suuriksi, kuin ne todella ovat. Liekö milloinkaan kellään

ihmisellä ollut niin suuria vaikeuksia voitettavina ja vähemmän keinoja, millä niistä suoriutua. Mutta siitä varmana, että taistelemme oikean asian puolesta, uskon lujasti, että lopulta sittenkin voitamme, vaikka näyttää tällä hetkellä siltä kuin olisi hukassa kaikki.» Mutta epätoivoiseksi hän ei heittäytynyt hetkeksikään. Teki vain kaiken voitavansa hankkiakseen uutta väkeä sotajoukkoonsa, jonka miesluvun sai uskomattoman tarmokkailla ja uutterilla ponnistuksillansa ennen vuodenvaihdosta enennetyksi 6000:nteen asti. Niille, joiden palvelusaika päättyi uudenvuoden aattona, hän maksoi palikat omista varoistaan, jotta he eivät varsin vielä menisi matkoihinsa. Hän hautoi nyt mielessään sangen rohkeata suunnitelmaa, varustausi näet karkaamaan muutaman sotajoukon kimppuun, jonka Howe oli jättänyt Delawaren jokivarrelle, Trentonin kaupunkiin, ja jossa oli enimmäkseen Saksassa pestattua väkeä, hesseniläisiä. Uskottuansa divisionanpäälliköilleen kullekin omat tehtävänsä, jotka kaikki kuitenkin ties mistä syystä jäivät toimittamatta, Washington läksi uhkarokkeana 2,400 miehen suuruisen divisionansa kanssa kitsakassa pakkasessa ja pilkkoisen pimeässä kulkemaan suppoa lykkäävän joen yli, menettämättä ainoatakaan miestä tahi tykkiä, ja yllätti pahaa aavistamattoman, jouluaaton humalasta selviämättömän vihollisen, ottaen melkeinpä ilman miekanmittelyä lähes tuhannen miestä vangiksi.

Loordi Cornwallis kiirehti NewYorkista parhaimpain miestensä kanssa ajamaan Washingtonia takaa. Mutta kuinka kävi? Kun sotajoukot olivat tulleet niin lähelle toisiansa, että vain muuan puropahanen oli välissä,

englantilaisten päällikkö lykkäsi, huoletonna ja voitostansa varmana, taistelun huomiseksi, arvellen levolle mennessänsä upseereillensa: »Olemme vihdoinkin vanhan ketun yllättäneet; aamulla varhain tarraamme hänen koipihinsa!» Vaan »vanha kettupa» oli vainoojaansa viisaampi ja vikkelmämpi; jätettyänsä näet leiritulet palaa lehottamaan, hän hetkeäkään siekailematta läksi väkensä sukimaan Princetoniin, jossa kiivaan kahakan jälkeen hajotti ja ajoi pakosalle moniaat rykmentit, Cornwallisin jälkijoukon. Seuraus oli, että Cornwallis itsekin pääjoukkonsa kanssa häätyi tyhjin toimin palaamaan New Yorkiin; ja — mikä pääasia — Amerikan sekä armeijassa että kansassa virisi voiton toivo jälleen.

III. Saratoga ja Germantown. — Ranska Yhdysvaltain liittolaiseksi.

Kongressi oli vihdoinkin antanut sängen laajan valtuuden Washingtonille, m. m. vallan nostaa sodan loppuun asti lippujen alle jäämään suostuvia rykmenttejä. Pelottavat englantilaisten hankkeet nyt olivatkin. He varustautuivat näet lähettämään kenraali Burgoynen johtaman armeijan Kanadasta käsin hyökkäysretkelle Hudson-joelle. Harvat kiinnittivät erikoista huomiota tähän uuteen, tekeillä olevaan ryntäykseen. Washington heti älysi uhkaavan vaaran. Loordi Howen päähän oli vihdoinkin nerokas ajatus lehahtanut; niin kauan kuin brittiläinen armeija, tyytyen muutamissa kahakoissa saamaansa voittoon, lähti johonkin rantakaupunkiin talvehtimaan ja jätti muun maakunnan rauhaan, ei ollut

hätääkään. Toista olisi jos Amerikan kahtia halkaiseva Hudsonin varsi joutuisi englantilaisten haltuun. Se tietäisi herruutta useissa siirtomaissa, Pohjan ja Etelän yhteyden katkeamista, sanalla sanoen Englannin täydellistä voittoa. Washingtonpa toimitti hyvissä ajoin nostoväelle sanan, kehotuksen ensi kutsusta käymään aseisiin, viivyttelämään Burgoynen armeijan etenemistä ja tuhoamaan sen, hänen itsensä estäessään Howea pääjoukkoineen lähtemästä sille avuksi. New Yorkin ja Uuden-Englannin farmarit pitivät sotapalvelusta kaukaisilla taistelutanterilla orjantyönä, mutta nythän vihollinen julmien intianien liitossa tunkeutui kutsumattomana vieraana heidän metsiinsä; pyssyn sieppaaminen seinältä, hevosen selkään heittäytyminen ja lähteminen rauhanhäiritsijöitä hätyyttelemään oli heistä aivan mieluista. punatakkien marssi kävi vaivaloiseksi iki pitkillä taipaileilla hyllyvine soineen ja helposti tukittavine teineen. Elintarpeet olivat tuotavat kaukaa, Kanadasta asti. Nälän näännyttämänä ja nostoväen kiukkuisesti ahdistamana joka puolelta brittiläinen armeija hankkiutui paluumatkalle ja hätyyi lopulta — Saratogassa lokak. 17 p. 1777 — päällikköineen miehineen, joita viime mainittuja oli lähes 6000, antautumaan vangiksi.

Musertava oli tappio. Miksei Howe ollut Burgoynelle avuksi rientänyt? Hän epäröi ja siekaili, kunnes keksi sen, että Filadelfia, »pääkaupunki» muka, on vallattava. Mutta Washington, aina valpas ja toimelias, piti visusti huolen siitä, että Howe ei päässyt suorinta tietä kulkemaan, maitse New Jersey'n kautta. Mikäpä muu neuvoksi kuin kiertäen kaartaan tehdä 400 mailin meri-

matka Chesapeakenlahden pohjukkaan asti. Washington oli kummissaan ja hyvillään. Asian oltua kauan sillä kiikulla, lähtikö Howe Hudsonin jokivartta ylös vaiko Filadelfiaan kukaties, pääsi hän nyt kaikesta hänen mieltään öin päivin kalvavasta epäilyksestä, saatuansa ilosanoman, että englantilainen laivasto oli todellakin Chesapeakenlahdessa, menetettyänsä monta kallista viikkoa. Hän saattoi nyt huoleti antautua Filadelfian puolustukseen, vahvana siitä, että, voitti Howe tahi hävisi, ei arvoisa loordi missään tapauksessa enää jouda Burgoynen armeijaa pälkähästä päästämään.

Antauduttuansa Elktonissa maihin nousseen Howen armeijan kanssa taisteluun Brandywinen lauttauspaikalla, Washington joutui tappiolle, mutta hänen tappionsa ei milloinkaan kypälämäkeen kaapaisua tiennyt; hänen armeijansa pysyi yhä rohkeana ja jämeänä ja kului vielä kaksi viikkoa, ennenkuin Howe sai »pääkaupungin» haltuunsa (syysk. 27 p. 1777). Uskalsipa Washington käydä Howen pääjoukon kimppuun, joka oli leiriytynyt Filadelfian likettyville, Germantownin kylään. Vain sattuma pelasti sen täydellisestä häviöstä; paksussa sumussa näet muutamat amerikalaiset alkoivat erehdyksessä ampua toisiansa. Ei Howe voinut suurenmoiseksi kehua tätäkään menestystään. Washington pysykeli hänen kintereillään, aina iskemään valmiina, sallimatta hänen hievahtaa montakaan askelta Filadelfiaa ulommas. Syyttäkö Franklin sanoa paukahutti, kun eräässä Pariisin salongissa Howea kiiteltiin onnelliseksi vallottajaksi: »Lorujal Filadelfia on ottanut Howen valtaansa eikä Howe Filadelfiaa».

Yorkiin paennut kongressi oli joutua juonikkojen johdatettavaksi. Washington oli suorapuheisuudellaan närkästyttänyt moniaita sen jäseniä. Mikä soimasi häntä liian varovaiseksi ja hituriksi, osaamatta ottaa hänen tiellensä nousseita vastuksia huomionsa, mikä kadehti hänen sotilasmainettansa ja kansansuosiotansa. Tarkotus oli ilmeisestikin saada häntä kyllästymään ja virastansa eroamaan. Hänen tilallensa olisi pantu Saratogassa amerikalaiden päällikkönä ollut kenraali Gates. Tuo voitto luettiin näet Gatesin ansioksi, vaikka sen oli todellisuudessa hänen upseeriensa Morganin ja Arnoldin erinomainen taito ja urheus aikaansaaneet. Mutta vaikka Washington ei turhaa kunniaa pyytänyt, oli hän niitä, jotka eivät koskaan heitä kesken työtä, mihin ovat ryhtyneet. Amerikan vapauttaminen Englannin sorron alta oli uskottu hänen käsiinsä; kurjat salajuonetko saisivat häntä väistymään ja puolitiessä peräytymään!

Howen otettua talvimajakseen Filadelfian, Washington asettui läheiseen Valley Forgen kylään. Ennenkuin sotilaat saivat suojat tuulelta ja tuiskulta kyhätyiksi, heidän oli nuotioin ääressä oltava, tähtitaivas kattona. Vaatteista ja ruuasta oli kongressin saamattomuuden tähden ankara puute. Eikähän kongressi oikeittain Yhdysvaltain hallitus ollut; keskenään liittoutuneet valtiot, entiset siirtomaat, saattoivat ottaa tahi olla ottamatta sen neuvoja varten, miten hyväksi näkivät. Hätä ei lakia lue. Estääkseen miehiään puikkimasta pakoon, Washingtonin, vaikka se oli hänestä vastenmielistä, täytyi ottaa kansalaisilta väkisin välttämättömiä ruokavaroja, jolloin kongressi vihdoinkin älysi ryhtyä jonkim-

Washingtonin armeija talvehtimassa Valley Forgen kylässä.

moisiin toimiin. Kirjeissänsä kongressille ja liittovaltioiden kuvernööreille hän uudelleen ja uudelleen terotti mieliin, kuinka erinomaisen tärkeä upseerien palkkojen korotus olisi, sotapalveluksen pidentäminen ja muut parannukset; ilman kunnollista, liittovaltioiden yhteistä, seisovaa armeijaa Englannin ikeen alta ei päästäisi ikinä. Ja hyväksi onneksi tuli hänelle avuksi meren takaa Amerikan armeijan palvelukseen tarjoutumaan rientäneitä upseereja. Tosin hän piti useita heistä »nälkäisinä onnenonkijoina», mutta joukossa oli kunnonkin satureita, esim. amerikalaisen vapauspyrintöihin iki innostunut ranskalainen, nuori markisi Lafayette ja Preussin kuninkaan Fredrikki II:n esikunnassa palvellut paroni von Steuben. Viimemainitun johdolla Valley Forgen leiri muuttui sota-

kouluksi, jossa Amerikan armeija sai kauan kaipaamaansa opetusta uudenaikuisessa sotaopissa ja -kurissa.

Entistä ehompana oli armeija talvimajastansa lähtiessään kuin sinne tullessaan. Muistakin syistä voitiin toivehikkaampina luoda katse tulevaisuuteen. Ranskasta, jossa vanhasta englantivihasta oltiin Amerikalle myötätuntoisia, oli salaa lähetetty kongressille apurahoja, ja toukok. 4 p. 1778 saapui leiriin riemumielin tervehditty sanoma, että Ludvig XVI oli tehnyt julki liiton Yhdysvaltojen kanssa ja lähettää laivaston ja armeijan turvaamaan niiden itsenäisyyttä. Espanjakin oli julistanut Englannille sodan. Washingtonin taitava vastarinta, sanomat Saratogan ja Germantownin tappeluista eritotenkin, oli vihdoinkin saanut jopa parlamentinkin järkiinsä; se lupasi olla amerikalaisia verottamatta, paitsi kauppaa järjestettäissä, ja pyrki sovintoon. Mutta myöhäinen oli katumus; muusta eivät siirtomaat tahtoneet kuulla puhuttavankaan kuin itsenäisyydestä.

Englantilaisille oli lopultakin selvennyt, että Filadelfiasta, jota ei ollut helppo puolustaa, oli enemmän haittaa kuin hyötyä. Howen sijaan ylipäälliköksi nimitetyn loordi Clintonin käskettiin majottaa armeijansa New Yorkiin jälleen. Laivojen puutteen tähden oli taivallettava maitse. Kesäk. 18 p. lähdettiin marssimaan. Washington kiirehti jälessä, peräytyvän vihollisen kintereillä. Vähällä oli, ettei tullut hänelle häviö voiton sijasta n. s. Monmouthin tappelussa. Kaarlo Lee, joka oli saanut käskyn rynnätä Clintonin jälkijoukon kimppuun, ei hyökännyt päättävästi, vaan epäröiden ja haparoiden — kavaluusko vai pelko mielessä, kuka tietää — jätti

väkensä epätietoiseksi, oliko kulettava eteenpäin vai lähdeittävä karkuun. Kaikki olisi ollut hukassa, jollei Washington olisi kerinnyt hätään ja tiuastettuaan vihan vimmoissaan Leelle: »Mitä tämä tietää? Pelkuriko olet?» ottanut johtoa omiin käsiinsä. Englantilaiset hävisivät, turvautuen lopulta, pimeään tultua, pakoon. Ryysymekot olivat ilmeisestikin varttuneet kuriin ja kuntoon nähden punatakkien veroisiksi.

IV. *Kovan onnen vuosi.*

»Clinton pääsi armeijansa rippeitten kanssa New Yorkiin», huudahti Freedrikki II; »Amerika on Englannilta mennyt.» Tämä ennustus oli kumminkin ennenaikainen; ratkaiseva hetki ei ollut vielä käsissä. Ranskalainen laivasto, amiralina D'Estaing, yritti tosin tuoda liittolaisarmeijan Washingtonille avuksi, mutta kääntyi matalikolle joutumisen pelosta New Yorkin sataman suussa merelle takaisin. Ja nolosti sen kävi Newportissakin, jonne se oli mennyt karkottaakseen yksissä neuvoin Connecticutin nostoväen kanssa muutaman englantilaisen sotajoukon; se joutui näet arvaamatta taisteluun sekä vihollislaivaston että ankaran myrskynkin kanssa.

Englanti ei ollut pohjoisissa ja keskimmaisissa siirtomaissa mainittavia etuja saavuttanut, sillä Washington oli Hudsonin jokivarren uskollisena vartijana yhäti. Mutta se huomasi mahdolliseksi saada Etelän valtaansa. Georgian ja Etelä-Karolinassa oli paljon kuningasmielisiä, toivottiin myös neekerien olevan yllytettävissä herroja vastaan. Onni kääntyikin englantilaisten puolelle,

Heidän voitoistaan oli Charlestonin valloitus suurin; 3000 amerikalaisen soturin päällikkönsä, Lincolnin, kanssa oli pakko antautua (toukok. 12 p. 1780). Washingtonista armeijan koossa pitäminen, sen olemassa olo, oli pääasia, tuon tai tämän kaupungin menettäminen sivuseikka. Lincoln sitävastoin, hänen neuvoansa varteenottamatta, ei ollut perääntynyt, vaan oli jäänyt odottamaan ylivoimaisen vihollisen rynnistystä. Muun onnettomuuden lisäksi kongressi nimitti Gatesin, Washingtonin kadettin, etelässä olevain joukkojen päälliköksi. »Saratogan sankari» antautui voitosta varmana Cornwallisin kokeista sotilaista kootun armeijan kanssa taisteluun ja hävisi mitä surkeimmalla tavalla (Camdenin tappelussa elok. 16 p.).

Vuosi 1780 oli muutenkin amerikalaisille kovan onnen vuosi. Kun kongressilla ei ollut verotusvaltaa, se koki tulla paperirahalla toimeen. Mutta setelien arvo aleni alenemistaan; sotilaille suoritettut palkat eivät lopulta riittäneet tarpeellisimmankaan ruuan ja vaatteen ostoon. Heitä sadottain karkasi vihollisen puolelle ja tyytymättömyys kongressiin kasvoi. Kapinannostoakin yritettiin ja ilman Washingtonin malttia, kärsivällisyyttä ja neuvokkuutta koko armeija olisi hajonnut kuin tuhka tuuleen. Kansassa ei ollut enää samaa intoakaan kuin sodan alussa. Liittoko, nyt kun voitiin toivoa voittoa Englannin mahtavan kilpailijan ojennettua Atlantin yli auttavan kätensä, toi tullessansa tarmon väsähdysten ja voimain herpoumisen vai joko alettiin pitkälliseen sotaan kyllästyä?

Laivaston avutta oli Washingtonin mahdoton muuta

tehdä kuin pidättää Clintonin armeija NewYorkissa. Vihdoinkin, heinäk. 10 p:nä, saapui Newportiin ranskalainen laivasto, tuoden maihin kreivi Rochambeauin johtaman 6000-miehisen armeijan. Washington ehdotti, että hetimiten lähdetäisiin yksissä neuvoin rynnistelemään NewYorkia vastaan. Pahaksi onneksi vahva englantilainen laivasto saapui uhkaamaan ranskalaisia ja Rochambeau oli paitsi sitä saanut hallitukselta kaskyn odottaa, kunnes toinen laivasto lisävaen kanssa ehtisi hänelle avuksi, mutta sepä laivasto ei pääsytäkään tulemaan, sillä englantilaiset sulkiivat sen Brestin satamaan saarroksiin.

Washingtonin etevimpiä upseereja oli Arnold, joka monessa taistelussa, Saratogassa semminkin, niinkuin edellä jo mainittiin, oli kunnostanut itsensä. Jostain syystä kongressiin äkäyksissensä hän meni arvaamatta vihollisen puolelle. Rikostovereita hänellä ei ollut, joten hänen kavalluksestaan ei ollut mainittavia seurauksia. Mutta kun mies, johon Washington oli luottanut niinkuin ystävään, oli pettänyt, saattoiko enää uskoa ketään?

V. Yorktown.

Kun kongressi oli sallinut Washingtonin valita saamattoman Gatesin tilalle yhtä taitavan kuin urhoollisen kenraali Greenen, onni kääntyi amerikalaiden puolelle jälleen. Etelä-armeijan muissakin upseereissa, Morgarissa, Steubenissa y.m., loordi Cornwallis sai pelottavia vastustajia; heidän onnistui yllyttää kansaa käymään aseisiin ja uhkaamaan häntä samalla perikadolla, mihin

Burgoyne oli joutunut. Tuimain taistelujen jälkeen keväällä ja kesällä 1781 hän häytyi jättämään molemmat Karolinat ja lopulta peräytymään Chesapeakeenlahden rantamille, Virginiaan. Mutta nytpä hän oli jo Washingtonin yltävissä. Eikä Washington jättänyt käyttämättä otollista hetkeä lyödä englantilaisiin aimo iskun, iskun, joka oli lopettava sodan. Kauan hän oli odottanut laivaston tuloa. Nyt se vihdoinkin tuli, 28 linjalaivaa ja 6 rekattia, amirali De Grasse päällikkönä, ankkuroiden Washingtonin neuvon mukaan Chesapeakessa, York-joen suulla, minne hän itsekin ja Rochambeau saapuivat amerikalais-ranskalaisen armeijansa kanssa. Sopuisan yhteistoiminnan aikaansaanti eri aselajien, laivaston ja maa-armeijan, välillä on mitä juonikkaimpia tehtäviä silloinkin, kun ne ovat saman kansakunnan sotavoimia. Mutta yhä vaikeammaksi käy asia, milloin erikansaiset ja -kieliset voimat ovat saatavat sopeutumaan keskenään. Washingtonin taito ja tarmo voitti nämäkin vaikeudet. Englantilainen laivasto ajettiin pakosalle, minkä jälkeen Yorktownia, jota Cornwallis koki puolustaa, alettiin piirittää. Piiritykseen otti osaa myös Lafayetten johtama armeija, joka oli jo ennen Washingtonin tuloa urheasti kahakoinut Cornwallisin kanssa. Lokak. 18 p:nä, 1781, oli viimeksimainitun pakko antautua 7000-miehisen armeijansa kanssa Washingtonin vangiksi. Monimutkainen suunnitelma oli suoritettu, loistava urotyö tehty.

VIII luku.

Sotilasvallankumous puhkeamaisillaan.

Sanoma Yorktownin vallouksesta ravisteli Englannin kansan valveille älyämään vihdoinkin, että Amerika ei ollut väkivalloin voitettavissa, loordi Northin ministeristö kukistui ja valtiolaivan johto joutui toisiin käsiin. Lisää sotaväkeä ei meren takaa enää tullut ja vihollistotmet taukosivat vähitellen. Mutta sovinnonhieromista kesti pitkältä; vuosi 1782 kului melkein loppuun, ennenkuin rauhan alkuehdotuksista, joiden tuli ainakin tois-
taiseksi taata siirtomaille itsenäisyys, oli sovittu ja vasta syksyllä seuraavana vuonna lopullinen rauha tehtiin. Englantilaista sotaväkeä majaili NewYorkissa yhä ja siksi pä Amerikankaan armeija ei päässyt hajautumaan. Oliko varma, ettei englantilaisilla ollut viekkausmielessä? Entäpä he, amerikalaiden antauduttua rauhantoiveisiin, ryhtyvätkin vainovehkeisiin uudelleen ja entistä tarmokkaammin. »On viisainta varoa pahinta», niin aina eteensä katsova Washington arveli, »sillä pikaisen ja kunniallisen rauhan saamme vain varustamalla itsemme sotaan».

Armeija oli tällä välin ylläpidettävä. Mutta — millä keinoin? Siirtomaat olivat tosin, hyväksytyään lopulta-kin (maaliskuussa 1781) jo kauan harkinnanalaisena olleen perustuslain, yhtyneet liittokunnaksi, jolla tuff olla yhteinen »yleiskongressi»-niminen hallitus. Kongressin tehtäviin kuului m. m. rauhansopimuksen allekirjotus siirtomaiden puolesta. Mutta verotusvaltaa ei oltu sille annettu. Eikä yksikään siirtomaista ollut halukas parantamaan liittokunnan yhteisiä, retuperällä olevia raha-asioita, saati mitään armeijan hyväksi tekemään, rauhan kun uskottiin tulevan tuossa tuokiassa.

Oliko kuri armeijassa enää ylläpidettävissä? Että Washington vielä oli sen päällikkönä ja että hänen vaikutusvaltansa ylti valtiollistenkin asiain menoon oli näissä arveluttavissa oloissa Amerikan suuren suuri onni. Koko kansakunnan eikä yksin sotaväen luottamus häneen oli sodan kuluessa kasvamistaan kasvanut. Hän oli saanut sankarin maineen, kohonnut kansan silmissä urhoksi, joka ei mistään säiky, ei vaikka mailma läjään luhistuisi, yhtä tyynenä ja järkähtämättömänä kaikissa onnenvaiheissa, satoi tai paistoi, puolitiehen ei pysähtynyt milloinkaan, nousivat vastukset mitkä hyvänsä hänen eteensä, ryntäsi vitkastelematta ja ripeästi tehtävänsä kimppuun, milloin se suinkin heti toimitettavissa oli, mutta tarvittaissa maltoi myös kuukausia, jopa vuosia vartoa suunnitelmansa suorittamiselle otollista hetkeä. Sotilaat niinkään kilvan kiittelivät häntä, aina kuuliaisina, silloinkin kun hän ei puhunut sanaakaan, eivätkä lakanneet häntä kunnioittamasta häviönkään jälkeen; muuta vikaa eivät keksineet hänessä kuin että hän heittäytyi

tuimimpaan taistelun telmeeseen, välittämättä omasta turvallisuudestaan. Ranskalaiset upseerit ihmettelivät, että tuo mainehikas kumousmies ei ollut ainoastaan toimintoinen ja nerokas sotapäällikkö, vaan miellyttävä maailmanmies sen ohessa, kohtelias ja taitava gentlemanni, jonka vertaa kuitenkin hoveissa ja ylhäisten uhkeissa salongeissa ei vilpittömään ja vakavaan mielenlaatuun nähden ollut toista.

Washingtonin luonteenpiirteistä toiset olivat jokaisen nähtävissä, ken hänen kanssaan tekemisiin joutui, toiset eivät tulleet milloinkaan edes kaikkien niidenkään tietoon, jotka olivat hänen seurassaan myötäensä. Tarvittaissa hän osasi puhua, vieläpä pontevastikin ja valituin sanoin, mutta tarvittaissa myös pitää kielensä kurissa, ilmaisematta tunteitaan ja ajatuksiaan. Lukemattomia kirjeitä ja sangen seikkaperäisiä selontekoja siitä, mitä armeija taisteluun kyetäkseen kulloinkin tarvitsi, tänään tai huomenna, hän otti vaivakseen kirjotella milloin millekin, kun vain tiesi, kuka saattoi ja tahtoi rientää avuksi yhteisen hyvän edistämiseksi. Asioista neuvotellessa oli hyvinkin haastelias ja suorasukainen, mutta teki aina sittenkin sen vaikutuksen jokaiseen, että hän on umpi-mielinen ja vaitelias; itsestensä, mieskohtaisista suhteista, iloistansa ja suruistansa, ei virkannut kerrassaan mitään. Näin ollen, hänen sydämessään kun oli sopukka, johon ei päässyt kukaan kurkistelemaan, vasta sattuma saattoi valoon jalointa, mikä kätkössä piili, hänen upseereillensa opiksi, jotka kuitenkin olivat jo vuosikautia onnessa ja onnettomuudessa hänen kumppaneinaan olleet.

Washington jos ken oli, niinkuin edellä jo mainittiin, siitä selvillä, että armeijan tuli Yorktownin valloituksenkin, tämän suuren voiton jälkeen olla taistokuntoisena siihen asti, kunnes rauha oli taattu ja Englanti lopullisesti sopinut riitansa Ranskankin kanssa, — taisteluun valmiina, jospa ei muun takia, niin tehdäkensä taistelun tarpeettomaksi. Hänen teki mieli rynnätä New Yorkiin hajottamaan Clintonin armeija. Mutta tie nousi pystyyn. Kongressilla ei ollut valta verottaa kansaa. Ja nuo kolme-toista liittovaltiota, siirtomaat entiset, jätti rauhan tulon toivossa Washingtonin oman onnensa nojaan, tulemaan toimeen niin hyvin kuin taisi — ilman rahatta. Olipa puhetta jo koko armeijan hajottamisestakin pitemmittä mutkitta, kuta pikemmin sitä parempi, niin häpeällisellä tavalla, ettei sotilaille ja upseereille suoritettaisi edes heidän maksamatta olevia palkkojansakaan. Siltä näytti kuin nostamalla armeijassa nyrpeyden ja ärtymyksen olisi vasite yllytetty sitä kapinaan. Ja näin illettiin sitä kohdella, vaikka se oli kunnialla toimittanut suuren tehtävänsä, Washingtonin johdolla voittanut maalle itsenäisyyden.

Kaukana ei kapina tosiaan ollutkaan, toinen vallankaikus, jota ensimmäisen suunnittelijat eivät olleet hoksanneet ottaa lukuun. Washingtonin käteen pistettiin näet eräänä päivänä, kevätpuoleen 1782, kirje, jossa kautta rantain kehoitettiin häntä julistamaan itsensä kuninkaaksi ja tekemään jyrkän lopun noista monilukuisista, armeijaa kohtaan kiittämättömistä ja kelvottomista pikku tasavalloista. Kirjottaja, eversti Nicola, toi ilmi armeijassa vallitsevan mielenkuohun, vakavissaan us-

koen ehdotuksellaan ilahuttavansa ylipäällikköä, jonka likeisimpiä ystäviä ja luottamusmiehiä hän oli. Kiitoksen sijasta hän sai ankarat nuhteet. »Ihmettelen ihmettelmästä päästyäni milloin ja millä tavoin olisin rohkaisut teitä moiseen esitykseen, johon suostuminen tuottaisi maallemme iki suurta tuhoa», vastasi Washington, jonka sydäntä kipeästi karvasteli hänen omain upseeriensa luulo, että hän on onnenonkija, valmiina rajattomassa kunnian- ja vallanhimossaan hylkäämään periaatteet, joiden puolesta tähän asti oli taistellut.

Rakastaen sotatovereitaan kuin likimmäistä sukuansa Washington kovin suri ja pahoili heidän osakseen tullutta, halpamaista ja tylyä kohtelua. »Ei kukaan saata vilpittömämmin kuin minä toivoa, että vääryys tulisi oikeistuksi», hän selvitti Nicolalle, »ja olen kaikin laillisin keinoin tekevä voitavani armeijan tilan parantamiseksi». Sen lupauksen hän kyllä täyttikin, muistuttaen kirjeisään tuon tuostakin milloin liittovaltioita milloin kongressia näiden selvästä velvollisuudesta. Mutta turhaan. Hänenkään, mainehikkaan ja suositun ylipäällikön, ääntä ei otettu kuuleviin korviin; »puoluevehkeet, itsekkäisyys, voitonhimo, yhteisestä hyvästä välinpitämättömyys saattoi parhaimmatkin neuvot tyhjäksi.» Meni kesä, meni syky ja talvi — rauhanhieromisien päättöstä odotettaissa. Ja kuta varmemmaksi rauhan saamisen toivo varttui, sitä suuremmaksi kasvoi armeijan pelko, että se, kohtuullisista vaatimuksistaan huolimatta, sittenkin lopulta laskettaisiin hajalleen palkatonna, katsottaisiin ylönsä kuin ase, joka romuläjään joutaa, kun sitä ei tarvita enää.

Talvella 1783 huhuttiin Filadelfiassa, että sotilaat olivat salassa päättäneet kieltäytyä, ennenkuin heille oli palkat maksettu, luopumasta aseistansa ja kiukuttelivat siitä, kun Washington ei suostunut väkivalloin pakottamaan esivaltaa hyvittämään heitä. Jännitys kohosi maaliskuussa huipulleen; leiriin levitettiin arvaamatta muuan ovelasti sepustettu kirje, jossa vihaa kuohuvin sanoin yllytettiin armeijaa asevoimin turvaamaan itseään puutteilta ja kutsuttiin upseerit neuvonpitoihin: »Kaikki saavat kostua vallankumouksesta, mutta tekö yksin ette saisi! Siihen jos suostutte, menkää pilkattaviksi ja säällittäviksi, joutumaan unhotuksiin, kuolemaan nälkään. Mutta jos sortoa pahaksutte, niin havahdutte auttamaan itseänne.» Veltto päällikkö olisi ristissä käsin sallinut taapausten mennä menoaan, tuittupäinen jyrkästi kokoonkutsumisen kieltänyt. Washington otti ohjat omiin käsiinsä, armeijalle antamassaan päiväkäskyssä moittien nimettömän kirjottajan käytöstä sopimattomaksi ja itse määräten hetken milloin ja paikan mihin upseerien tuli kokoontua. Heidän noudatettuaan käskyä hän astui majesteetillisen ryhdikkäänä heidän eteensä ja otti esiin silmälasinsa, lukeakseen paperista kirjottamansa puheen, lausuen: »Niinkuin näette, hyvät herrat, olen teidän palveluksessanne tullut sekä heikkonäköiseksi että harmajahapsiseksi». Puhe kehotuksineen olemaan isänmaalle uskollisena, neuvoineen ja toivomuksineen, minkä hän sitten luki tyynesti ja arvokkaasti, hänen äänensä ilmaisematta yrmiä tahi närkästystä, oli lyhyt, mutta navakka, tehden toivotun vaikutuksen; mielet kävivät korkeissa kuohuissa ja silmät kostuivat. Lausuttuaan sanotta-

vansa Washington poistui huoneesta, johon upseerit jäivät neuvottelemaan keskenään. Kongressille ties kuin monesti esitetyistä vaatimuksista ei luovuttu, mutta yksimielisesti päätettiin pysyä järkähtämättömässä lainkuullaisuudessa, millään häpeällisellä teolla tahraamalla armeijan kahdeksanvuotisessa sotapalveluksessa verellä saavuttamaa mainetta ja kunniaa». Vasta nyt kongressi havahtui, kallistaen korvansa armeijan vaatimuksille ja todenteolla kokien poistaa kunninkin suurimmat tyytymättömyyden syyt. Ja niin tarjona oleva vaara vältettiin.

Tuskinpa vain moinen vallankeikaus, jos Washington olisi ollut sen johtoon taivutettavissa, olisi kovaa vastusta kohdannut. Näihinkin asti Amerika oli ollut, nimeksi kuitenkin, yksinvaltana; toinen kuningas olisi nyt vain vaihtunut toiseen. Liittovaltioiden kuvernöörien ja eduskuntien valta ei ulottunut omaa aluetta ulommas; eikä kongressin arvovallasta suuresti välittänyt kukaan. Armeija oli tänä pulmallisena vaiheaikana todellisuudessa maan ainoana keskusvaltana ja, Washingtonin sitä johtaessa, melkeinpä sen ainoana laillisuuden ja järjestyksen tukenakin. Englantilaisien sotajoukkojen kerran poistuttua, kukapa olisi kyennyt sille tehokasta vastarintaa enää tekemään? Toinen kysymys on, kuinka kauan vallan ohjat olisivat anastajan käsissä pysyneet; mutta sillä hetkellä olosuhteet olivat epäilemättäkin uuden vallankumouksen onnistumiselle sangen suotuisat.

Mutta Amerikapa ei joutunutkaan sille sopivasta hallitusmuodosta keskenään kinastelevien ja toisiaan raatelevien puolueitten koekentäksi; uusien, vasta käytyjä

taisteluja ehkä paljo verisempien kansalaissotien sijaan saatiin hartaasti halattu rauha. Syysk. 3 p:nä, 1783, vihdoinkin lopullinen rauha tehtiin, sodan tarkoitus, entisten siirtomaiden, nyt »Yhdysvaltojen» itsenäisyyden voittaminen, oli saavutettu. Brittiläisen sotaväen poistuttua oli Amerikan armeijan hajalleen menon hetki tullut. Upseerit kutsuivat päällikkönsä juhlallisille hyvästijättäjaisille muutamaan New Yorkin hotelliin. Washington lausui: »Kiitollisin sydämin jätän teille nyt hyvästit, rakkaat veljet. Kunniakas ja mainehikas on elin-aikanne ollut näihin asti, hartaasti toivotan teille menestystä ja onnea tästäkin puolin, vastaisinkin aikoina»; minkä jälkeen kavahti likeisimmän sotatoverinsa, kenraali Knoxin kaulaan ja suuteli häntä sekä kätteli kaikkia muita läsnäolevia vesissä silmin, syleillen heitäkin. Voimakasta tunteenkuohuaan ei eronhetkellä jaksanut, ehkäpä ei tahtonutkaan hillitä.

Koristelemattomin sanoin hän hyvästeli myös kongressia, joka tällöin oli Annapolisissa ja vastaanotti hänet juhlallisessa kokouksessa: »Minulla on nyt kunnia lausua kongressille vilpittömät onnentoivotukseni ja pyytää eroa päällikönvirastani. Iloiten siitä, että Yhdysvaltojen itsenäisyys on turvattu, luovun hyvällä mielin toimesta, johon rupeaminen minua epäilytti, syystä että epäilin, oliko minussa tuon vaikean tehtävän suorittajaa. Oikea asiamme, suosiollinen apunne ja ennen kaikkea kansojen kohtalot johtava jumalallinen kaitselmus on kuitenkin kannattanut minua; sota on onnellisesti päättynyt ja olemme päässeet toiveittemme perille. Kuta useammin luon katseeni tuohon suurmerkitykselliseen taisteluun,

Washingtonille ilmoitetaan, että hänet on presidentiksi valittu.

sitä suurempi kiitollisuus täyttää sydämeni . . . Tunnen velvollisuudekseni lopettaa tämän juhlallisen toimituksen rukouksella että Kaikkivaltias ottaisi rakkaan isänmaamme turviinsa ja ne, joiden käsissä hallituksen ohjaket ovat, pyhään suojaansa.»

Kansa oli kaikkialla matkan varrella tervehtinyt Washingtonia mitä vilkkaimmilla suosionosotuksilla. Mutta hän ei ollut kuullut eikä nähnyt niitä tahi tahtoi hän ne unohtaa, karkottaa kauas mielestään. Hänkö kansallis-sankariksi, jumaloitavaksi! Alun pitäen, ylipäälliköksi

ruvetessansa, hän oli luottanut ylhäältä tulevaan apuun eikä omiin voimiinsa. Samoin sodan aikana; muutaman taistelun edellä oli kuultu hänen syvältä huokaisten lukevan Josuan kirjasta: »Herra, väkevä Jumala, Herra, väkevä Jumala, tietää sen ja Israel myös itse tietäköön: jos me uppiniskaisuudesta ja uskottomuudesta olemme tehneet, Herra, Sinua vastaan, — niin älä auta meitä tänä päivänä!» Ja nyt, kun sota oli onnellisesti päättynyt, hän tunnustaa kongressille ennen kaikkea Jumalan kaitselmukselle olevansa kiitollisuuden velassa.

Ennen uuttavuotta Washington oli jälleen kotona, rakkaassa Mount Vernonissa, jonne oli jo kauan hartaasti ikävöinyt. Mieluiselta tuntui hänestä saada taas ryhtyä rauhallisiin askareihin, virginialaisena kansalaisena niinkuin ennen. Sota oli, vaikkapa voittoisa, kuitenkin kaikitenkin ollut vain välttämätön paha. Washington harrasti intohimoisesti menestystä, mutta menestys ei ollut hänellä itse tarkoitusperä, vaan keino, välikappale, ei nostamaan häntä itseään kunnian ja vallan kukkuloille, vaan edistämään yhteishyvää, kansakunnan onnea.

IX luku.

„Suureksi kasvava valtakunta.“

I. Mount Vernonissa jälleen.

Olosuhteet eivät olleet Virginiassa varsin samat Washingtonin palatessa sodasta kuin sinne lähtiessä. Siirto-
maasta oli tullut itsenäinen valtio. Hallituksen ohjat eivät olleet enää kuninkaan nimitettävien, vaan kansalaisten valitseman kuvernöörin käsissä. Vallankumouksen intohimoinen johtaja Patrick Henry oli kansallisten kuvernöörien sarjassa ollut ensimmäinen ja itsenäisyysjulistuksen kirjottaja Tuomas Jefferson toinen. Washingtonin kotiutuksessa oli Benjamin Harrison, muuan plantaasinomistaja, tuossa virassa. Vanhasta valtiomiespolvesta olivat moniaat manalan majoille muuttaneet, jättäen sijaa nuoremmille; ehtimiseen ilmaantui vereksiä voimia vilkastuneen valtioelämän näyttämölle tänä vaihehikkaana ja mielenkuohuisana aikana, nuorta väkeä, jolla vanhan siirtomaan kumoon rojahtaneista laitoksista ei ollut mitään kokemusta eikä muuta tietoa, kuin että ne olivat tehneet tilaa entistä avarammille toimialoille.

Washington ei oudoksunut tätä muutosta. Hän tunsi yhä olevansa ystävien seurassa, joskin useat olivat uusia. Vapauden voitosta riemastuneena kohoili virginialaisten rinta, heidän sanoessansa mainehikkaimman maanmiehensä tervetulleeksi kotiin. Mutta sittenkin hän tunsi suuren käänteen tapahtuneen suhteessaan naapureihinsa. Kotoa lähtiessäänkin hän oli tosin nauttinut suurta kunnioitusta ja luottamusta, huomattavan kyvykkäänä miehenä saanut sängen tärkeätkin tehtävät toimitettavakseen, mutta Virginia oli pitänyt häntä muiden mahtimiestensä vertaisena eikä kaikista etevimpänäkin; erinomaista puhelajaa tahi tavattomia valtiomiehen avuja ei oltu arvattu hänessä olevan. Nyt olivat kaikki saaneet oikeamman käsityksen; sota oli kääntänyt Washingtonin puoleen koko mailman huomion. Oli selvinnyt, että hänhän ei ollut ainoastaan nerokas sotapäällikkö, vaan tarkkanäköinen ja taitava valtiomies sen ohessa; hänen vastustajansakin olivat häätäneet ihmetellen tunnustamaan sen. Yrjö Washingtonin nimi oli tunnettu kautta mailman; kummako, ettei hänen ja naapurien välit olleet aivan samat kuin ennen.

Julkisen elämän touhuista erillään, »oman viina- ja viikunapuun siimeksessä» Washington halusi loppuaikansa viettää. Mutta vieraita tulvaili joka haaralta Mount Vernoniin kesät talvet, vanhoja ja uusia ystäviä, suomatta hänelle montakaan hiljaista hetkeä. Vanhat sotatoverit kävivät tervehtimässä häntä, historioitsijat pyytämässä häntä kertomaan sotamuisteloitaan ja taiteilijat saadakseen veistää tahi maalata hänen kuvansa. Uudenmailman nähtävyyksiä katsomaan lähteneet euro-

Washington saattelemassa äitiään vieraspitoihin.

palaiset eivätkö pistäytyisi tutustumaan sen mainehikkaimpaan mieheen! Ja oliko yhtään merkkimiestä tuolla tai tällä puolella Atlanttia, joka ei hehkunut halusta tavata häntä tahi päästä kumminkin kirjevaihtoon hänen kanssaan. Kirjailijat lähettivät hänelle kirjansa, keksijät teelmänsä, tehden selkoa aatteistansa ja löydöistänsä. Tapahtuipa jossakin mailmankolkassa mitä hyvänsä merkillistä, totta Washingtonille kiirehdittiin ilmottamaan siitä, häneltä neuvoa pyytämään. Lopulta hän ei kerinnyt omin käsin kyhäisemään vastauksia lukematto-

miin kyselemisiin ja tiedustelemisiin; täytyi ne sihteerillä kirjoituttaa.

Ei luulisi, näin ollen, Mount Vernonin isännän muuhun joutaneen kuin seurusteluun vieraittensa kanssa. Mutta niinpä ei ollut laita. Vieraat eivät tavanneet häntä muulloin kuin päivällispöydässä tai sattumoisin hetken aikaa myös iltaisin. Suurimman osan päivästä hän hääri moninaisissa askareissaan, milloin työhuoneessaan kirjoittelemassa tai lueskelemassa, milloin ajelemassa ratsunsa selässä työmailla väkensä luona, milloin ketustamassa tai hirvestämässä, sanalla sanoen: samoissa toimissa kuin nuorella iällään, poikamiehenä ollessaan ja vielä naimisiinkin mentyään. Tuosta ajasta muistutti häntä myös kaksi pientä lapsenlasta, poika ja tyttö, orpoja molemmat ja isoisänsä sydänpöytä. Työväki, orjat ja pehtorit, sepät ja tarhurit, vehnäpellot ja tupakkamaat, ladot ja työkalut, hevoset ja metsäkoirat olivat kauan kaivanneet omistajansa huolenpitoa ja valvovaa silmää; hänellä oli nyt työtä ja puuhaa jos kuin paljo saadakseen kaikki entiseen kuntoon.

II. Käynti Lännessä.

Washington ei ollut vielä kulkenut valtiollisen uransa päähän asti. Osa taivalta oli takana, toinen edessä. Kun hän syksyllä 1784 oli lähtenyt viisi viikkoa kestäväälle matkalle läntisille salomaille Ohion jokivarrella, alkoi hänestä tuntua siltä, että suoritettu työ ei sallinut hänen antautua raukeaan lepoon, vaan velvotti häntä päinvas-toin pontevasti ryhtymään uusiin tehtäviin käsiksi.

Puoliväliin toista kymmentä vuotta oli kulunut siitä, kun hän viimeksi oli käynyt näillä metsäisillä sydänmailla etsimässä viljelyskelpoisia maita jaeltaviksi, Virginian eduskunnan päätöksen mukaan, Ranskan sodassa olleille sotilaille; ja yksin tein hän oli ostellut itselleenkin lisää maita, m. m. Great Meadowsin taistelutantereeseen, jossa oli tehnyt ensi kokeitaan sotilaana. Silloin hän oli ollut virginialaisena everstinä. Toisin nyt, hänen taas samoellessaan näillä jylhillä salomailla; hän oli tällä välin johtanut Amerikan armeijoja ja itsenäisyyden saavuttaneet siirtomaat olivat kaikki suuremman kiitollisuuden velassa hänelle kuin kenellekään muulle pääsöstänsä irti Englannin vallasta. Kummako, että hänestä tuntui nyt, kuin hän ei olisi kulkenut vain omilla asioillaan katso-massa metsiään ja viljelmiään; laajemmallekin kantavat kysymykset kuin yksin Virginian, hänen kotimaansa, menestys väikkyivät hänen mielessään, se näet, oliko muillakin entisillä siirtomailla mitä mahdollisuutta saada noista verrattain kapeaa merenrannikkoa lännempänä olevista salomaista ja jokilaaksoista alueen ja vallan lisäystä, — vieläpä sekin, olisiko kirjava, mailman kailta kulmilta kokoon haalittu ja paisuvan kevättulvan tavoin nopeasti kasvava siirtolaisväestö juotettavissa eheäksi valtiolliseksi kokonaisuudeksi, »Amerikan kansakunnaksi» yhteen sulatettavissa kukaties, ja millä keinoin.

»Länteen» virtailevien siirtolaisten joukot olivat vuosien kuluessa yhä sankemmiksi paisuneet. Jätettyään taakseen kaikki Atlantin mereen laskevat joet ja niiden var-silla sijaitsevat vanhat satamat, he suuntasivat kulkunsa Meksikonlahteen laskevaa Mississippia kohti ja asettui-

vat uutisasukkaiksi sen haarajokien varsille. Jyrkkärin-
teiset Alleghanynselänteet kohottivat jylhiä ja kaljuja
lakeitaan taivasta kohti, uhaten erottaa uudet ja vanhat
asutusmaat toisistansa kerrassaan. Ainoastaan siellä
täällä kapea vuorensola ja moniaiden jokien likekkäin
olevat latvat olivat heikkoina liittiminä Idän ja Län-
nen välillä. Washingtonista oli sangen todenmukaista,
että asujamet vuoriselänteiden tällä ja tuolla puolen
näin ollen ennen pitkää vierautuisivat toisistansa. Oli-
vathan suuret joet mukavia rauhallisten yhdyntäin valta-
ratoja. Mutta Mississippin oli espanjalaisten hallussa;
kummapa olisi, jolleivät Lännestä uutisasukkaat pian
alkaisi tuntea viehtymystä näiden muukalaisten puoleen
— jahka vain heidän kanssaan kauppayhteyteen pääsisi-
vät. Onneksi Espanjan hallitus ei vielä sallinut ulkolais-
ten käydä kauppaa valtansa alaisissa siirtomaissa. Mutta
kauanko tuo luonnoton kielto pysyisi voimassa?

Atlantin mereen laskevien jokien latvat eivät monien
koskiensa ja putoustensa takia olleet veneellä kulettavia.
Ohio-yhtiö, josta edellä on mainittu, oli jo aikoja sitten
suunnitellut Potomac-joen perkkausta helpottaakseen
Virginian ja Marylandin kaupankäyntiä sydänmaittensa
kanssa. Sota kun syttyi, jäi tuo hanke kesken. Washing-
ton oli aina innolla kannattanut sitä. Tuomas Jefferso-
nille hän oli jo v. 1770 arvellut sen toteuttamisen sangen
tarpeelliseksi »suureksi kasvavan valtakunnan» kaupan
menestymiseen nähden. Yhä tarpeellisemmaksi hän kat-
soi sen tietysti nyt, kun sota oli onnellisesti päättynyt ja
kun Suur-Britannian valtakunnan laajenuksesta Ame-
rikassa ei enää ollut kysymys, vaan oma amerikalainen

valtakunta iki suurine varttumis-mahdollisuuksineen oli ihanana kangastuksena kohonnut hänen mieleensä. Erämaiden asuttaminen olisi kaikin tavoin edistettävä. Mutta uudet ja vanhat siirtokunnat eivät saisi missään tapauksessa joutua toisiinsa nähden kylmäkiskoiselle, saati vihamieliselle kannalle; Länsi ja Itä olisivat kaupan ja yhteisten etujen, myötätunnon ja yhtämielisyyden siteillä kytkettävät niin lujasti toisiinsa kuin mahdollista.

III. Hajaantumisen ja sekasorron oireita.

Oliko Amerikan mantereen eheytymissaate, joka pani Washingtonin sydämen sykkimään, kuinka pian toteutuva? Toteutuisiko milloinkaan? Monet merkit näyttivät viittaavan siihen, että hajaantumus oli ennemmin suurenemassa kuin vähenemässä. Ainoastaan yhteinen hätä, alakynteen joutumisen pelko taistelussa Englantia vastaan, oli pakottanut siirtomaat yhteistoimintaan, liittoon yhtymään keskenään. Mutta keskushallitukselle, kongressille, jonka tuli toimia niiden nimissä ja puolesta, ei hennottu antaa tarpeeksi suurta valtaa. Sen näet pelättiin sukeutuvan uudeksi sortovallaksi, Englannin hallitusta ehkäpä pahemmaksi. Ajateltiin: lähde sutta pakoon, tulee karhu vastaan. Senpä tähden sota olikin kiusallisen pitkäksi venynyt: ja nyt, kun vapaus oli saavutettu vihdoinkin, sama syy — varominen, että kongressin jäsenet rupeavat ehkä he vuorostaan tyranneiksi — vaikutti sen, että amerikalaisista tuntui siltä, kuin heidän kultainen vapautensa ei kyllä vain tositurvassa olisi, jos kongressille valtaa lisättäisiin.

Kongressia saamattomampaa hallitusta liekö milloinkaan ollut. Siihen kuului määräluku jäseniä, jotka koontuivat neuvottelemaan keskenään edustamiensa siirtomaiden puolesta. Nämä olivat itsenäisiä valtioita; siispä kongressin jäsenetkin niiden lähettiläitä, jotka aina, milloin joku arkaluontoinen asia oli ratkaistava, katsoivat tarpeelliseksi tiedustella edustamansa valtion mieltä, ennenkuin rohkenivat mitään päättää. Vapaudestaan arat siirtomaat eivät kongressin esityksistä useinkaan välittäneet vähääkään, olipa enemmän luultava, että kongressin valtius häytyisi lopultakin väistymään siirtomaiden valtiuden tieltä kokonaan. Oli aikoja, jolloin kongressissa ei ollut varsin kolmeakaan kymmentä jäsentä kaikkiaan, mutta semmoisenaankin se oli liian monipäinen, ansaitakseen oikean hallituksen nimeä. Se oli näet toimistaan koko kansakunnalle tiliä tekemään velvollista, vastuunalaista johtajaa vailla. Tänään se päätti niin, huomenna näin; yhtenäisyyttä, järkähtämättöntä tahtoa, kykyä johdonmukaisesti johtaa valtioalusta politiikan ristiaallokoissa puuttui. Liittokunnan jäsenet, siihen kuuluvat eri valtiot, pyrkivät mikä minikin tarkotuksen perille; kukin kulki omaa latuaan ja katsoi omaa etuaan, yhteisestä ja naapurin parhaasta piittaamatta. Myötäänsä oli riitoja siitä kenelle ne ja nekin läntiset sydänmaat oikeittain kuuluivat, missä kulkivat siirtomaiden väliset rajat. Kullakin maalla oli oma tullisääntönsä ja kauppalakinsa. Kongressi ehdotti, että sille myönnettäisiin valta säätämällä liittokunnalle yhtäläiset kauppaa ja meriliikettä koskevat lait tullisaatavilla koota täytettä tyhjään rahastoonsa, mutta surkeasti menivät nämä tämmöiset suunnitelmat myttyyn.

Rauhansopimuksen määräyksiä kongressi ei kyennyt panemaan täytäntöön; lupauksia, jotka se oli valtioiden, entisten siirtomaiden, nimissä antanut, nämä eivät tahoneet täyttää. Seuraus oli, että Englanti puolestaan ei halunnut ilman muuta panna täytäntöön moniaita rauhansopimuksen määräyksiä; alettiin jo ennustella, että entä sen onnistuu, ovelasti hyväkseen käyttäen entisten siirtomaittensa eripuraisuutta, saattaa ne valtaansa jälleen. Muutkin kansat alkoivat amerikalaisia halveksia. Ranska, Hollanti ja Espanja olivat lainailleet kongressille melkoisia rahasummia, joita se oli kykenemätön maksamaan takaisin; vaivoin velkojen korkojakaan saatiin suoritetuiksi. Sanotut ulkovallat alkoivat nekin jo pitää neuvoa saaliista, minkä korjaisivat haltuunsa, niinpiankun siirtomaiden liitto oli hajalleen mennyt eikä »Yhdysvaltoja» enää ollut olemassa.

Ei todella hajoamisen oireista ollut puutetta. Espanja oli ilmottanut myöntävänsä Yhdysvaltojen laivureille vapaan kaupankäynnin merisatamissaan Meksikonlahdessa y. m., mutta kielsi edelleen Mississipin jokisuulle pääsön Virginian ja Pohjois-Karolinan salomaiden asukailta. Nämä, kuultuaan kongressin olevan taipuisan toistaiseksi suostumaan tänlaiseen asiain järjestelyyn, panivat jyrkästi vastaan, sanoen ennemmin antautuvansa vaikkapa Englannin vallan alaisiksi jälleen, kuin myöntävänsä mokomaan heidän oikeuksiensa ja etujensa polkemiseen. Ja Uuden Englannin valtiot puolestaan uhkasivat, jos kauppasopimuksia ulkomaiden kanssa ei aikaansaataisi Lännen miesten suostumuksetta, niinkään liittokunnasta erota.

IV. Uuden valtiosäännön synty.

Washington, joka oli tullut kongressin saamattomuuden kokemaan, ei oudoksunut että voitto oli tappioksi ja häpeäksi sukeutumassa, vapaus vallattomuudeksi. Erotessaan armeijan päällikkydestä hän oli kaikille kuvernööreille lähettänyt kirjeen, »testamentinsa», tertoaen »vahvan keskushallituksen ja lujan, liitoksistaan heltiämättömän valtiosäännön» tarpeellisuuden; ilman sitä »emme ikinä oikeaksi kansakunnaksi vartu eikä Europa meitä kunnioituksella kohtele», hän sanoi. Ja kaikessa kirjevaihdossaan hän jämeästi uudestaan ja yhä uudestaan otti puheeksi heikon hallituksen haittoja. Niin suuri hänen vaikutusvaltansa oli, että kaikkialla otettiin tarkka vaari hänen sanoistansa. Ei kukaan suhtautunut yksikaikkisesti hänen huoliinsa ja toivomuksiinsa. Varsinkin entisistä upseereista ja sotilaista tuli heidän rakkaan kenraalinsa valtiollisen ohjelman innokkaita kannattajia. Mutta toinen tie oli vielä varmemmin kuin suupuhelu ja kirjevaihto viepä toivotuille perille, nimittäin kaupankäynnin ja keskusliikkeen edistämispuuha. Washingtonin toimesta yhtiö perustettiin kanavan kaivattamiseksi Potomac- ja Ohio-jokien välille ja hänen onnistui hyvään asiaan harrastuttaa Virginiaa ja Marylandia, joiden kahden maan kautta Potomac juoksi, vieläpä pitää vireillä lähimpäin naapurimaidenkin, Pennsylvanian, Delawaren, New Yorkin ja New Jersey'n mielenkiinto niiden etuja likeltä koskevaa hanketta kohtaan, varsinkin kun lisäksi oli virinnyt kysymys toisenkin kanavan kaivattamisesta, nimittäin Chesapeakenlahden ja

Delaware-joen välille. Mutta ei aikaakaan, niin selvisi, että nuo yritykset kaupankäynnin vilkastuttamiseksi todellisuudessa vaaransivat koko maakunnan etuja, siispä kaikki valtiot olivat niihin osallisiksi saatavat.

Massachusettsin kuvernööri oli samoihin aikoihin hänkin virittänyt kysymyksen kauppasiain järjestämisestä yksissä neuvoin. Espanjan vastahakoisuus sallia Mississipillä vapaa kulku ja kysymys oliko kongressilla verotusvalta ja kuinka pitkälle se oikeittain ylty tulivat siihen lisäksi. Näin ollen Virginia päätti kehottaa kaikkia valtioita lähettämään asiamiehensä Annapolisiin, siellä syyskuun ensi maanantaina 1786 pidettävään kokoukseen, neuvottelemaan keskusliikkeen edistämisestä ja siitä olisiko tarpeellista laajentaa kongressin valtuudet. Mutta Annapolisiin saapui mitättömän vähäinen joukko miehiä — ainoastaan viiden valtion valtuutetut, jonka tähden kokous täytyi jättää toisiin, Filadelfiassa pidettäväksi toukokuussa seuraavana vuonna. Mutta merkillinen lisäys tuli ohjelmaan: neuvottelujen ohella jo mainituista kysymyksistä oli uudessa kokouksessa myös tehtävä ehdotus »valtioiden tarpeita vastaavaksi valtiosäännöksi». Aleksanteri Hamilton, joka oli New Yorkin valtuutettu, rohkeni esittää sanotun ohjelmalisäyksen; hän se kutsunkin laati, jossa valtioita kehoitettiin lähettämään valtuutettunsa Filadelfian kokoukseen. Aivan nuori oli tämä kuuluisan valtiomiehen alku, 29 vuoden ikäinen vasta; oli palvellut Washingtonin armeijassa, kenraalinsa hartaimpana ihailijana ja ystävänä. Olipa myöskin niitä kaikkein ensimmäisiä, jotka jaksoivat kohota hänen yleisamerikalaiselle kannalleen. Hamilton

oli Länsi-Intiassa syntynyt ja kasvanut; senpä vuoksi ennakkoluuloinen eristäytymisen henki ei ollut hänelle veriin syöplynyt, niinkuin melkeinpä järjestään kaikille siirtomaissa ikänsä eläneille.

Luultavasti ei uuteenkaan kokoukseen olisi tarpeeksi isoa mieslukua kertynyt, jollei muutaman Shays-nimisen entisen soturin Massachusettsissa nostama kapina olisi ravistellut välinpitämätöntä kansaa hereille. Kapinoitsijat kulkivat niinkuin mikähän vihollisarmeija paikasta toiseen, ryöstäen, polttaen ja rauhallisia ihmisiä, virkamiehiä varsinkin, ahdistellen. Tarkotus ei ollut saada huonon hallituksen sijaan parempaa, vaan esivallan kukistaminen semmoisenaan, kansan vapauttaminen verojen maksusta kokonaan ja kaiken laillisen järjestyksen kumoaminen. Samanlaiset levottomuudet tekivät tuhoa Vermontissa ja New Hampshiressakin. Willitsijain joukot tosin lopulta hajotettiin ja niiden johtajat vangittiin. Mutta oltiin, merkillistä kyllä, ymmällä, miten he olivat rangaistavat; kongressikin rohkeni vain salaa ryhtyä toimiin kapinahengen estämiseksi kulovalkean tavoin ties kuin laajalle leviämästä. Kapina antoi näin ollen erinomaisen terveellisen, kouraantuntuvan opetuksen heikon hallituksen haitoista ja kuinka tuiki tarpeellinen vahva hallitus on, koska, niinkuin Washington lausui, »ilman sitä tilamme sukeutuu mitä surkeimmaksi; ei henkemme, ei vapautemme, ei oikeutemme, ei sanalla sanoen mikään, minkä omaksemme sanomme, ole enää turvassa». Senpä vuoksi nyt kaikki valtiot, Rhode Islantia lukuunottamatta, päättivätkin lähettää edustajansa Filadelfian kokoukseen.

Virginia valitsi parhaimmat miehensä, etunenässä Washingtonin. Yksityiselämään mieltyneenä ja arvellen valtiollisen uransa sodan loppuun päätyneen, hän ei ollut halukas lähtemään. Ehkä sanottaisiin hänen jotenkin onnistuneen sotilaana, pystyisikö hän silti valtiomiehen toimeen? Hän epäili, tokko Filadelfian kokous saisi enempää aikaan kuin Annapolisiinkaan, oli jo ikämies mielestänsä, luuvalo kiusasi häntä. Mutta vähänpä esteistä apua; ystävien luottamus hänen taitoonsa ja tarmonsaa ei ollut järkyttävissä ja vannoihan koko kansa hänen sanoihinsa niinkuin raamattuun. Uutta valtiosääntöä suunnittelevalla kokouksella olisi varmaankin sangen vähä arvoa, päätti se mitä hyvänsä, jollei hän siinä keskusteluja johtaisi.

Puheenjohtajaksi Washington yksimielisesti valittiinkin, päätösvaltaisen lukumäärän valtioiden edusmiehiä Filadelfian kokoukseen saavuttua. Viidettä kuukautta kestäneissä istunnoissa hän kaikissa johti keskustelut, kärsivällisenä ja harvasanaisena, niinkuin tasapuolisen puheenjohtajan tulee, puheenvuoroa käyttäen ilmaistakseen omaa mielipidettään vain yhden ainoan kerran. Moniaat hänen virginialaiset toverinsa sen sijaan, James Madison ja Edmund Randolph semminkin, käyttivät usein puheenvuoroa, taitavasti puolustaen sitä katsantokantaa, minkä tettiin olevan puheenjohtajan. Siinä työ saada ristiriidat selvitetyiksi, vastakohtat sovitetuiksi. Oli hetkiä, jolloin Washington epäili, pystyisikö kokous tekemään suotuisia päätöksiä, jopa kerran »melkein toivotonna» katuikin, että oli koko hommaan ryhtynyt. Mutta hän koki toivoa siinäkin, missä ei enää yhtään

toivonkipinää näkynyt, sitkeän itsepintaisilla sovittelulla yhteisiin päätöksiin kooten ja keskittäen nuo eri edut ja harrastukset.

Syyskuun 17 p. 1787 tuli ikimuistettavaksi päiväksi Yhdysvaltojen historiassa; tällöin näet kirjottivat Filadelfian kokouksessa olleet kaikki, paitsi kolme, nimensä laatimansa uuden valtiosääntöehdotuksen alle, minkä mukaan siirtomaat lakkasivat olemasta itsenäisiä valtioita ulkomaihin ja muutamissa tärkeissä suhteissa toisiinsa nähden, jättäen valtansa »Yhdysvaltojen kongressille», s.o. asianomaisten lakia säätävien kokouksien valitsemalle senaatille ja kansan valitsemalle eduskunnalle. Tälle yhteis- eli keskushallitukselle, jonka etunään oli valittava, neljäksi vuodeksi kerrallaan, presidentti, antoi uusi valtiosääntö m. m. vallan verojen, tulliy. m. -maksujen kanton ja rahanlyöntiin. Yksin sillä oli oleva oikeus tehdä ulkovaltojen kanssa sopimuksia, julistaa sota niitä vastaan ja varustaa kansaa aseilla. Sen olisi myös ratkaistava kaikki liittovaltioiden keskenäiset riidat.

Puheitten mukaan, lieneekö perää, Washington olisi, seisoessaan kokoushuoneen pöydän edessä kynä kädessä, lausunut, että jos ehdotus hylätään, seuraavaa valtiosääntöä ei enää kirjoitetaakaan kynällä ja musteella, vaan miekoin ja verin. Varma on, että hän piti ehdotusta, jospa ei kaikin puolin niin oivallisena kuin hän itse olisi suonut, kuitenkin parhaimpana, mikä silloisissa oloissa oli saatavissa. Julkista yllyttelyä hän ei harjottanut, mutta kirjeissään, joista hänen ystävänsä jäljennöksiä levittivät, hän hartaasti suositteli uutta valtiosääntöä asianomaisten

valtioiden hyväksyttäväksi. Jos se hylätään, hän arveli, on seurauksena Yhdysvaltojen hajoaminen liitoksistaan; kolmatta mahdollisuutta ei ole. Näytti kauan sangen epävarmalta, kummalle puolelle Virginia oli kallistuva, uudistuksen vastustajien vai puoltajien puolelle; tämän valtion itsenäisyyden menetyksen pelosta m. m. Patrick Henry, Rikhard Henry Lee ja Yrjö Mason vetivät vastakynttä. Lopulta kuitenkin, Washingtonin suureksi mielihyväksi, puoltajain puoli pääsi voitolle. Osaksi se oli Aleksanteri Hamiltonin, James Madisonin ja John Jayn ansiota, jotka kirjotuksillaan Federalist-nimisessä kirjesarjassa selvittivät uuden valtiosäännön merkitystä ja suuria etuja, osaksi myös Washingtonin ansiota; siksi suuri hänen mieskohtainen vaikutusvaltansa oli. Ja hyvin luultava on, että koko hanke olisi mennyt myttyyn, jos ei Virginia olisi siihen suostunut.

Kuka Yhdysvaltojen presidentiksi? Se ensi kysymys niinpiankuin lainvoiman saaneen uuden valtiosäännön mukaan uusi hallitus oli astuva vanhan tilalle. Yrjö Washington tietenkin, vastaus kajahti joka suunnalta; »jos ken hyvänsä toinen valittaisiin, olisi niinkuin kruunnattaisiin alamainen, vaikka kuningas seisoo vieressä». Mutta Washingtonpa ei ollut halukkaampi presidentiksi rupeamaan kuin tuonnottain Filadelfiaan valtiosääntöehdotuksen tekoon lähtemään. Hänkö niin iki tärkeään virkaan, hänkö jaksaisi kantaa hartioillaan hallitustaa-kan huolineen? Siihen vastattiin hänelle suunnille näin: kun pystyitte valtiosäännön tekoon, kai pystyitte saman valtiosäännön mukaan hallitsemaankin, ja jos teidät

pyydetään siihen, niin kai olette velvollinen pyyntöä noudattamaankin.

Eikähän tuo perätöntä puhetta ollut; joka on auraan tarttunut, älköön taakseen katsoko. Sen Washington oivalsi, eikä turhaan hänen velvollisuudentuntoonsa vedottu.

X luku.

Presidenttinä.

I. Virkaanvihkiäiset.

»Jätin Mount Vernonille, yksityiselämälleni ja onnelliselle kodilleni hyvästit lähteäkseni New Yorkiin sanomattoman huolellisin, haikein ja tuskaisin mielin», presidentiksi valittu Washington kirjotti päiväkirjaansa. Velvollisuus ei ollut koskaan tuntunut hänestä niin raskaalta. Toisenlaisille tunteille sykähtelivät sydämet kansan keskuudessa. Lieneekö ketään valtaistuimelle noussutta kuningasta vilpittömämmän ilon ja suosion ilmauksilla tervehditty kuin tätä ujoa, vastoin tahtoaan korkeimmille kunniankukkuloille kohotettua miestä. Tien varrelle, jota hän kulki, tulvaili väkeä läheltä ja kaukaa, ei tyhjistä uteliaisuudesta, vaan helläin tunteitten liikkuttamana ilmaisemaan hyvää mieltään siitä, että hallituksen ohjat olivat joutuneet taatusti isänmaallisen, yhteistä parasta ymmärtävän ja taitavan miehen käsiin. Miehet pitivät kekkereitä ja toimeenpanivat sotaväennäyttämyksiä suositun sankarin kunniaksi ja naisväki

innostui riipottelemaan ruusuja hänen tielleen. Oli ilmeistä, että teeskentelemätön, ihmisten sisimmässä pulpahteleva rakkaus pani mielet värjäjämaan. Ei kumma, että Washingtonkin heltyi; kyynelten nähtiin vierähtävän hänen silmiinsä. »Minua saattoi epäluku veneitä, täynnä väkeä, laivojen mastoissa liehui lippuja, tykit paukkuvat ja kansa remahti eläköönhuutoihin — tämä kaikki nosti sekanaisia ilon ja tuskan tunteita kuohuilemaan sydämessäni», hän kirjotti päiväkirjaansa, saavuttuaan New Yorkiin, jossa ilo oli ylimmilleen noussut. Kansa luotti häneen, toivoi hänen saavan ties mitä suuremmoista aikaan, siitä riemu. Mutta hän varoi päivän tulevan, jolloin yleinen mielipide tekee täyskäännöksen ja hän saa kuulla vihaisia soimuksia suopeitten eläköönhuutojen sijasta.

Huhtikuun 30 p:nä (1789) oli presidentin virkaanvihkiäiset. Vannottuaan virkavalansa Washington tervehti senaatin istuntohuoneeseen kokoontuneita kongressin jäseniä puheella, jossa heidän isänmaanrakkauteensa vedoten lausui: »Teidän asianne on vapauden pyhän tulen vireillä pitäminen; mikä on oleva tasavaltalaisen hallitusmuodon kohtalo, huomataan lopultakin siitä, kestääkö se Amerikan kansan käsiin uskottuna koetuksen.» Suuri kansa on ensi kerran ihmiskunnan historiassa, hän lisäsi, antanut itselleen uuden valtiosäännön tyynten neuvottelujen ja vapaaehtoisten myönnytysten jälkeen, vuodattamatta yhtään kyyneltä tahi verenpisaraa. Näin lausuessaan Washington epäilemättä ajatteli uudesta hallituksesta pääasiallisesti, hänestä itsestään etusijassa, riippuvan toteutuuko toivo, että tasavalta »kestää ko-

tuksen». Ja tuo, että toivo kukaties pettää, pudistutti hänen hermojaan; paperi, josta hän luki sanottavansa, heilahteli hänen kädessään ja hänen äänensä vavahteli liikutuksesta.

Ei niin, että valtioasiat olivat hänelle enää aivan outoja. Armeijan päällikkönä ja yksityisenä kansalaisena hän oli sängen usein koettanut saada ja todella paljon saanutkin aikaan siinä, missä hallitus oli laiminlyönyt selvät velvollisuutensa. Kuitenkin vain tilapäisesti, olosuhteitten pakosta; vasta nyt hän tuli virkansa puolesta velvolliseksi kokonaan antautumaan politiikan palvelukseen. Osaisiko hän selviytyä tielle nousevista vaikeuksista, hän kysyi itseltään, uskaltamatta antaa myöntävää vastausta. Mutta kävi miten kävi, niin kannatti hänestä kaikessa tapauksessa pyrkiä kykeneväksi noihin iki tärkeihin tehtäviin, nähdä vaivaa ja voimansa takaa yrittää. Taitoonsa hän ei luottanut, mutta hyvään tahtoonsa kyllä; ei totisesti epäilyt siinä suhteessa hänen varmuuttaan raukaissut.

II. Alustelevia toimenpiteitä.

Edellinen keskushallitus oli lopulta joutunut pilkan esineeksi, heikkoutensa tähden. Uuden hallituksen tuli siis olla lujan, sillä tuli olla keinoja, millä taivuttaa kaikki lainkuuliaisuuteen. Mutta kysymys ei ollut ainoastaan sen vallasta ja oikeuksista, vaan ennen kaikkea siitä, miten se arvokkaalla politiikallaan pystyisi ansaitsemaan kansan, semminkin kansan valistuneimman osan, kunnioituksen ja luottamuksen; »seosta vakavamieli-

syöttä, varovaisuutta ja sovinnollisuutta» Washington suositteli. Siitäkin hän oli alun pitäen selvillä, että uuden hallituksen tulisi koettaa hillitä siirtomaalaisille ominaista eristäytymishalua nostattamalla heissä harras pyrkimys sulautua eheäksi, yhteytensä tuntevaksi kansakunnaksi. Niin uusi oli kansallisen eheytyksen aate, etteivät siihen olleet tiettävästi vielä muut innostuneet kuin Washington itse ja pari hänen ystävänsä, Hamilton ja Madison.

Mille kannalle kansa oli asettuva hallitukseen nähden, riippui tietysti sängen monesta asianhaarasta, mieskohtaisistakin seikoista, varsinkin presidentin käytöksestä. Kysymyksen siitä, kuinka laajan hänen seurustelupiirinsä tuli olla, Washington ratkaisi siten, että määrätunnilla tiistaisin laske vieraita puheilleen, jota paitsi hänen puolisollaan, Martta-rouvalla, oli vastaanottotunti perjantaisin; myös päivällisille Washington kutsui kerta viikossa virkamiehiä, etevii ulkomaalaisia y. m. Mutta itse hän ei käynyt vieraisissa. Kansan palvelijana hän ei tahtonut eellä yksinään, olla päästämättä ketään luokseen. Mutta toiselta puolen karteskeli tungskelevaa tuttavallisuutta; kaiken kansan tuli tuta, että presidentin arvoa ei saa halveksua ja että hän oli maan virkamiesten joukossa ylimmällä sijalla.

Washington oli alun pitäen arka hallituksen arvosta. Kun Ranskan lähettiläs, kreivi de Moustir, pitäen Amerikkaa muka Ranskan suojattina, vaati oikeuden saadakseen mieskohtaisesti presidentille itselleen esittää diplomaattiset asiansa, tämä kieltäytyi siihen suostumasta, huomauttaen että vaikka kohta Yhdysvaltojen ja Rans-

kan välit olivat mitä parhaimmat, ei amerikalaisen myötätunto Ranskaa kohtaan silti tiennyt oman arvon unhotusta ja orjistelua; Ranskan lähettilään tuli lähestyä Yhdysvaltojen presidenttiä samalla tavalla kuin muidenkin valtojen, asianomaisen ministeriön kautta.

Toistaiseksi, siksi kunnes kongressi oli lopettanut työnsä käsitellessään hallituksen järjestelyä ja presidentti ehtinyt uudet ministerit nimittää, vanhan hallituksen ministerit toimivat entiseen tapansa: Tätä moniaita kuukausia kestävä loma Washington käytti hyväkseen. Hän näet vaati v:n 1783 rauhanteosta saakka vanhan hallituksen ministeriöissä karttuneet asiapaperit nähtäväkseen. Niitä lueskellen ja lukuisia muistiinpanoja tehden hän perehtyi toiseen hallinnonhaaraan toisensa perästä; ei aikaakaan, niin hän oli selvillä koko valtiokoneistosta rakenteineen, hoitotapoineen. Paremmin kuin kukaan muu hän nyt tiesi, mitkä kysymykset hallitus oli edeltäjältään perinyt ja millä tavoin ne olivat ratkaistavat. Ministeriensä neuvoja hän aina tahtoi kuulla; mutta valtioaluksen peräsiintä he eivät voisi nykäistä hänen käsistään; päätökset hän kykeni itse tekemään. —

III. Ministerien y. m. virkamiesten valinta.

Syyskuussa (1789) kongressi oli työnsä päättänyt ja Washington neuvonantajansa valinnut: Aleksanteri Hamiltonin raha-, Henry Knoxin sota- ja Tuomas Jeffersonin ulkoministeriksi sekä Edmund Randolphin yliprokuuraattoriksi. Entinen hallitus oli, kykenemätönnä velkojansa maksamaan, joutunut huonoon huutoon. Oliko

uusi hallitus, jolle ei ollut vanhalta muuta periytynyt kuin velkataakka, voittava suurempaa luottamusta, omassa maassa ja ulkomailla, riippui etusijassa rahaministerin taidosta ja tarmosta. Vaikka Hamilton oli sangen nuori vielä ja valtiontalouden hoidossa kokematon, ei Washington epäröinyt nimittää häntä tuohon tärkeään virkaan, koskapa, oltuaan jo kauan hänen ystävänsä, hyvin tunsi hänen luonteensa ja lahjansa, olisipa rohjennut uskoa hänelle minkä tehtävän hyvänsä, mihin hän vain itse luuli kykenevänsä, semminkin siitä asti kun hän »Federalistissa» uutta valtiosääntöä puoltaessaan oli osotautunut ihmeteltävän nerokkaaksi ja kaukosilmäiseksi valtiomieheksi. Knox, sotaministerinä jo ollut edellisen hallituksen aikana nelisen vuotta, oli hänkin Washingtonin likeisimpiä ystäviä. Jeffersonilla oli arkaluontoisissa kansainvälisissä kysymyksissä monivuotinen kokemus. Ministeriksi nimitys tapasi hänet Parisissa, jossa hän silloin toimitti Yhdysvaltojen lähettilään virkaa. Yliprokuraatoriksi nimitetty Randolph, Virginiasta kotoisin niinkuin Jeffersonkin, kuului perheeseen, minkä jäsenet olivat melkeinpä ylimuistoisista ajoista olleet lakimiehiä. Jefferson oli 46 vuoden iässä. Muut kolme ministeriä olivat sangen nuorta väkeä, Hamilton vain 32, Randolph 36 ja Knox 39 v:n vanha. Hokema »nuoruus ja hulluus» ei tässä pitänyt paikkaansa; niinkuin Napoleon, nerostaan kuulu, osasi marsalkkansa valita, Washingtoninkin valtiomiehen silmä keksi, kutka pystyivät hänelle viisaimmat neuvot antamaan.

Liittovaltioiden keskinäisiä riitoja ratkaisemaan perustetun ylioikeuden (Supreme Courtin) jäseniksi rupea-

maan onnistui Washingtonin taivuttaa maan etevimpiä, kunnianarvoisimpia lainoppineita. Puheenjohtajaksi tuli John Jay New Yorkista. Muut olivat mikä mistäkin liittovaltiosta. Pienempiinkin valtiiovirkoihin presidentti koki saada taatusti kyvykkäitä, kunnon miehiä; sopivina hän piti vain niitä, jotka olivat uudelle valtiosäännölle suosiollisia ja kautta maan hyvässä maineessa.

IV. Raha-asiain järjestely.

Syksympänä v. 1789 Washington läksi nelisen viikkoa kestäväälle kiertomatalle itäisiin liittovaltioihin, läsnäolollaan kaiken kansan mieleen terottaakseen, että uusi yhteishallitus oli nyt todella olemassa, ja päästäkseen selville, oliko sillä kannatusta. Iki innostuneesti häntä tervehdittiin kaikkialla; oli ilmeistä, että hän presidenttinä sai osakseen saman kansansuosion kuin minkä kenraalina oli saanut.

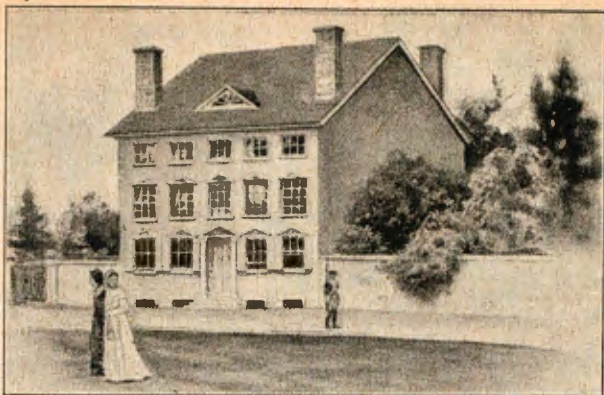
Ei ollut ketään niin ovelaa keksimään keinoja hallituksen vahvistamiseen kuin rahaministeri. Hänelle oli selvinyt, että sillä oli kaikkein hartaimmat ja taatuimmat suosijansa maan liikemiesten keskuudessa. Eikä syyttä; olihan Washingtonin toimesta kaupankäynnin ja keskusliikkeen vilkastumiseen jo tuntuvia parannuksia saatu. Voitiin siis toivoa hallituksen, jonka johto oli uskottu hänelle, ryhtyvän uusiin, ehkä yhä tehokkaampiinkin toimiin aineellisen vaurauden edistämiseksi — minkä kouraantuntuva, kaikkein ymmärrettävä, yleistä etua vaarantava politiikka tuottaisi hallitukselle yhä laajempain kansankerrosten kannatuksen, sen tuen, jota se etsi ja

Yhdysvaltojen ensimmäisen presidentin asunto NewYorkissa.

minkä se tarvitsi. Mielellä hyvällä Washington suostui Hamiltonin nerokkaiisiin suunnitelmiin. Ne sopuisasti sointuivat hänen katsantokantaansa.

Jotta lopultakin päästäisiin raha-asiaiden kiusallisesta sekavuudesta kerrassaan selville, Hamilton esitti kongressille, että Yhdysvaltojen hallitus ryhtyisi asianomaisiin toimiin ja sitoutuksi suorittamaan järjestään kaikki edellisen keskushallituksen tekemät velat, niin ulkomaiset kuin kotimaisetkin, vieläpä ottaisi vastatakseen liittovaltioidenkin, entisten siirtomaiden, vapaussodan takia tekemistä veloista. Kongressi suostui ulkomaisen velan suorittamiseen tinkimättä. Kotimaiseen nähden sukeusi vilkas keskustelu, päättyen kuitenkin pian niin että rahaministerin sitäkin koskeva ehdotus hyväksyttiin. Mutta ehdotus, että keskushallitus ottaisi vastatakseen valtioidenkin veloista, nosti tavattoman mielenkuohon; toiset kongressin jäsenet innokkaasti sitä puolsivat, toiset kivenkovaan vastustivat. Vastustajat —

Washingtonin talo Filadelfiassa.

useimmat etelävaltioiden edustajat — pelkäsivät keskushallituksen paisuvan ylöns mahtavaksi, liittovaltioiden holhoojaksi. Toinenkin kysymys kuohutti mielet: missä tulee kongressin kokoontua, mikä presidentin asuntopaikaksi? Pääkaupungin tulee olla Potomac-joen varrella, ei muualla missään tapauksessa, Etelän miehet inttivät. Väittelyt yltyivät sangen kiihkeiksi; jopa oli niitä, jotka uhkasivat erota koko kongressista ja mieluummin ryhtyä toimiin keskushallituksen hajottamiseksi kuin luopua kannastaan. Ties miten olisi käynyt, jollei olisi — Hamiltonin ja Jeffersonin yllytyksestä — tehty vaihtokauppaa: moniaat Etelän miehet lupasivat näet kongressissa äänestettäissä asiasta puoltaa Pohjan miesten mielituumaa, valtioiden velkataakkojen vyöryttämistä keskushallituksen hartioille, ehdolla että nämä puolestaan kannattavat heidän mielipidettään pääkau-

punki-kysymykseen nähden. Riita ratkesi nyt yleiseksi hämmästykseksi pikemmin kuin kukaan oli arvannut ja, mikä paras, siten että kumpikin puoli saattoi olla loppupäätökseen kutakuinkin tyytyväinen. Hamilton oli suoriutunut voittajana taistelusta. Washington varsinkin oli hyvillään; kohtuullista oli hänenkin mielestään, että yhteinen hallitus suorittaa yhteisen asian tähden tehdyt velat ja, mikä ilahuttavinta, liittovaltiot olivat nyt uudella vankalla vanteella vyötetyt toisiaan likemmäs, kansallisen eheytyksen toivo oli toteutumistaan lähempänä kuin ennen.

Vaikka Jefferson ja Hamilton olivat velkojen-suoritusasiassa toimineet yksissä neuvoissa, ei sopu heidän välillään kestänyt kauan. Harvoin onkaan kaksi miestä luonteeltaan ja mielipiteiltään ollut erilaisempaa. Hamilton oli avomielinen, kujeeton ja miehuullinen, menen suoraan päämääräänsä kohti. Jefferson sitä vastaan oli umpimielinen, viekas, liukas, julkista vastarintaa karteskeleva ja ahne ansoja virittämään. Kovin hänen kävi kateeksi, kun hänelle selvisi, että 14 vuotta häntä nuorempi virkatoveri oli päässyt ministeristön ja kongressin johtajaksi. Hamilton, joka sotavuosina oli ollut Washingtonin adjutanttina, tiesi kokemuksesta, millä tavalla senlainen esimies oli palveltava; hän ei hetkeksikään päästä ohjaksia käsistään; hänen luottamuksensa on saatavissa vain, milloin hän tulee itse vakuutetuksi siitä, että hänelle on annettu todellakin hyvät neuvot. Hamiltonin politiikka oli saavuttanut suuremman menestyksen syystä, että Washington sitä kannatti. Vasta kovin myöhään Jefferson älysi, että johtavaan asemaan on

mahdollista kohota vain voittamalla presidentti eikä ministeristön enemmistöä puolelleen. Washington tosin tiedusteli jokaisessa suurmerkityksellisessä asiassa ministerien mieltä, mutta muuta neuvoa hän ei noudattanut kuin sitä, minkä tunnollisen ja tarkan harkinnan jälkeen oli hyväksynyt.

Hamiltonin nostamasta kysymyksestä valtiopankin perustamisesta sukeusi myös vilkas keskustelu. Oli näet niitä, jotka väittivät, että valtiosääntö ei myönnä kongressille valtaa perustaa pankkia. Kun kongressin hyväksymä lakiehdotus oli lähetetty presidentin vahvistettavaksi, tämä laski sitä vastaan lausutut väitteet terävän arvostelun alaisiksi; maan perustuslakia, jota koko kansan, etunenässä hallituksen, tuli pyhänä pitää, hän ei missään tapauksessa tahtonut rikkoa. Pyysi Jeffersonia ja Randolphia, jotka molemmat olivat lakiehdotuksen vastustajia, antamaan siitä lausuntonsa, ja vasta kun Hamilton oli osottanut, että kongressilla oli itseltään ymmärrettävä valta perustaa pankki, jos se katsoi sen tarpeelliseksi, vaikkakaan valtiosäännössä ei nimenomaan siitä mainittu, Washington vahvisti kongressin päätöksen.

V. Ranskan vallankumouksen suosinta.

Ulkopolitiikka piti yleisöä vieläkin suuremman jännityksen vallassa kuin kylläkin tärkeät kotoiset asiat. Yhdysvaltain uuden hallituksen syntymävuonna puhkesi Ranskan vallankumous, jossa julmat riidat kiihkosivat ja verta vuoti tulvanaan; vuosisatojen kuluessa syvälle

juurtuneet vääryydet olivat tuossa tuokiassa korjattavat, »vapaus, veljeys ja tasa-arvoisuus» valtaan saatettavat. Nousseut rajuilma ryöpytti hyökyaaltonsa kautta mailman; kaikkialla kävivät mielet korkeissa kuohuissa. Amerikalaisilla semminkin oli kovin herkkä sydän »vapaudenaatteille», »ihmisoikeuksille». Eikähän kummaakaan; heistä tuntui että sama henki, joka nyt niin valtavasti ranskalaisia viehätti, oli särkenyt heidän kahleensa, nostanut kansan valtaan ja antanut sille mieluisan hallituksen. Ja kiitollisuuden velka oli tietysti maksettava; Amerikan tuli vuorostaan auttaa Ranskaa taistelussa vapauden puolesta. Suottako Lafayette, kun aseisiin käynyt kansa oli Parisin vankilan muurit maahan jaottanut, lähetti tuon linnan portinavaimen Washingtonille.

Washingtonia ei kuitenkaan Ranskan vallankumous alun pitäenkään viehättänyt, ennenmin tympäytti. »Vaikka Ranskan kansa on ensimmäisestä taudinpuuskasta suoriutunut voittajana, pelkään monen vastuksen nousevan sen tielle, ennenkuin se on päässyt toivotuille perille», hän lausui, ennustaen, että veristen mylläkkäin sarja oli päättyvä taantumukseen, entistä tyllympään sortovaltaan. Yhdysvaltojen, joille vapaussota tuotti suuren velkataakan ja jotka vielä olivat »taudista toipuvan tilassa», tulisi kaiken mokomin pysyä Europan valtojen riidoista visusti erillään, rupeamatta paremmin lampaan kuin sudenkaan puolelle. »Jos maamme väkiluku lisääntyy ja varallisuus kasvaa niin rutosti, kuin on syytä toivoa, sekä siihenkin nähden, että olemme noista toisiaan vastaan taistelevista valtakunnista sangen etäällä, niin onpa luultava, että jo 20-vuotisen rauhan perästä

pystymme pitämään puoliamme, oikeaa asiaa ajaessamme, vaikkapa vihollisemme olisivat mailman mahtavimpia.»

Washingtonin silmissä häämötti Yhdysvaltojen nopea nousu, niiden vartunta suurvaltojen veroisiksi, ja hän teki voitavansa nostattaakseen aikalaisissaan lujan luottamuksen tulevaisuuteen. Syystäpä onkin sanottu häntä »ensimmäiseksi amerikalaiseksi»; kaikki hänen ympäristönsään, pari tahi kolme miestä lukuunottamatta, olivat vielä koko katsannoltaan »siirtomaalaisia», pitäen Amerikkaa ennemmin jonakin europalaisena maakuntana kuin itsenäisenä valtakuntana. Eikä kummakaan; olivathan siirtomaat kaiken aikaa olleet Europan valtojen välisissä sodissa osallisia, suurpolitiikan sokkeloihin sotkeuneita, ja olihan Englannilla, Ranskalla, Espanjalla vielä vapausodan jälkeenkin isoja maa-alueita Pohjois-Amerikassa.

Ranskan vallankumousta suosivan mielenlaadun vallitessa Washington oli vaikeassa asemassa. Onneksi alkoi osalle yleisöä vähitellen selvitä, että Parisin tapaukset olivat omanlaisensa. Amerikassa olivat kokeneet, vaakaat valtiomiehet vallankumouksen toimeenpanneet, mutta Ranskassa ennemmin intohimoja kutkuttelevat filosofit ja rahvaanvillitsijät. Europasta saapuneet laivat toivat joka päivä sanomia, jotka olivat omiaan laimentamaan ranskalaisrakkautta. Mutta alussa aniharva rohkeni ilmaista mielenmuutostaan. Ranskan suosiminen oli muodissa ja isänmaan petturiksi olisi leimattu jokainen, joka ei karjaissut kurkuntäydeltä: eläköön vallankumous. Vasta kun Parisin joutoväki oli ryöstänyt kuninkaallisen palatsin puhtaaksi, kuningas itse pantu

maankavalluksesta kanteenalaiseksi ja lopulta mestattu, järjenusko julistettu valtionuskonnoksi, sai kumousylystelyjen ohella kuulla kauhtumuksia ja paheksumisiakin. Mutta niinkin ollen Washingtonin tuli varovasti elää ja olla, jotteivät vain innostelijat saisi aiheutta soimaamaan häntä Yhdysvaltojen entiselle liittolaiselle ja »ihmisoi-keuksille» penseäksi.

VI. Puolueettomuudenjulistus.

Mielenilmauksille herkkätuntoinen Washington toivoi ennen kaikkea saavansa politiikalleen kansan kannatuksen. Ja sängen laajoissa piireissä oltiinkin kaikesta sydämestä sille suosiollisia. Presidentin vaalissa oli oltu aivan yksituumaisia ja näytti alussa siltä kuin hallituksen ei olisi tarvinnut mihinkään puolueeseen nojautua, puolueet kun olivat laanneet olemasta, uuden valtiosäännön saatua lainvoiman. Pian alkoi kuitenkin uutta puoluejakoa ennustelevia oireita nousta oraalle, joita Washingtonin terävä silmä heti erotti, ilmaantui niitä missä hyvänsä: sanomien palstoilla ja lentolehtisissä tahi kongressin keskusteluissa tahi — itse hallituksenjäsenten keskinäisissä väleissä. Jefferson, Hamiltonille kateellinen, katui kovasti, että oli äkkinäisyydessään liittovaltioiden velkaasiassa saattanut rahaministerin suunnitelman voittoon, ja valtiopankin perustamiskysymyksessä hän oli niinkään, kuten jo tiedämme, voimiensa takaa kokenut vetää vastakynnä. Parisin ilmassa haihattelevat vapaudenaatteet olivat väkevästi viehättäneet entistä lähettilästä, Hamiltonin ystävineen suhtautuessa niihin

hänen mielestään liian arvostelevasti ja karsaasti. Turhaan koetti Washington sovittaa yhä kireämmiksi käyneitä välejä. Jefferson syytti Hamiltonia »ylimyksellisistä», jopa »monarkisistakin» pyrinnoista ja hallituksen valta oli hänen arvataksensa paisumaisillaan ylön suureksi, yksityisten kansalaisten vapautta ja liittovaltioiden itsenäisyyttä uhkaavaksi.

Nouseva n. s. »demokraattinen» puolue oli kuitenkin vielä kovin heikko ja järjestymätön. Siihen katsoen Jefferson, vaikka tiesi Washingtonin olevan samaa mieltä kuin Hamilton, ei asettunut — ei julkisesti kumminkaan — vihamieliselle kannalle itse presidenttiin nähden; jopa kehotti hengenheimolaisiaan uudessa presidentinvaalissa (maaliskuussa 1793) antamaan äänensä Washingtonille, joka yhtä yksimielisesti presidentiksi nyt valittiinkin kuin ensi kerralla.

Alkuaan Washington oli aikonut jäädä vastuunalaiseen virkaansa vain neljäksi vuodeksi, mutta näytti siltä kuin hän ei olisi tällä erää ollut aivan haluton jäämään siihen, syystä siitä arvatenkin, että hän ei ollut ehtinyt tehtäviä, joihin oli ryhtynyt, vielä suorittaa loppuun. Hän tahtoi ennen kaikkea tehdä voitavansa varjellakseen Amerikkaa Ranskassa riehuvalta hävittävältä tulelta, joka uhkasi kääriä koko mailman liekkeihinsä. Tosin hän oivalsi hyvin, että ranskalais-vapaamielisyyden nimenomaiseksi puoluetunnukseksi ottaneet amerikalaiset saisivat vettä myllyynsä syyttäessään hallitusta vallanhimosta ja vapauden vihaamisesta, jos tämä ei suhtautuisi Ranskaan myötätuntoisesti. Mutta sepä ei säikäyttänyt häntä. Sillä hän uskoi sen, mikä on oi-

keata, lopulta vievän kaikista vastuksista voiton ja koko kansan keräytyvän sen lipun ympärille, mihin järkevät ja vilpittömät turvautuvat, jahka se vain korkealle nostetaan, kaikkien nähtäväksi. Siispä hän, saatuaan huhtikuussa 1793 sanoman sodan puhkeamisesta Ranskan ja Englannin välillä, paikalla ryhtyi toimiin Yhdysvaltain puolueettomuuden-julistuksen antamisesta, niin tiukan ja selvän, ettei kukaan voinut väärin ymmärtää sitä. »Tämän maan tulee kaikin sen vallassa olevin keinoin estää kansalaisia rupeamasta toisen tai toisen sotaikäyväen vallan puolelle», hän selvitti.

Ei aikaakaan, niin jo pantiin hallitus kovalle koetukselle. Ranskan tasavallan Yhdysvaltoihin lähettiläkkeeseen nimittämänä vasta 20 vuoden ikäinen nuorukainen, Genet nimeltään, rupesi heti Charlestoniin saavuttuaan ja ennenkuin oli edes presidentille esittänyt itseään, kaapparilaivoja varustelemaan, aivan kuin jos Yhdysvallat olisivat olleet Ranskan vallanalaiset. Hän käyttäytyi kuin mikähän ulkomailta kotiutunut ruhtinas ja kansa piti kaikkialla kekkereitä hänen kunniakseen. Riemuhumusta hurmautuneena hän kävi yhä häikäilemättömämmäksi, — asiamiehillään värväytti sotaväkeäkin muka vallottaakseen Floridan ja New Orleansin Espanjalta . . . Varovaisella ja kylmäverisillä toimillaan onnistui Washingtonin tehdä tyhjäksi nämä typerän-röyhkeät vehkeet. Amerikan satamissa tavattuja kaapparilaivoja otettiin takavarikkoon, anastettujen laivojen myynti kiellettiin ja anastajia vastaan nostettiin kanne. Sekä sanoin että teoin saatiin Englannin lähettiläs tyyntymään. Ja Yhdysvaltain armeija hankkiutui sotaretkelle

saattaakseen turhaksi Genetin hurjan aikomuksen kiehtoa ne sotaan Espanjaakin vastaan.

Uusia rettelöitä oli kuitenkin tulossa. Washingtonin mentyä Mount Vernoniin, nauttiakseen hetkisenkään hiljaisuutta ja lepoa, ilmestyi arvaamatta muuan ranskalaisen anastama priki, »Little Sarah» nimeltään, Filadelfian satamaan ottaakseen aseita ja muonavaroja lastikseen. Ministerit vetivät eri köyttä; Knox ja Hamilton, joilla, samoin kuin presidentillä itsellään, oli ainoana silmämääränä Yhdysvaltain kunnia ja arvo, olivat äisään ja tahtoivat ammuttaa laivan upoksiin, mutta Jefferson, joka liiaksi muisti Ranskaa, salli sen lähteä merelle rosvoretkilleen. Washington oli kirjottanut hänelle: »Rankaisuttako Ranskan tasavallan lähettiläs saa rikkoo Yhdysvaltojen puolueettomuutta, jopa uhata presidentistä vedota kansaan? Mitä maailma ajatteleekaan moisesta käytöksestä?» Ja nyt kärsivällisyyden malja olikin ylön täysi; Ranskaa kohteliaasti, mutta vakaasti vääditettiin kuta pikemmin sitä parempi kutsumaan Genet takaisin ja vihdoin nimitettiin toinen mies hänen tilalleen. Onneksi tapahtui sen ohessa yleisön mielipiteessä käänne. Ranskalaiskiihkon sokaisemana ei ollut lopultakaan koko kansa, niinkuin räyhääjien suuresta huudosta olisi saattanut uskoa. Hallituksen politiikan kannattajien joukko oli kasvamaan päin; se käsitys vakaantui näet ja tuli yleisemmäksi, että Genet oli saavuttanut mielettömyyden ja röyhkeyden huipun. Jefferson, jonka ystävät, äkäisesti hyökätessään kongressissa Hamiltonin kimppuun, joutuivat häviöön, katsoi parhaaksi erota ministerinvirastaan. Washingtonin voitto oli täydellinen.

VII. »Jayn sopimus».

Ranskaan nähden oli selviydytty jotenkin. Mutta toiseltakin taholta nousi vastuksia. Englannin hallitus ei näet, kumma kyllä, tehnyt voitavaansa helpottaakseen Washingtonin työtä, hänen koettaessaan rauhaa rakentaa; näytti päinvastoin siltä kuin se, luottaen Yhdysvaltain heikkouteen, olisi tahtonut pakottaa ne sotaan. Hoettiin, että englantilaiset yllyttivät, niinkuin aikoinaan ranskalaiset olivat tehneet, intianeja hyökkäämään rajalaisten kimppuun, ja marraskuussa 1793 annettiin käsky, että laivat, jotka kulettivat Länsi-Intiassa olevien, Ranskan vallan alaisten saarien tuotteita tahi veivät sinne ruokatavaraa, olivat takavarikkoon otettavat. Ennestäänkin, vapaussodan ajoilta, oltiin Amerikassa Englannille yrmeitä; nyt moinen kaupalle tähdätty isku taas paisutti mielet. Kongressissa haudottiin kosta ja sota olisi varmaankin alkanut, jollei Washington olisi puuttanut asiaan, — lähettänyt näet John Jayn, Yhdysvaltain ylioikeuden presidentin, Lontooseen vasite sovittamaan riitaisia välejä.

Jayn matkan päätöstä odotettaissa saatiin nähdä todistus uuden hallituksen kyvystä saattaa tahtonsa voitolle. Kongressi oli Hamiltonin ehdotuksesta säätänyt viinanpolttoveron. Monissa paikoin, läntisillä salomailla varsinkin, tämä vero synnytti tyytymättömyyttä. Liittovaltioidenkaan laeille ei oltu aina oltu hyvinkään kuuliaisia; tästäkö puolin pitäisi taipua kongressinkin säätämiä kehoja lakeja noudattamaan! Kiukuspäissään Lännen äkimykset »lynkkasivat», s. o. tervasivat ja höy-

hentivät veronkantajia ja tekivät tenän järjestyksen ylläpitäjille; asetettuja miehiä keräytyi tuhansittain tekemään vastarintaa. Näin ollen mikäpä muu tuli Washingtonille neuvoksi lopulta kuin armeijan lähettäminen kukistamaan kapina. Mutta »viinasodassa» ei vuodatettu yhtään veripisaratakaan; niskottelijain joukko hajaantui heti, huomattuaan, että esivallalla oli tosi takana.

Jay ei Lontoosta palannut tyhjin toimin. Englannin ministerien mielipiteet riidanalaisista kysymyksistä selville urkittuaan ja millä tavoin ne olisivat ratkaistavissa heidän mielestään, hän koteutui toukok. 28 p. 1796 muassaan sopimuskirja, jonka vahvistamisen senaatti katsoi mahdolliseksi. Mutta eri mieltä oli kansa. »Jayn sopimusta» sätittiin niin armottomasti ja vihaisesti, että hallituksen ystävätkin menivät mykiksi; joko pelkäsivät vainoa tahi suuttumuksen myrsky tempaisi heidätkin pyörteisiinsä. Englanti tosin salli amerikalai-
sten käydä kauppaa Länsi-Intiassa, mutta pani ehdoksi, että he muka eivät saisi viedä eräitä tuotteitansa Europan markkinoille ensinkään. Kovin nyöryyttävä oli sekin, että sopimuksessa ei mainittu yhtään sanaa Englannin laivaston pahasta tavasta pakolla ottaa merimiehiä. Sopimus ei näin ollen tyydyttänyt oikeastaan ketään. Mutta niin epäedullinen se ei ollut, miksi sitä hoettiin. Suuri-arvoinen etu oli esim. se, että Amerikan ja Englannin välisen laivaliikkeen tuli olla turvattuna, ja ennen kaikkea se, että sotaväki, joka näihin asti oli ollut Kanadaan majotettuna, liitossa intianein kanssa alati uhaten rajaurahan rikkomisella, lopulta luvattiin poistaa sieltä. Mutta oli sopimus hyvä tai huono, ei ollut nyt saatavissa

parempaa. Ja jollei siihen taivuttaisi, sota, jossa sotalaivaston puutteessa hävittäisiin, olisi seurauksena. Tähän nähden Washington, vaikka ei ollut läheskään joka suhteessa sopimuskirjaan mielistynyt, vahvisti sen, edellyttäen, niinkuin senaattikin, että Englanti lieventää Länsi-Intiaa koskevan kovan ehdon.

Toteutui nyt se, minkä Washington presidentinvirkaan astuessaan oli aavistanut: »eläköön»-huutojen sijasta soivat hänen korviinsa »ristiinnaulitse». Kansa arvosteli asiaa omalta kamaltaan: presidentti on pettänyt Ranskan ja ruvennut Englannin orjaksi. Kaikilta maankulmilta tulvaili nuhteita; mikä pelottamalla, mikä rukoilemalla kielsi häntä vahvistamasta sopimusta. Mutta omantuntonsa äänelle uskollisena hän ei väistänyt, seisoen järkähtämätönnä rajuilmassa, kuin ärjyn keskellä kuohuvassa meressä yksinäinen kallio. Eipä silti, etteivätkö mielettömät parjaukset ja syytökset »maanpettudesta», »vallananastuksesta», »valtiovarojen kavaltamisesta» y. m. s. loukanneet hänen mieltään, mutta hän osasi ilkkujilta visusti tuskansa salata.

Washington oli niitä harvoja, jotka malttavat odottaa. Rajuimmat myrskyt kun ovat lyhyimmät, hän arvasi että »kuumeentapainen kiihko», joksi hän yleisön kuohuntaa nimitti, pian on väljähtävä tyhjiin, tehden tyynelle harkinnalle tilaa. Ja niin kävikin. Moniaat hänen uskollisimmat ystävänsä, etunenässä Hamilton, joka tuonnottain oli yksityisasiainsa tähden ollut pakotettu ministerinvirastaan eroamaan, innokkaasti ja uljaasti puolustivat hänen politiikkaansa yleiseen mielipiteeseen vaikuttavilla, suurta huomiota herättävillä kirjoituksil-

laan. Epävarmuuden sijaan saatiin turvallisuus, kauppa vilkastui, varallisuus nopeasti kasvoi. Ei vain Englannin kanssa eletty sovussa. Espanjaakin oli suostutettu kauppasopimukseen — vieläpä aikoina, jolloin kiivaimmin Washingtonia ja Jayta morkattiin — sopimukseen, minkä mukaan laivakulku Mississipillä nyt oli vapaa, josta kiitos paitsi presidentille hänen ovelalle lähettiläälleen Madridin hovissa, Tuomas Pinkneyle. »Nopeasti kasvavalle valtakunnalle» olivat mitä avarimmat laajenemismahdollisuudet auenneet.

VIII. Hyvästijättö.

Niin kauan kuin demokraatit olivat, Ranskan kumousmiesten hullutuksia matkien, huutaa hoilottaneet »alas tyrannit», puhutelleet toisiaan »kansalaisiksi» ja kuanistaneet päätään punaisilla kaistalakeilla, Washington oli makeasti hymyillyt. Mutta totiseksi hän oli käynyt, kun »jakobini-klubeja» perustettiin kansan yllyttämiseksi ilmeiseen vallattomuuteen ja rikoksiin. Lännen salolaisien äreyden, »viinakapinan», olivat demokraatit nosta- neet; niinpä ikään ei Jayn sopimuksesta yrehtyminenkään olisi ilman heidän yllytystänsä tullut niin ylöns katkeraksi eikä yleiseksi. Ihmekö, että Washington piti heitä vihollisinaan ja ettei hän, Jeffersonin erottua hallituksesta, ottanut heidän leiristänsä ainoatakaan ministriä, se kun olisi ollut hänestä »valtiollinen itsemurha».

Demokraatit eivät kyllä laanneet sättimästä hallitusta, jonka ohjaket olivat toisen puolueen, »federalistien», käsissä. Mutta syvien rivien luottamus ja rakkaus Was-

hingtoniin ei todellisuudessa ollut järkkynyt; äskeinen ärtymys oli ollut hetkellinen, äkin tullut ja äkin ohimennyt. Ilomielin kansa varmaankin olisi kolmannen kerran valinnut hänet presidentiksi, jos hän ei olisi kieltänyt rupeamasta; ja kukapa ei olisi suonut hänelle lepoa, jota hän ikävöi ja hyvin ansaitsi. Syyskuussa 1796 hän julkaisi hyvästinsä, viimeiset jalot neuvonsa kansalleen. Olosuhteet, joiden vallitessa hän oli presidentiksi tullut, olivat suuresti muuttuneet, hän sanoi; entisillä, erillään olleilla siirtomailla on tänään yhteinen, vahva keskushallitus ja erotukset »Pohjan, Etelän, Idän ja Lännen välillä» ovat jälettömiin häipymässä. Valtiosääntö on tarkoin noudatettava, turmiollinen puoluehenki kartettava, nousevien polvien kasvatuksesta huolehdittava, harras jumalanpelko sydämiin viritettävä ja muut kansat kohdeltavat oikeudella. »Sanalla sanoen: olkaamme itsenäisenä kansakuntana, olkaamme amerikalaisia, pyykäämme itsellemme uskollisina.»

Seuraavan maaliskun 4 p:nä oli kansaneduskunnan istuntosalissa uuden presidentin John Adamsin virkaanvihkiäiset. Kun Washington mustassa samettitakissaan, miekka kupehella, astui sisään, tervehdittiin häntä vilkkailla nenäliinojen huiskimisilla ja eläköönhuudoilla, joista ei ollut tulla loppua. Mr Adams piti tuliaispuheensa, jossa kiitteli edeltäjänsä hyveitä ja ansioita. Hellempi huomio luotiin eroavaan kuin uuteen presidenttiin. Kadut olivat mustanaan kansaa, joka saattoi Washingtonin hänen asunnolleen. Perille tultuaan hän kumartui saattajiin päin ja nosti hattunsa hyvästiksi, saamatta sanaakaan sanotuksi ja kyynelkarpaloiden herah- taessa silmistä.

IX. *Presidentin virasta erottua.*

Presidentin huolista vapaana Washington ilomielin riensi Mount Vernoniin jälleen, jossa hänellä, kahdeksanvuotisen poissaolon jälkeen, oli yllin kyllin mieluisia maamiehen askareita. Saadakseen rappeutuneen tilansa kuntoon ja kyetäkseen suorittamaan ne suuret menot, jotka hänellä oli ollut presidentinvirkaa toimittaessaan — sillä valtiolta hän ei ollut palkakseen tahtonut yhtään penniä — hänen oli täytynyt myydä paljo maata, 50,000 dollarin arvosta. »Tuntuu melkein siltä kuin minun pitäisi vasta panna maanviljelykseni alulle», hän kirjotti, »sillä ei ole yhtään rakennusta, joka ei kaipaishi perinpohjaista korjausta». Mutta vaikka entinen presidentti hyvin viihtyi hiljaisessa ympäristössään, valtioelämän keskuksesta loitolle päästyään, hän ei silti malttanut, yhtä vähän kuin ennenkään, pysyä yhteistä hyvää vaarantavista asioista erillään, ollen ahkerassa kirjevaihdossa ystäviensä kanssa. Vakava olikin nyt aika. Ranskan hallitus oli tylästi ja tönkeästi kohdellut Yhdysvaltain lähettiläitä, mielet olivat kuohuksissa. Kun siis sodan luultiin olevan tuossa tuokiossa tulossa, Washington sai toimekseen armeijan järjestämisen ja asestuttamisen.

Kesken näitä puuhia hän äkisti tempaistiin manan majoille, edellä käyvittä enteittä, kuin tapaturman tapamana. Luonto oli varustanut hänet hyvällä terveydellä; mitään elämänlangan ennen aikaista katkeamista ennustavaa ruumiinvikaa hänellä ei tiettävästi ollut ja ankaran työn rasituksista presidenttinä olonsa ajalta hän oli aikoja sitten täydellisesti toipunut.

Washington kuolinvuoteellaan.

Lähdettyään jouluk. 12 p. 1799 vihakassa tuulessa ja lumiräntäsateella ratsastelemaan maatilansa ympäri, hän vilustui. Hänen äänensä kävi käheäksi ja yöllä hän heräsi vilunväristyksiin; hän oli sairastunut harvinaiseen, mutta vaaralliseen kurkkutautiin. Lääkärit kutsuttiin heti avuksi, mutta liian myöhään sittenkin; sairaan hengenahdistus kävi päivän kuluessa yhä ankarammaksi ja ennen iltaa taukosi hengitys tykkänään.

Urheasti oli Washington katsonut surmaa silmiin monilla taistelutanterilla; tyynesti hän tuskallisella tauti-

vuoteellaankin alistui välttämättömyyden alle, uskoen sielunsa Kaikkivaltiaan huomaan.

»Maan isän»kuoleman tuottama suru oli Yhdysvalloissa yleinen, niinkuin kansan ilokin siitä, minkä hän eläissään oli aikaansaanut. Hänen oli suotu useita kertoja, vaikutusvaltaisena kansalaisena, soturina, lainsäätäjänä, presidenttinä pitää isänmaansa kohtalo käsissään ja aina suorittaa tehtävänsä mainion taitavasti. Niin rauhan kuin sodan aikana Amerikan miehistä parhain, hän sukeusi kansallissankariksi, maansa ja kansansa ikimuis-tettavaksi, suureksi hyväntekijäksi.

Sotapäällikkönä oli Washington kyennyt puolustamaan maansa oikeuksia, vaikka tällä ei ollut vielä yhtään liittolaista eikä edes kunnan hallitustakaan, ja sitkeästi taistelua jatkanut voiton toivossa silloinkin kun toivo näytti kokonaan turhalta sekä pysynyt kaikissa onnenvaiheissa siviilivallalle kuuliaisena, hyläten houkutukset anastamaan hallituksen ohjaket omiin käsiinsä. Valtiomiehenä hän oli pelastanut maansa sekasorrosta saamalla toimeen valtiosäännön, minkä mukaan entiset siirtomaat, vaikka monessa suhteessa itsenäisinä valtioina, liitettiin toisiinsa vahvan keskushallituksen alaisiksi, laskien täten perustuksen tasavallalle, joka on ihmeen ripeästi edistynyt, ollen tänään muuan mailman mahtavimpia suurvaltoja. Hänellä oli terävä arvostelukyky, joka harvoin petti; kaukonäköisenä hän aavisti Amerikan loistavaa tulevaisuutta, sen ollessa kaikilta muilta hunnun peitossa. Ja tuo aavistus, joka aikuisin muuttui selväksi näkemykseksi, se ynnä hänen palava isänmaanrakkau-

tensa-antoi pontta hänen pyrkimyksilleen ja toimilleen, antoi hänelle tuon kaikki vastukset voittavan, rautaisen tahdon, jolla hän suoritti suunnitelmansa.

Kieltäneekö enää kukaan, että Amerikan Yhdysvallat ovat menestyksestään kiitollisuuden velassa moniaille miehille, jotka väsymättömällä itsensäuhrauksella toimivat kansakunnan ja maan eduksi, kansan itsensä ollessa melkein pä toimetonna ja omasta hyvästään piittaamaton? Mutta Yrjö Washington suurimmat vaivat näki, oli itsensäuhraavaisempi kuin kukaan muu.

Suuresti erehtyy ken luulee, että me, nykyinen polvi, olemme parempia kuin esi-isämme vain sen vuoksi, että tulemme jälistä. Ihminen on tosin luotu siksi, että hän edistyisi, jopa äärettömiin asti edistyisi, mutta jolleivät ihmiset tee tarmonsaa takaa työtä kehittyäkseen ja parantuaakseen, ei totisesti voi edistyksestä olla puhetta. Suurmiehiä ei kaivata, niin kuulee joskus väitettävän; luonnonpakosta kukin aika tuottaa, minkä tarvitsee, niin kuin pelto tekee olkia ja jyviä tahi omenapuut tulevat umpuille ja kukkivat. Semmoisia sivistyksen kasvamia kukkia olivat Plato, Augustinus, Luther, Newton, Göthe y. m. merkkimiehet; he ovat omistaneet aikakautensa parhaimmat aatteet, sijnä heidän merkityksensä. Onko mitä perää näissä väitteissä?

Jos vapautta ei ole, niin ei ole eroa hyvän ja pahan eikä ansioiden ja vikojen välillä ja kaikki olemme yhtäläisiä; ei ole toinen parempi kuin toinenkaan. Todellisuudessa kuitenkin ihmiskunnan eteenpäinkulku on etusijassa muutamien harvojen, sukumme parahiston, ansiota. Kunnollisimmat käyvät joukon edellä; jollei pääl-

liikköä olisi, pysyisi armeija leirissä liikahtamatta. Johtajan ei kyllä tarvitse välttämättä aina olla suuri nero, mutta innostusta, alttiiksiantautumusta, uskallusta, mielenlujuutta kysytään. Mikä hyvänsä askel eteenpäin milloinkin otettiinkaan kansojen elämässä, niin kävi eturivissä joku joka taisteli ja kärsi. Harvoilla, vain yhdellä tahi kahdella kukaties, oli rohkeutta herätyshuudoillaan ravistaa kansa valveille. Yrjö Washington oli näitä eturivin miehiä.

Lähteitä: *Wilhelm Oncken*, Allgemeine Geschichte in Einzeldarstellungen; *W. C. Ford*, Washingtons Writings; *Woodrow Wilson*, George Washington; *H. C. Lodge*, George Washington y. m.

Suurta suosiota saavuttaneessa

Suurten miesten Elämäkertoja-

sarjassamme on tähän asti ilmestynyt:

	Sid.
1. J. L. Runeberg, kirj. <i>Maila Talvio</i>	1: 50
2. J. H. Pestalozzi, kirj. <i>Zach. Castrén</i>	1: 25
3. J. V. Snellman, kirj. <i>A. Meurman</i>	1: 50
4. Tapani Széchenyi, kirj. <i>Antti Jalava</i>	1: 50
5. Fredrik Cygnæus, kirj. <i>E. Neovander</i>	1: 75
6. Martti Luther, kirj. <i>A. Meurman</i>	1: 75
7. Elias Lönnrot, kirj. <i>O. A. Kallio</i>	1: 75
8. Frans Deák, kirj. <i>Antti Jalava</i>	2: —
9. Antti Chydenius, kirj. <i>E. G. Palmén</i>	2: —
10. W. Ew. Gladstone, kirj. <i>O. A. Kallio</i>	1: 75
11. Aleksanteri I, kirj. <i>Hugo Schulman</i>	1: 75
12. Y. A. Wallin, kirj. <i>K. L. Tallqvist</i>	1: 75
13. H. G. Porthan, kirj. <i>G. Palander</i>	2: —
14. F. M. Franzén, kirj. <i>Ester Hällström</i>	2: —
15. Robert Owen, kirj. <i>Laura Harmaja</i>	2: —
16. Leo Tolstol, kirj. <i>Eino Kalima</i>	2: 25
17. Herbert Spencer, kirj. <i>Otto Gaupp</i>	2: 75
18. M. A. Castrén, kirj. <i>A. M. Tallgren</i>	1: 75
19. Suomalaisuuden suurmiehiä. I, kirj. <i>O. A. Kallio</i> ...	2: 50
20. Björnstjerne Björnson, kirj. <i>P. Nordmann</i>	2: 75
21. Henrik Wergeland, kirj. <i>Anna-Maria Tallgren</i>	2: 75
22. Yrjö Washington, kirj. <i>K. F. Kivekäs</i>	2: 75

Muita KVSeuran elämäkertoja:

Juhana Hus, kirj. <i>E. Alberg</i>	—: 50
Abr. Lincoln, kirj. <i>A. W. Grube</i>	1: —
K. M. Armfelt, kirj. <i>Santeri Ingman</i>	1: —
Taavetti Livingstone, kirj. <i>P. Lagus</i>	1: —
Guiseppè Garibaldi, kirj. <i>E. H. Palmén</i>	1: —

Hinta 2: 25, kart. 2: 75.

Näköispainos, Kvs-säätiön Arkisivistyksen digikirjasto

Digitoitu Suomen tiedekustantajien liiton Kopiosto-korvauksista myöntämällä apurahalla.

Alkuperäinen julkaisu:

Yrjö Washington : Amerikan vapaussodan johtaja ja Yhdysvaltain ensimmäinen presidentti / kirjoittanut K. F. Kivekäs. (Kansanvalistusseuran Elämäkertoja ; 22) Helsingissä : [Kansanvalistusseura], 1916. (Helsingissä : Raittiuskansan Kirjapainossa, 1916)

YKL 99.13

elämäkerrat; Pohjois-Amerikan vapaussota; presidentit; vapaustaistelijat; Washington, George, 1732–1799
Yhdysvallat

ISBN 978-952-7533-48-2

URN:ISBN:978-952-7533-48-2

Kvs-säätiö (Kansanvalistusseura sr)
Helsinki 2022